

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

Pravěké osídlení na Nymbursku

Eliška Černá

**Bakalářská práce
2010**

**University of Pardubice
Faculty of Arts and Philosophy**

Region Nymburk in prehistory

Eliška Černá

Bachelor work

2010

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice

V Pardubicích dne 27. 10. 2010

Eliška Černá

Anotace

Tato práce je zaměřena na zhodnocení pravěké sídelní struktury na Nymbursku. Stručně popisuje přírodní podmínky a historii archeologického bádání ve sledované oblasti. Důležitou částí je katalog lokalit obsahující souhrnné informace o archeologických aktivitách v dílčích oblastech v určitém období pravěku. Jádrem práce zůstává popis zastoupení kultur v jednotlivých dobách pravěku v závislosti na různých prvcích.

Klíčová slova

Archeologie

Nymburk

Nymbursko

Pravěk

Pravěké osídlení

Annotation

The aim of this work is to sum up the structure of prehistoric residential structure at various localities in Nymburk region. Environmental conditions and the history of archaeological studies at the described area are briefly discussed. The index of localities containing overall information about archaeological activities at subareas in defined prehistoric periods is the important part of this work. The main idea of this work is to describe the dependence of the cultural abundance in different prehistoric periods on various conditions.

Key words

Archaeology

Nymburk

Region Nymburk

Prehistory

Prehistoric settlement

Obsah

Úvod	1
1. Přírodní prostředí.....	4
1.1. Geologické podmínky	4
1.2. Geografické začlenění.....	5
1.3. Vodstvo	6
2. Bádání v regionu.....	8
2.1. Do roku 1870	8
2.2. Od roku 1870 do roku 1930	9
2.3. Od roku 1930 do 1960	10
2.4. Od roku 1960 do 2000	12
2.5. Ve 21. Století.....	16
3. Katalog lokalit	18
4. Metodika práce	39
5. Časově prostorová a funkční analýza	42
5.1. Hustota osídlení během pravěku	42
5.2. Hustota sídlišť a pohřebišť	44
5.3. Osídlení v závislosti na půdě	47
5.4. Osídlení v závislosti na vodních zdrojích	50
5.5. Kontinuálně osídlené katastry	51
5.5.1 Nymburk	51
5.5.2 Třebestovice	52
Závěr	53
Abstract.....	55
Použité zkratky	56
Seznam použitých zdrojů.....	57
Seznam literatury	56
Seznam archeologických hlášení	61
Seznam nálezových zpráv	63
Seznam internetových zdrojů.....	63
Přílohy	65

Úvod

Město Nymburk a jeho blízké okolí jsou pro mne známou oblastí. Nymburk je městem mého narození a v části regionu se dobře orientuji. Danou problematikou jsem se rozhodla zabývat z důvodu zájmu o rozšíření svých obzorů v archeologickém oboru tohoto kraje.

Celý nymburský region se rozkládá ve středních Čechách několik kilometrů na východ od Prahy. Je tvořen celkem 87 obcemi s celkovou rozlohou k 31. prosinci 2003 876,03 km². Kvůli příliš velké ploše okresu jsem se rozhodla probádat jen obce spadající pod správní obvod obce s rozšířenou působností, kterou je město Nymburk. Těmito obcemi jsou obce menší, než je obec s rozšířenou působností. Dále tedy budu celek těchto sídel jmenovat jen jako Nymbursko. Celkový počet obcí na Nymbursku je 39. Některé obce se dále dělí na místní části (většinou jimi jsou malé vesnice), kterým se ve své práci budu také věnovat. Pro lepší přehlednost jmenuji názvy obcí spadající do Nymburska: Velenka, Chrást, Hořany, Milčice, Třebestovice, Hradištko, Sadská, Zvěřínek, Kostelní Lhota, Hořátev, Kovanice, Písty, Kostomlátky, Kostomlaty nad Labem, Nymburk, Kamenné zboží, Dvory, Zbožíčko, Čilec, Straky, Jizbice, Krchleby, Všechlapy, Bobnice, Chleby, Budiměřice, Netřebice, Vestec, Nový Dvůr, Oskořínek, Hrubý Jeseník, Jíkev, Křinec, Mcely, Loučeň, Žitovlice, Rožďalovice, Košík, Seletice.

Sousedy celého nymburského okresu jsou ze severozápadu okres Mladá Boleslav, ze západu okres Praha-východ a z jihu okres Kolín. Z východu má společnou hranici s okresem Jičín a Hradec Králové. Avšak samotné Nymbursko sousedí jen s okresem Jičín, Mladá Boleslav a Kolín. Od okresu Praha-východ ho dělí na jihozápadě několik obcí spadajících ve veřejné správě pod obec s rozšířenou působností Lysá nad Labem. Podobná situace je i na východě, kde se vedle Nymburska rozkládá správní obvod města Poděbrad a hranice tedy nedosahují k okresu Hradec Králové.

Přesné hranice Nymburska se dají velice dobře vymezit i přírodními prvky. Začnu od severu, kde celý cíp kraje od obce Jizbice po ves Viničná Lhota lemuje největší zalesněný prostor na Nymbursku. Od již zmíněné obce Jizbice můžeme sledovat mírný vzestup reliéfu táhnoucího se přes obce Loučeň a Mcely až k Hasině. Zde také končí pás lesů spadající pod Svatojiřský les a mísí se se smíšenými lesy Rožďalovicka. Za jižní hranici můžeme až k Nymburku pokládat řeku Mrlinu. Ta teče od Rožďalovic přes Křinec asi kilometr od východní hranice regionu. Od Nymburka dále na jih pokračujeme po rovině přes obce Chvalovice, kde linii protíná řeka Labe, Hořátev, Kostelní Lhotu, Milčice až k Hořanům. Zde

na pomezí katastrů Hořany a Poříčany se hranice obrací směrem na sever k Třebestovicím. Odtud se rozprostírá další větší zalesněný prostor, a to les Kersko, podél kterého se hranice opět stáčí na jih. Les končí u Labe v místech, kde se do řeky vlévá Vlkava. Ta, až na malou zatáčku u obce Lány, lemují zbylou západní část Nymburska téměř až zpět k obci Jizbice.

Jako hlavní cíl této práce jsem si určila zhodnocení pravěkého osídlení na Nymbursku. Nejen pravěké, ale i jakékoli jiné osídlení je podmíněno přírodními podmínkami, půdními typy, říční sítí a dozajista i polohou, ve které se vyskytuje. Nymbursko můžeme nalézt v místech středního toku řeky Labe, kde se každý z uvedených vlivů vyskytuje ve svém nejlepším provedení. Podnebí je zde mírné, půdy vhodné pro zemědělství, vodní toky rovnoměrně rozprostřeny a poloha je charakteristická rovinou s vystouplými vrchy. Dokonalé podmínky pro tehdejší lid.

Dalším mým cílem bylo utvořit soupis lokalit, ve kterém budou zaznamenány informace o jednotlivých katastrech ze sledované oblasti. Soupis by měl uvádět názvy jednotlivých obcí, přesná naleziště a místní názvy lokalit. Dále má snaha povede k zařazení nalezišť do jednotlivých období pravěku a k příslušným pravěkým kulturám, ke kterým dané naleziště patřily.

V neposlední řadě nesmím zapomenout na bádání v regionu. Archeologie se na Nymbursku vyskytuje již od jejích prvopočátků. Amatérští archeologové zde vytvořili pevnou základnu, na které se mohly stavět pilíře tehdejšího, ale i současného bádání v oblasti. Významnými osobami, které často směřovali a někteří stále směřují své publikace a drobná dílka právě k Polabí, byly především pracovníci Polabského muzea v Poděbradech. O jeho založení se zasloužil právě jeden z nich, a to Jan Hellich, toho času poděbradský lékárník. Další významnou osobností této instituce se stal jistě i tehdejší ředitel a přírodovědec Svatopluk Šebek. Svou prací však často zasahoval do oboru archeologie a důkazem toho jsou jeho časté příspěvky do Vlastivědného zpravodaje Polabí. Ten začalo v roce 1961 vydávat Městské muzeum Lázní Poděbrad (v současné době Polabské muzeum). A právě Svatopluk Šebek se stal odpovědným redaktorem. Vlastivědného zpravodaje Polabí se od této doby stal bohatým zdrojem informací z oblasti Nymburska a Poděbradska, a to nejen z oboru archeologie. Polabí do roku 1991 vycházelo třikrát ročně ve formě dvojčísel (1-2, 3-4, 5-6). Mezi lety 1991 – 1998 nevycházelo. Od roku 1998 2002 vycházelo ročně a poté jednou za dva roky (2003-2004, 2005-2006).¹ Hojně publikující archeoložkou v časopise Polabí, a nejen v něm, se stala paní Karla Motyková-Šneidrová, která působila a stále vypomáhá v

¹ *Polabské muzeum* [online]. [cit. 2010-15-6]. Dostupné z WWW: <<http://www.polabskemuzeum.cz/?L=1&ID=116>>.

Polabském muzeu s působištěm v Nymburku. Pracovala i pro ARÚ Praha a působila v Mostě, Nymburku, Poděbradech, Praze a Závisti. Po boku Jana Hellicha se Karla Motyková-Šneidrová stala nejvíce publikující osobou o Polabí.

Periodizaci pravěku využívám jen rámcovou, tzn. rozdělení na dobu kamennou, dobu bronzovou, dobu železnou, dobu římskou a dobu stěhování národů. První tři periody pro přesnější určení v některých kapitolách dále člením. Dobu kamennou tak rozděluji na paleolit, mezolit, neolit a eneolit, dobu bronzovou přibližuji v obdobích starší, střední, mladší a pozdní a dobu železnou odděluji na halštatskou a laténskou. Číselně periodizaci nikde nezmiňuji, řídím se však podle chronologie určené v knize V. Podborského.²

Ráda bych na tomto místě zmínila také poděkování, směřované k panu doc. PhDr. Luboši Jiráňovi, CSc. za připomínky a vedení této bakalářské práce.

² PODBORSKÝ, V. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. Brno, 2006. ISBN 80-210-4153-6.

1. Přírodní prostředí

Chceme-li zjistit, proč bylo Nymbursko tak vyhledávané pravěkým lidem, musíme se podívat ještě před jeho příchod. Hojný výskyt osídlení totiž souvisí s geografickým rozložením krajiny, která se formovala několik milionů let. Tato kapitola by měla stručně přiblížit geologický vývoj v oblasti, aby byly jasné základy jejího dnešního vzhledu.

1.1. Geologické podmínky

Geomorfologicky náleží okolí Nymburka do provincie České vysočiny. Celé pak spadá do subprovincie Česká tabule a při ještě nižší klasifikaci se jedná o oblast Středočeské tabule.

Dnešní střední Polabí se prostírá v místech, jež původně zaujímala náhorní plošina, vzniklá na dně křídového moře, kde se usadily mocné vrstvy pískovců, opuk a slínovců. Po ústupu moře koncem křídvy se prostírala na jeho místě téměř dokonalá rovina tvořená z usazenin. Ve třetihorách však dochází k novým pohybům zemské kůry, které ohlašovaly příchod alpínského vrásnění. Změny povrchu se projevovaly především sopečnou činností, zlomy a skleslinami. Křídová plošina se tak změnila v členité kry, které buď poklesly, nebo zůstaly v úrovni dnešních hor. Tento pokles se děl v dobách ledových a po nich asi ve třech etapách, v době oligocenní, miocenní a pleistocenní, a dosáhlo rozsahu od 450 do 500 m n. m.³ Území mezi Mělníkem a Nymburkem je nejmladší pásemný prolom dokončený v mladších třetihorách (počátek pleistocénu), který dal později vzniknout střednímu Polabí.⁴ Vzniklé výškové rozdíly podpořily eroze způsobené povrchovými toky, které začaly ještě více rozkládat křídovou tabuli. Právě říční eroze měla za důsledek vyplavení velkého množství usazeného materiálu, a tak se během neogénu značnou částí podílela na reliéfu krajiny. Vznikala tak izolovaná návrší, tzv. svědecké vrchy, která se skládají z pevnějších materiálů, a proto nebyla odnesena jako měkké vrstvy. Nejvýraznějšími zástupci svědeckých vrchů ve sledované oblasti jsou návrší Skála v Sadské, kde jsou dodnes zachovány zkameněliny středního turonu (stratigrafický stupeň svrchní křídvy) a opukový vrch Chotuc, ležící u Křince (Přílohy: Obr. 13-14). Ještě na rozhraní třetihor a čtvrtohor se celý Český masív pozvolna zvedal a tím byla oživena říční eroze, která měla za následek odplavení měkkých materiálů, ale i usazování naplavenin. Postupem času se koryta řek měnila a naplaveniny tvořily další objekty nápadně vystupující z rovne krajiny. Příkladem takto vzniklého návrší je pás mezi obcemi Loučeň - Mcely, který vytvořila svými naplaveninami řeka Jizera. Veškeré tyto

³ PAVEL, J. *Nymburk: Historický a stavební vývoj města*. Nymburk, 1970.

⁴ FOŘT, M. – VÁCHA, P. – ZIEGLER, V. *Zeměpis Československa*. Praha, 1960.

pohyby s podnebními změnami ve čtvrtohorách vedly k etapovému prohlubování říčních údolí a ke vzniku říčních teras. Voda však nebyla jediným činitelem utvářejícím krajinu. Ve čtvrtohorách bylo působení vody pevně spjato s činností větru. Ten z mnoha míst říčních teras odnášel jemný písečný materiál, který se pak kupil a tvořil písečné přesypy. Ty se vyskytují jen na několika místech v Čechách a jedním z nich je i Nymbursko. Nejznámější je jistě písečný přesyp u Píst, ležící na štěrkovém podkladu řeky Labe, ale váté písky se vyskytují i u soutoku řeky Labe s Mrlinou, kde jsou překryty vrstvou hnědozemě, a nejsou proto tak dobře patrné.⁵ Tato místa se stala prvními osídlenými místy na Nymbursku. Lidé sem přišli již ve střední době kamenné před pěti až osmi tisíci lety.

1.2. Geografické začlenění

Sledovaná krajina se rozprostírá ve Středočeském kraji. Jejím středem je město Nymburk, ležící asi 40 kilometrů od hlavního města Prahy. Samotné Nymbursko je charakterizováno řekou Labe, na jejíž obou březích se rozkládá.

Celý region, včetně Nymburska, je nejnižše položený okres ve středních Čechách. Nadmořská výška zde nepřesahuje 300 m n.m. a převážná část leží pod vrstevnicí 200 m n.m. Výše postavené jsou jen specifické geologické útvary nazývané svědecké vrchy a zmiňované v předchozí kapitole. Malá nadmořská výška způsobuje, že krajina je jednou z lokalit s nejteplejším podnebím v Čechách. Průměrná teplota se zde pohybuje okolo 8°C, přičemž nejteplejším měsícem je červenec s teplotami mezi 18 až 21°C a nejstudenějším leden, jehož teploty zde kolísají okolo -0,5.⁶ Ani srážky v Polabí nedosahují nijak velkých hodnot. Průměrné roční srážky zde dosahují hodnot 450 až 650 mm, čímž se Nymbursko řadí k sušším oblastem.⁷

Velká část kraje je dnes bezlesá, vždy tomu tak nebylo. Na začátku holocénu přišlo globální oteplování, které bylo spojeno s expanzí dřevin po celém území Čech. Koncem boreálu se tedy v Čechách rozkládal téměř souvislý les s ostrůvky bezlesí. Zalesněny byly dokonce i travnaté stepi v nížinách jako je Polabí. Jen v nivách v těsné blízkosti řek se udrželo bezlesí, které sloužilo jako pastva divoké zvěři.⁸ Zvrat ve vývoji krajiny středního Polabí nastal s příchodem člověka. Velký vliv na krajinu nastal především s příchodem neolitického osídlení. Na Nymbursku měl své těžiště totiž lid lužické kultury, který rozsáhle vypaloval

⁵ PAVEL, J. *Nymburk: Historický a stavební vývoj města*. Nymburk, 1970.

⁶ FOŘT, M. – VÁCHA, P. – ZIEGLER, V. *Zeměpis Československa*. Praha, 1960.

⁷ FOŘT, M. – VÁCHA, P. – ZIEGLER, V. *Zeměpis Československa*. Praha, 1960.

⁸ KUNA, M. (ed.) et al. *Pravěký svět a jeho poznání. Archeologie pravěkých Čech 1*. Praha, 2007. ISBN: 978-80-86124-75-9.

lesy. Lesy tak začaly ustupovat zemědělským potřebám, především polím a pastvinám. Vznikla takzvaná kulturní krajina, nazývaná také jako stará sídelní oblast.⁹ Tato oblast na Nymbursku vznikla již v neolitu a vděčíme jí za zachování úrodného půdního typu černozemě. Vyvinula se na spraších v nížinných oblastech v původních ekosystémech stepí a lesostepí. Díky pravěkému využití těchto míst nestačil lesní porost půdu degradovat tolik jako v jiných místech trvale zalesněných. Zalesněných prostor není v oblasti mnoho, je to jen pás Smiřického lesa podél severní hranice Nymburska a lesy Kersko a Bory na levém břehu Labe. Malé remízky ale můžeme potkat téměř všude v regionu.

1.3. Vodstvo

Pro výskyt pravěkého osídlení byla říční síť a s ní zdroj vody jeden z nejdůležitějších faktorů určujících tvorbu sídlišť, proto je důležité přiblížit si její vývoj a rozložení.

Začátky tvorby vodních toků nejen na Nymbursku, ale v celých Čechách, spadají do období neogénu, kdy se říční toky nejvíce podílely na tvorbě krajiny a svých koryt. Pod vlivem zlomů se spád řek zvětšil a měnila se i vodní síť. Nymburská kotlina, která je rozsáhlou sníženinou středního Polabí, je toho jasným důkazem. Rekonstrukci staré říční sítě můžeme uskutečnit na základě studia říčních teras, které jsou dnes značně vzdáleny od současného toku. Je známo, že Jizera, která dnes leží mimo okres, tekla k Loučeni a odtud se uhýbala k jihozápadu. Labe také protékalo mimo sledovanou oblast a to mezi Pečkami a Plaňany a odtud k Poříčanům. Na začátku doby kamenné už ale řeky měly koryta téměř shodná s dnešními.

Nymbursko je charakteristické vodním tokem Labe a jeho pravými přítoky říčkou Mrlinou a Vlkavou a zleva se vlévající Šemberou. Labe protéká Nymburskem v délce asi 14 kilometrů a až k Nymburku udržuje směr jihozápadní. U soutoku s Mrlinou na kraji Nymburka nabírá řeka směr svého přítoku a pokračuje směrem západojihozápadním. Je to způsobeno tím, že se zde řeka setkala s tvrdým křídovým útvarem, který nemohla odplavit jako jiné měkčí materiály.

Prvním přítokem po proudu Labe je řeka Mrlina. Ta spolu se svými přítoky Štítarským potokem, Seletickým potokem a Křineckou Blatnicí odvodňuje celou severovýchodní část Nymburska. Dalším pravým přítokem Labe je řeka Vlkava, která se do něj vlévá na pomezí správní oblasti měst Nymburka a Lysé nad Labem nedaleko Hradištka a vodou zásobuje obce Kostomlaty nad Labem, Lány, Hronětice, Vápensko, Zbožíčko a Straky. Z levých přítoků

⁹ KUNA, M. (ed.) et al. *Pravěký svět a jeho poznání. Archeologie pravěkých Čech 1.* Praha, 2007. ISBN: 978-80-86124-75-9.

Labe je nejdůležitější řeka Šembera, která se do něj vlévá u obce Písty. Řeka se svými přítoky Výrovkou a Milčickým potokem odvodňuje celou jižní část za řekou Labe a její břehy byly častým útočištěm pravěkého lidu.

2. Bádání v Regionu

Archeologická činnost na Nymbursku probíhala velmi hojně. Bylo to z důvodů četných staveb, renovací a rekonstrukcí, u kterých nechyběl archeologický dohled zdejších archeologických pracovníků. V mnoha případech pravěké osídlení bylo prokázáno a lze za něj poděkovat především příhodným přírodním faktorům. Bádání se zaměřovalo do muzeí v Nymburce a Poděbradech, kde působili zdejší archeologové. S počátkem prvních výzkumů, které probíhaly spíše jen jako amatérské, se začaly tvořit i první sbírky, které byly uloženy právě ve zmiňovaných muzeích.

2.1. Do roku 1870

Archeologie jako věda nebyla v Čechách do roku 1870 téměř provozována, její vědecké základy položil až historik Jan Erazim Vocel. Výzkumy probíhající v období to roku 1870 byly spíše jen náhodné nálezy učiněné během zemědělských prací, či průzkumy amatérských archeologů. Důležitým zdrojem informací pro toto období je literatura K. Sklenáře z roku 1992.¹⁰ Pro Nymbursko se zde uvádí jen několik málo akcí. Nejstarší pocházejí z roku 1766 a 1791 z katastru Milčic. Oba nálezy se našly náhodou v polích pana Vaváka a byly jimi římské mince z doby císaře Tita a císaře Hadriána. Nálezy byly taktéž zmíněny v práci J. Minideho¹¹, J. Skulila¹² a H. Sedláčkové¹³. Další zaznamenané akce jsou již po roce 1800, přičemž nejstarší z nich proběhla roku 1838 v katastru obce Loučeň. Zde byl při kopání příkopu náhodně nalezen první konkrétně známý pazourkový artefakt z území Čech v podobě hrotu dýky. V roce 1846 či dříve byl v obci Dvory odkryt nález hlinité mohyly složené ze tří vrstev. O nálezu se zmiňuje v odborné literatuře J. E. Vocel¹⁴, A. P. Schmitt¹⁵ a L. Šnajdr¹⁶. Následujícím objevem byly na k.ú. obce Kostomlaty nad Labem tři hroby z doby římské, náhodně nalezeny při stavbě silnice v roce 1852. Více se o nálezu dozvíme z článku L. Šnajdra publikovaném v roce 1878.¹⁷ Zajímavé nálezy byly také učiněny prof. G. O. Paroubkem mezi roky 1850-1858 na několika místech v obci Sadská. Byly jimi římské mince

¹⁰ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

¹¹ MINDE, J. *Kronika poděbradská*. Poděbrady, 1921. (Rkp. KNM, sig. III E 13.).

¹² SKULIL, J. Vaváková zpráva o antických mincích. *Lidové noviny* 31, s.1.

¹³ SEDLÁČKOVÁ, H. Počátky vlastivědné práce v době národního obrození. In *Polabí* 27, 1987, s. 89-99.

¹⁴ VOCEL, J. E. *Uiber böhmische Alterthümer und die Nothwendigkeit, dieselben vor Verderben zu schützen*. Praha, 1845.

¹⁵ SCHMITT, A. P. *Archeologická mapa království Českého*. Praha, 1856.

¹⁶ ŠNAJDR, L. *Počátkové předhistorického místopisu země České*. Pardubice, 1891.

¹⁷ ŠNAJDR, L. Starožitnosti Kostomlatské. In *Památky archeologické X*, 1878, s. 648-650.

z doby císařů Hadriána, M. Aurelia a Lucilla.¹⁸ Jako poslední se v literatuře K. Sklenáře uvádí ojedinělý nález ploché kamenné sekery z Nymburka v době před rokem 1870.

2.2. Od roku 1870 do roku 1930

Největší podíl na zkoumání nejen Nymburska, ale i celého Polabí měl v této době dozajista poděbradský rodák, lékárník Jan Hellich. Většina archeologických zjištění v regionu byla připisována právě jemu a jeho skupině, která se okolo něj utvořila. Mezi jeho spolupracovníky bychom našli odborníky i ochotníky, jako byly profesor Josef Ladislav Píč, či vrchní správce v Radimi Jan Waněk a bývalý ředitel cukrovaru v Litovli Václav Požárecký.¹⁹

Již v letech 1893 určil na základě vegetačních příznaků objekty k prozkoumání. Na katastr Třebestovic, kde se objekty vyskytovaly, se dostavil na Hellichovo pozvání J. L. Píč a J. Waněk, aby lokalitu blíže prozkoumali. Odhaleny byly sídlištní objekty s keramickou výplní, podle níž se sídliště zařadilo do doby bronzové.²⁰ Roku 1917 uvádí J. Hellich v Památkách archeologických článek o nálezu bronzového depotu z obce Chleby. Na nález byl upozorněn roku 1914 rolníkem F. Urbánkem po vyoraní předmětů kočím Havelkou. Nálezy byly zachráněny a uloženy v muzeu v Poděbradech. v katastru obce byl již v roce 1887 vyoran bronzový mečík a několik střepů, které byly majitelem pole zaslány do sbírek Národního muzea v Praze. Ve stejném článku se také zmiňuje o objevu kamenného depotu v obci Kovanice, avšak žádné bližší nálezové okolnosti k objevu nebyly uvedeny.²¹ V roce 1913 se J. Hellich zmiňuje ve svém článku publikovaném v Památkách archeologických o nález zlatého náramku z lesa Kersko, objeveného kolem roku 1888. Bližší nálezové okolnosti bohužel nebyly zaznamenány, ale náramek s největší pravděpodobností spadl do doby bronzové.²² Roku 1930 publikuje J. Hellich náhodný nález zlatého klíče z doby stěhování národů učiněný roku 1925 nedaleko osady Chaloupky, která se nalézá na katastru obce Vestec. Také uvádí, že v této lokalitě bylo již roku 1908 nalezeno několik pravěkých artefaktů skládajících se z jednoho sekeromlatu a čtyř neurčitých kamenných nástrojů.²³

¹⁸ PÍČ, J. L. *Archeologický výzkum ve středních Čechách, který r. 1889-92 společnou prací podnikli Jan Hellich, J.L. Píč, Václav Požárecký a Jan Waněk*. Praha, 1893.

¹⁹ PÍČ, J. L. *Archeologický výzkum ve středních Čechách, který r. 1889-92 společnou prací podnikli Jan Hellich, J.L. Píč, Václav Požárecký a Jan Waněk*. Praha, 1893.

²⁰ PÍČ, J. L. *Archeologický výzkum ve středních Čechách*. In *Památky archeologické XVII*, 1897, s. 167-410.

²¹ HELLICH, J. *Drobné články, materiálie a zprávy: Hromadné nálezy bronzových předmětů z Chleb u Nymburka*. In *Památky archeologické XXIX*, 1917, s. 36-40.

²² HELLICH, J. *Nález v lese Kersku u Sadské*. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 31-32.

²³ HELLICH, J. *Bronzový klíč z doby císařství římského z Vesce u Nymburka*. In *Památky archeologické XXXVI*, 1930, s. 103.

V září 1925 se poděbradský rodák účastnil ohledání nálezu kostrových hrobů v tehdejší areálu cukrovaru v Sadské. Postupně byly odkryty tři dvojhroby, v nichž se kostry nalézaly ve skrčené poloze a měly u sebe bohatou keramickou výbavou. Z dostupných zjištění J. Hellich usoudil, že se jedná o pohřby kultury únětické²⁴.

2.3. Od roku 1930 do 1960

První akce v tomto období je zaznamenána až roku 1941 v Nymburce. Zde v letech 2. světové války působil odborník zdejšího muzea prof. B. Novotný²⁵, který v uvedeném roce organizoval plošný odkryv při stavbě seřazovacího nádraží, na kterém práce trvaly 4 roky. Spolu s Novotným se na něm podíleli V. Neumann V., J. Eisner a M. Šolle. Většina materiálu z výzkumu je však bez nálezových souvislostí. Dokumentace této akce je zaznamenána v několika desítkách hlášení uložených v archivu ARÚ Praha.²⁶ B. Novotný spolupracoval v roce 1943 ještě na několika orientačních zjištěních na lokalitách „U Mydlárny“ a „U Sv. Vojtěcha“. V případě druhé lokality se pak v roce 1947 uskutečnil plošný odkryv, nad který měl dozor opět B. Novotný. V roce 1949 se B. Novotný ještě účastnil několika orientačních zjištění v obci Studce, které prováděl společně s J. Renčem, majitelem soukromé pravěké sbírky.²⁷

Další archeologické činnosti proběhlé ve 40. letech na Nymbursku byly převážně povrchové sběry. Roku 1945 to byly sběry K. Žberky z GÚ Praha v obcích Drahelice²⁸, Písty²⁹, Kovanice³⁰ a ve městě Nymburk³¹. Ve všech lokalitách se nalézaly převážně kamenné artefakty z doby kamenné. Kamenný nález učinil také rolník V. Zajíček v obci Jizbice roku 1949 a byl jím sekeromlat nalezen v lokalitě „V Cestách“³². V roce 1947 proběhl také povrchový sběr na písečném přesypu u Píst prováděný J. Plickou.³³ Poslední akcí

²⁴ HELLICH, J. Únětické hroby v cukrovaru v Sadské. In *Památky archeologické XXXV*, 1927, s. 560-563.

²⁵ KLONTZA-JAKLOVÁ, V. Vlastivědné muzeum v Nymburce: katalog pravěké sbírky. In *Zprávy České archeologické společnosti*, suppl. 22. Praha, 1994.

²⁶ ARÚ Praha HLAS 3545/1941, HLAS 3550/1941, HLAS 3991/1941, HLAS 4031/1941, HLAS 4258/1941, HLAS 4459/1941, HLAS 4755/1941, HLAS 4798/1941, HLAS 5298/1941, HLAS 5645/1941, HLAS 5754/1941, HLAS 0532/1942, HLAS 0533/1942, HLAS 0534/1942, HLAS 0535/1942, HLAS 0536/1942, HLAS 0580/1942, HLAS 0581/1942, HLAS 0583/1942, HLAS 0584/1942, HLAS 0585/1942, HLAS 0586/1942, HLAS 0587/1942, HLAS 0588/1942, HLAS 0589/1942, HLAS 0590/1942, HLAS 0591/1942, HLAS 0592/1942, HLAS 0593/1942, HLAS 1004/1942, HLAS 1079/1942, HLAS 1113/1942, HLAS 1124/1942, HLAS 1224/1942, HLAS 1337/1942, HLAS 1515/1942, HLAS 1604/1942, HLAS 2894/1942, HLAS 547/1943, HLAS 1520/1943, HLAS 1996/1943, HLAS 0820/1944, HLAS 0890/1944, HLAS 1529/1944.

²⁷ ARÚ Praha HLAS 1233/1949, HLAS 1213/1949, HLAS 1214/1949

²⁸ ARÚ Praha HLAS 1612/1946

²⁹ ARÚ Praha HLAS 2605/1945

³⁰ ARÚ Praha HLAS 2595/1945

³¹ ARÚ Praha HLAS 2606/1945

³² ARÚ Praha HLAS 3742/1949

³³ ARÚ Praha HLAS 6354/1947

zaznamenanou ve sledované oblasti byla průzkumná sonda blíže neurčených objektů v obci Vestec roku 1944 vedená V. Tůmou z ARÚ Praha.³⁴

Ani v 50. letech nezůstávalo Nymbursko bez nových archeologických poznatků. Nejstarší pochází z července roku 1951 z obce Bošín. Zde prováděl J. Zeman cvičný výzkum pořádaný Ústavem pro pravěk na Karlově Univerzitě. Cílem bylo původně slovanské pohřebiště, avšak narazilo se i na žárové hroby kultury lužické, které bylo taktéž nutno prozkoumat.³⁵ Další průzkumy nedaleko tohoto naleziště prováděla formou orientačního zjištění roku 1955 i O. Kytlicová, která následně svá poznání publikovala v *Archeologických rozhledech* z roku 1957.³⁶ Ze začátku padesátých let, přesněji z roku 1953, pochází i výzkum z obce Kostomlaty nad Labem, kde byla porušena primitivní železářská pec. Výzkumu se ujal V. Sakař z ARÚ Praha³⁷, který pak v roce 1955 spolu s R. Pleinerem situaci blíže popsal a následně publikoval v časopise *Archeologické rozhledy*.³⁸ Do Kostomlat se výzkumníci z ARÚ Praha dostali ještě v letech 1958, kdy J. Zeman zastupující tuto organizaci, zkoumal v areálu pískovny dobu stěhování národů. Svá zjištění pak taktéž publikoval v *Archeologických rozhledech*.³⁹ Vráťím-li se k práci V. Sakaře na Nymbursku, je nutno zmínit se i o výzkumu probíhajícím v roce 1957 na poloze „U Olšin“ za dvorem JZD v obci Křinec, kde spolupracoval s J. Břeňem.⁴⁰ Ve stejném roce působila na katastru obce i K. Motyková, která svá zjištění publikovala v *Archeologických rozhledech* z let 1957⁴¹ a 1961⁴². V Křinci také nalezl roku 1959 správce bývalého zdejšího muzea L. Roštejnský v poloze „Homole“ paleolitické škrabadlo a srpovou čepelku. O 7 let později v roce 1966 nalezl taktéž L. Roštejnský po orbě další paleolitický nález.⁴³ V roce 1956, proběhlo za dozoru A. Rybové orientační zjištění povrchovým sběrem v obci Třebestovice.⁴⁴ O další rok později přispěl svými objevy i J. Hrala z ARÚ Praha, který prozkoumal lokalitu Kostelní náměstí v Nymburce. Pro podrobnější průzkum se rozhodl na základě objevu pravěkých předmětů

³⁴ ARÚ Praha HLAS 0778/1944

³⁵ ZEMAN, J. Cvičný výzkum v Bošíně a Sovenicích. In *Archeologické rozhledy* 5, 1953, s. 18-21.

³⁶ KYTLICOVÁ, O. Lužický hrob z Bošina. In *Archeologické rozhledy* 9, 1987, s. 109.

³⁷ ARÚ Praha HLAS 5375/1953

³⁸ PLEINER, R. – SAKAŘ, V. Pozdně laténská železářna v Kostomlatech u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 7, 1955, s. 628-643.

³⁹ ZEMAN, J. Hrob z doby stěhování národů z Kostomlat u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 12, 1960, s. 599-600. ISSN 0323-1267-12.

⁴⁰ ARÚ Praha HLAS 6384/1959

⁴¹ MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Laténské nálezy z Křince u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 9, 1957, s. 328-331. ISSN 0323-1267.

⁴² MOTYKOVÁ, K. Sídliště z doby římské v Křinci u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 13, 1961, s. 260-261. ISSN 0323-1267.

⁴³ FRIDRICH, J.- LIČKA, M. Ojedinelé mladopaleolitické nálezy na Nymbursku. In *Archeologické rozhledy* 21, 1969, č. 1, s. 95-96. ISSN 0323-1267.

⁴⁴ ARÚ Praha HLAS 0816/1958

z října 1959, které byly zachráněny díky přispění S. Šebka působícího v letech 1961 až 1975 jako ředitel Městského muzea Lázní Poděbrad.⁴⁵ Veškerá svá poznání roku 1962 publikoval.⁴⁶

2.4. Od roku 1960 do 2000

Hned roku 1960 proběhla v Nymburce v Raisově ulici další archeologická akce formou sondy, kterou vedl Z. Fiedler.⁴⁷ Následující rok 1961 na k.ú. Nymburka proběhl povrchový sběr, který prováděl v blízkosti borového lesa Zátíší S. Vencl, který se na místo vrátil ještě jednou roku 1963. Svá poznání citoval v článku vydaném roku 1964 v *Archeologických rozhledech*.⁴⁸ Další výzkum ve městě se prováděl na lokalitě Zálabí v roce 1967, kde M. Lička, pracovník muzea v Poděbradech, vyzvedl téměř celou laténskou kostru.⁴⁹ O rok později v centru města při výkopech inženýrských sítí bylo odkryto několik nálezů převážně z doby kamenné. Při výzkumu byly přítomní pracovníci poděbradského muzea S. Šebek a M. Klötzerová. M. Klötzerová spolupracovala i na výzkumu v obci Třebestovice, kde provedly se svou spolupracovnicí E. Horákovou roku 1968 povrchový sběr.⁵⁰

Aktivně se na výzkumech 60. let také podílel pracovník poděbradského muzea M. Lička, který svou pozornost zaměřil na obec Mcely, kde začal roku 1966 s povrchovým sběrem a pokračoval zde v roce 1968 dalšími orientačními zjištěními. Pracoval i nedaleko obce Mcely na poli po levé straně silnice Studce - Studečky. Poznatky z katastru obce Mcely publikoval ve svých článcích roku 1969.⁵¹ Předchozí rok také popsal nálezovou situaci z roku 1962, kdy v Rožďalovicích zachránil S. Šebek porušenou neolitickou jámu. Nálezové okolnosti byly čerpány z dopisu S. Šebka AÚ ČSAV v Praze.⁵² Obcí Rožďalovice se zabývala další pracovnice poděbradského muzea J. Justová, která zde roku 1964 spolu s J. Fridrichem, pracovníkem ARÚ Praha, pracovala na povrchových sběrech a dalších orientačních zjištěních.⁵³ Roku 1964 zpracovala nález římské sídlištní keramiky z obce Oskořínek, kterou přinesl L. Roštejnský z Křince.⁵⁴ Téže roku pracovala také na výzkumu v Pístech⁵⁵ a roku

⁴⁵ ARÚ Praha HLAS 2678/1958

⁴⁶ HRALA, J. Osada z pozdní doby kamenné v Nymburce. In *Polabí* 1-2, 1962, č. 1-2, s. 4-8.

⁴⁷ ARÚ Praha HLAS 5182/1960

⁴⁸ VENCL, S. Mesolitická industrie z duny U Výrovky v Nymburce. In *Archeologické rozhledy* 16, 1964, č. 4, s. 469-472. ISSN 0323-1267.

⁴⁹ Lička, M. Laténský kostrový hrob z Nymburka-Zálabí. In *Archeologické rozhledy* 20, 1968, s. 353-357. ISSN 0323-1267.

⁵⁰ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.

⁵¹ LIČKA, M. Únětické nálezy ze Mcel. In *Polabí* 1-2, 1969, s. 19-2.

⁵² LIČKA, M. Jáma s volutovou keramikou z Rožďalovic, okr. Nymburk. In *Archeologické rozhledy* 19, 1967, č. 2, s. 236-238. ISSN 0323-1267.

⁵³ ARÚ Praha HLAS 2747/1964

⁵⁴ JUSTOVÁ, J. Oskořínek. In *Bulletin záchranného oddělení* 1964, 1965, č.2, s. 32.

1965 prováděla záchrannou akci na katastru obce Loučeň, kde byla odhalena štítarská sídlištní jáma s bohatým keramickým materiálem.⁵⁶ Stejného roku 1965 také převzala ojedinělý nález bronzového náramku z obce Kostomlaty nad Labem, který byl získán ze školní sbírky v obci.⁵⁷

Již v roce 1963 J. Justová provedla také terénní výzkumy na katastru obce Třebestovice. Svá zjištění následně publikovala v odborné literatuře.⁵⁸ Dalším pracovníkem na katastru Třebestovic byl v roce 1966 M. Lička, který zde prováděl povrchové sběry. Tomu byly také roku 1968 od pana Málka z Třebestovic doručeny keramické zlomky a celá nádoba, u kterých nebylo vyloučeno, že pocházejí z hrobu doby stěhování národů.⁵⁹ Významné objevy 60. let z katastru Třebestovic patří především do doby římské, kdy se zde rozkládalo významné sídliště. Římské nálezy zde byly registrovány již z výzkumů J. Hellicha (viz Od roku 1870 do roku 1930), avšak pochází převážná část artefaktů patří právě průzkumům z 60. let. Nejpozoruhodnější nález byl vyzvednut již roku 1962 při další regulaci potoka Šembery. Byla jím ženská terakotová soška, která se stala prvním takovým nálezem na území Čech. Bohužel nález nebyl získán odborníkem a do muzea v Poděbradech se dostal jen s velmi obecnými údaji. Dalším importem nalezeným na k.ú. Třebestovic při sběru v roce 1968 byl zlomek ouška a stěny nádobky z patinovaného skla. Mezi lety 1969-71 se podařilo dalšími sběry vedenými převážně H. Sedláčkovou, pracovnící muzea v Poděbradech, zajistit mnoho dalších keramických zlomků dané doby.⁶⁰

Na tato zjištění navázala hned začátkem 70. let K. Mokyťová, v té době pracovnice ARÚ Praha, když při provádění melioračních rýh na polích mezi Třebestovicemi a Sadskou byly porušeny četné objekty kultury římské.⁶¹ Roku 1975 probíhal povrchový sběr i na vedlejším katastru v Sadské. Sběr prováděl J. Zeman z ARÚ Praha v místech nyní bývalé pískovny za psychiatrickou léčebnou, nalezen byl kamenný zlomek pocházející zřejmě z neolitické motyky.⁶² Další archeologické akce proběhly v roce 1973 pod dozorem H. Sedláčkové z muzea v Poděbradech. Jednou z nich byl vertikální řez v Kovanicích, kde byly v

⁵⁵ JUSTOVÁ, J. Písty. In *Bulletin záchranného oddělení 1964, 1965*, č.2, s. 33.

⁵⁶ JUSTOVÁ, J. Loučeň. In *Bulletin záchranného oddělení 1965, 1966*, č.3, s. 20.

⁵⁷ JUSTOVÁ, J. Žárový hrob ze střední doby římské v Kostomlatech n. L. (o. Nymburk). In *Archeologické rozhledy 18, 1966*, č. 5, s. 587-588. ISSN 0323-1267.

⁵⁸ JUSTOVÁ, J. Lužická kulturní jáma z Třebestovic, o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy 17, 1965*, č. 2, s. 248-250. ISSN 0323-1267.

⁵⁹ LIČKA, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení 1968, 1969*, č. 6, s. 158.

⁶⁰ MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. – SEDLÁČKOVÁ, H. Nálezy ze sídliště doby římské u Třebestovic-Sadské. In *Archeologické rozhledy 26, 1974*, č. 2, s. 225-235,319. ISSN 0323-1267.

⁶¹ MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. – SEDLÁČKOVÁ, H. Nálezy ze sídliště doby římské u Třebestovic-Sadské. In *Archeologické rozhledy 26, 1974*, č. 2, s. 225-235,319. ISSN 0323-1267.

⁶² ZEMAN, J. Sadská. In *Výzkumy v Čechách 1975, 1978*, s. 79.

profilu zachyceny dva žárové hroby. Pouze jeden byl vyzvednut. Tento hrob obsahoval popelnici se zbytky popela a spálených kostí.⁶³ Dále se účastnila plošného odkryvu v Kostomlatech nad Labem, který publikovala ve svém článku.⁶⁴

V 80. letech byla archeologická činnost na Nymbursku velmi hojná. Důkazem je nejrozsáhlejší záchranný výzkum, který proběhl na katastru obce Třebestovice a byl proveden v souvislosti se stavbou dálnice D 11. Z těchto důvodů byla na katastru otevřena pískovna o rozloze 15,15 ha, v jejíž části dnes probíhá část dálnice. Plocha byla rozdělena na dvě těžební území pojmenované „V Zákruží“ a „Na Struhách“. V letech 1982 – 1983 proběhl na obou lokalitách povrchový sběr, vedený archeology z ARÚ Praha V. Čtverákem a M. Vávrou. Na první lokalitě bylo nalezeno několik zlomků pravěké keramiky, ale po skrývce ornice v roce 1984 – 1986 však žádné objekty objeveny nebyly. Na lokalitě „Na Struhách“ byla situace o poznání zajímavější. V roce 1986 zde byla zahájena skrývka ornice, která odhalila multikulturní sídliště. Pod stálým archeologickým dohledem V. Čtveráka a V. Rulfa, taktéž z ARÚ Praha, pokračovala skrývka až do května. Výzkum se rozšířil i na lokalitu „Sataličky“, ležící v místech nynějšího severního křídla nadjezdu přes dálnici D 11 u Sadské, a dohlíželi na ní stejní archeologové.⁶⁵ Další výzkum osmdesátých let proběhl v obci Hořany. Zde byly roku 1982 provedeny povrchové sběry téměř po celé ploše katastru. Akce byly vedeny ve spolupráci M. Türkeho a J. Kleinem z Poříčan a samostatně M. Vávrou z ARÚ Praha.⁶⁶ M. Vávra se společně s M. Türkem ještě téhož roku provedli povrchový sběr v obci Chrást, při kterém byla nalezena poškozená malá plochá téměř trojúhelníková kamenná sekera z doby eneolitické.⁶⁷ Další výzkumy 80. let probíhaly v centru města Nymburk v domech na náměstí Přemyslovců (tehdejší náměstí České armády). V letech 1982 – 1983 zde proběhl plošný odkryv vedený J. Sakařovou z městského muzea v Poděbradech, který byl zdokumentován a publikován.⁶⁸ Na stejném místě v letech 1982 – 1984 proběhlo i několik sond taktéž pod dohledem J. Sakařové⁶⁹, která se zúčastnila i vedení sondy roku 1989 v Palackého ulici (dříve Gottwaldova ulice).⁷⁰ Důležitá zjištění přinesly i průzkumy z katastru obce Křinec. Zde roku 1986 při prohlubování sklepa našel V. Veselý keramiku doby římské, přičemž akce byla

⁶³ SEDLÁČKOVÁ, H. Kovanice. In *Výzkumy v Čechách 1973, 1975*, s. 68.

⁶⁴ SEDLÁČKOVÁ, H. Žárový hrob ze starší doby římské z Kostomlat n.L., o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy* 27, 1975, s. 126-131. ISSN 0323-1267.

⁶⁵ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.

⁶⁶ VÁVRA, M. Hořany. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 38-39.

⁶⁷ VÁVRA, M. Chrást. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 49.

⁶⁸ SAKAŘOVÁ, J. Výsledky archeologického výzkumu v Nymburce. In *Polabí* 23, 1983, č. 3-4, s. 86-87. ISSN 0231-5769.

⁶⁹ ARÚ Praha HLAS 1460/1988

⁷⁰ ARÚ Praha HLAS 2045/1992

předána roku 1987 k prozkoumání K. Tomkové z ARÚ Praha.⁷¹ Téhož roku proběhl v Křinci na trati za mostem plošný odkryv vedený pracovníkem ARÚ Praha I. Pavlů a pracovníci muzea v Poděbradech H. Sedláčkovou.⁷²

První archeologické průzkumy 90. let probíhaly v historickém centru města Nymburk, kde roku 1990 a 1991 spolupracovala na záchranném výzkumu H. Sedláčková zastupující Polabské muzeum Poděbrady a T. Velímský.⁷³ Již v letech 1982-1984 prováděla v centru města nevelkou sondáž J. Sakařová z Polabského muzea (viz výše), a proto se lokalitě věnovala zvýšená pozornost. Roku 1990 proběhla v Nymburce také druhá etapa (první roku 1989) předstihového archeologického výzkumu v Palackého (dříve Gottwaldově) ulici pod dohledem J. Kobrlové z muzea v Poděbradech.⁷⁴ V poděbradském muzeu působili v 90. letech i Z. Sedláček a H. Sedláčková, kteří dohromady roku 1995 pracovali na materiálech pocházejících z výkopu pro telefonní kabely v Rožďalovicích.⁷⁵ Aktivní pracovníci Polabského muzea v Poděbradech zaměřenou na oblast města Nymburk byla K. Motyková. Účastnila se mnoha výzkumů na Nymbursku. Spolupracovala na výzkumech v městské památkové zóně konaných v letech 1990 – 1997, kterým se věnuje v jednom ze svých článků.⁷⁶ Roku 1995 se podílela na výzkumu v ulici Palackého, kde byly odhaleny spolu se středověkými a novověkými nálezy především důkazy o průběhu významné fortifikaci (hradby a příkop) v době bronzové.⁷⁷ O rok později byla přítomna i u plošného odkryvu před výstavbou první části ústředny Telecomu v ulici Velké Valy⁷⁸ a roku 1998 i při druhé etapě⁷⁹. V obou případech byly odhaleny sídlištní objekty z období celého pravěku. Stejněho roku proběhly další výzkumy pod dohledem K. Motykové. Ve čtvrti Zálabí v Pražské ulici proběhl při stavbě supermarketu a přilehlého parkoviště jeden z nich. Podařilo se zde zachytit zbytky neolitického osídlení.⁸⁰ Další výzkumy byly ve formě dohledu nad výkopy inženýrských sítí v městské části Habeš v ulici Poděbradská⁸¹ a dále v ulici Komenského, ulici Eliščina⁸² a

⁷¹ ARÚ Praha HLAS 0103/1987

⁷² ARÚ Praha HLAS 1432/1987, HLAS 2292/1987

⁷³ ARÚ Praha HLAS 3565/1990, HLAS 0747/1991

⁷⁴ ARÚ Praha HLAS 1899/1990, HLAS 2346/1990, HLAS 2604/1990, HLAS 3637/1990

⁷⁵ ZAA NZ 5214/1996

⁷⁶ MOTYKOVÁ, K. Mohyla z pozdní doby kamenné zůstane v Nymburce zachována. In *Polabí* 32, 1998, s. 6-26.

⁷⁷ ZAA NZ 9574/2002

⁷⁸ MOTYKOVÁ, K. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 1996. In *Středočeský vlastivědný sborník* 16, 1998, s. 151-158. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902 328.

⁷⁹ ZAA NZ 5122/2000

⁸⁰ ZAA NZ 5125/2000

⁸¹ NOVOTNÝ, B. Neolitické sídliště v Nymburce. In *Památky archeologické* 42, 1946, s. 139-140; NOVOTNÝ, B. Žárové hroby z doby římské z Nymburka. In *Památky archeologické* 44, 1953, č. 1, s. 215-219.

⁸² ZAA NZ 9575/2001

v památkové zóně města⁸³. Na pracích v jádru města spolupracovala v roce 1994 s další pracovnicí Polabského muzea H. Sedláčkovou. Dohromady se účastnily plošného odkryvu vyvolaného rozsáhlou stavbou v ulici Soudní.⁸⁴ Archeologickou činnost K. Motykové můžeme sledovat i mimo hranice města Nymburk. Například roku 1997 – 1998 při archeologickém dohledu v obci Křinec. Sledovaný prostor ležel při jižním okraji obce na levém břehu potoka Křinecká Blatnice.⁸⁵ Roku 1998 a 1999 se také účastnila výzkumů v Rožďalovicích.⁸⁶ Obě proběhlé akce měly za výsledek nálezy několika pravěkých komponent.

2.5. Ve 21. století

Ve své práci pro muzeum v Poděbradech pokračovala K. Motyková i v 21. století. Mezi lety 2000 – 2001 se věnovala převážně výzkumům zapříčiněným stavbou domků na Kostelním náměstí v Nymburce. První archeologický dozor byl proveden při výkopech pro základy jednoho z domů a nového přívodu elektřiny a vody.⁸⁷ Další práce, již z roku 2002, byly vedeny po okraji celého Kostelního náměstí a při východní straně ul. Na Příkopě. Účelem těchto výkopů bylo pokládání kabelů českého Telecomu v dané oblasti. Objevené nálezy pocházely vesměs z druhotného uložení.⁸⁸ Inženýrské sítě byly téhož roku vedeny dále ulicí Na Příkopě, kde nalezený materiál odpovídal převážně pravěkým vrstvám, ojediněle se vyskytly i zbytky objektů.⁸⁹ V letech 2001-2002 se také K. Motyková účastnila plošného odkryvu v prostorách bývalého cukrovaru, vyvolaného stavbou hypermarketu v Poděbradské ulici. Na místě bylo již předtím prokázáno intenzivní osídlení, a proto mu byla věnována větší pozornost. Výzkum však probíhal ve špatných podmínkách jak technických, tak klimatických a na konci výzkumu bylo jen konstatováno celkové zničení lokality s odkrytím několika sídelních objektů.⁹⁰ V následujících letech 2003-2004 dohlížela K. Motyková při přestavbě domu čp.264. Zde byly odhaleny jen artefakty zemědělského pravěku, avšak lokalita byla dále zkoumána ve středověkých souvislostech.⁹¹ M. Motyková se účastnila i výzkumů mimo město Nymburk. Takovým výzkumem byl například dozor při stavbě vodovodu vedený

⁸³ ZAA NZ 5124/2000

⁸⁴ MOTYKOVÁ, K. Nymburk. In *Výzkumy v Čechách 2000, 2003*, s. 149. ISBN 80-86124-38-X.

⁸⁵ MOTYKOVÁ, K. Křinec. In *Výzkumy v Čechách 1999, 2001*, s. 95. ISBN 80-86124-32-0.

⁸⁶ MOTYKOVÁ, K. Rožďalovice. In *Výzkumy v Čechách 1999, 2001*, s. 285. ISBN 80-86124-32-0.

⁸⁷ MOTYKOVÁ, K. – SEDLÁČEK, Z. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 2000. In *Středočeský vlastivědný sborník 19*, 2001, s. 99-107. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902328-6-8.

⁸⁸ ZAA NZ 5598/2002

⁸⁹ ZAA NZ 5745/2003

⁹⁰ ZAA NZ 4268/2002

⁹¹ ZAA NZ 6685/2006

v Pístech. Vodovodní potrubí bylo vedeno ve východní části těsně podél levého břehu řeky Labe. V zachycených odkrytých výkopech byly patrné zbytky několika zahloubených objektů neurčitelného stáří.⁹² Významným objevem se stalo hradiště v Křinci, jehož zkoumání probíhalo v několika etapách trvajících od roku 2004 do roku 2005. První etapa byla vedena jako předstihový výzkum a odkryla základy palisádového opevnění z doby železné. Další akce probíhaly v podobě sondáží a geofyzikálního měření, již jen za účelem doplnění informací.⁹³

Počátkem 21. století pracovala na výzkumech na Nymbursku i řada dalších odborníků. Jedním z nich byl i Z. Sedláček z Polabského muzea v Poděbradech, pracující především na Rožďalovicku. Roku 2003 prováděl archeologický dohled při pokládání zemních kabelů pro elektřinu a orientační vizuální průzkum okraje pole v severním sousedství stavby.⁹⁴ O rok později se účastnil archeologického dohledu při dalších zemních pracích v obci Rožďalovice. Stejný rok vedl i orientační zjištění na vedlejším katastru obce Hasina.⁹⁵ Dalším činným pracovníkem v tomto období byl i R. Křivánek z ARÚ Praha, který pracoval na katastru obce Chleby. Zde byl roku 1999 při letecké prospekci identifikován neznámý lineární objekt nepravidelného kruhového tvaru. R. Křivánek na celé sledované ploše provedl povrchový průzkum sběrem, geofyzikální měření a sondáž. Z výzkumů bylo získáno množství keramického materiálu a bylo usouzeno, že se jedná o objekt z doby staršího eneolitu.⁹⁶

⁹² ZAA NZ 4354/2001

⁹³ ZAA NZ 1097/2006

⁹⁴ ZAA NZ 2282/2004

⁹⁵ ZAA NZ 1499/2005

⁹⁶ GOJDA, M. Leteckoarcheologický průzkum na Nymbursku a velké pravěké ohrazení u obce Chleby. In *Polabí* 36, 2002, s. 248-251. ISSN 0231-5769.

3. Katalog lokalit

Tuto kapitolu jsem se rozhodla uspořádat abecedně podle jednotlivých katastrů obcí a vesnic. U každého katastru, pokud to bylo možné, je uvedena lokalita s nálezy, archeologická aktivita a kultura. Obce jsou také vždy na začátku odstavce stručně zaneseny do krajiny.

V oblasti Nymburska je 71 katastrů, z nichž na 23 se podle dosažených materiálů nevyskytují archeologické aktivity. Jsou to katastry vesnic Tuchom, Doubravany, Pojedy, Ledečky, Viničná Lhota, Nové Zámky, Jizbická Zavadilka, Všejská Zavadilka, Studečky, Vápensko, Hronětice, Lány, Rozkoš, Veleliby, Kovansko, Draho, Šlotava, Rašovice, Doubrava a obcí Hořátev, Zbožíčko, Krchleby, Sovolusky. Na zbylých lokalitách byly prokázány pohřební a sídlištní aktivity, či náhodné nálezy z průběhu celé doby pravěku.

Bobnice

Bobnice jsou obcí rozkládající se v těsné blízkosti okresního města Nymburk.

Z katastru obce Bobnice nemáme žádné bližší informace. Je uveden jen ojedinělý nálezy, který je zařazen do *mladší doby bronzové* a spadající pod kulturu lužickou.⁹⁷

Bošín

Bošín je nevelká vesnice, která je místní částí obce Křinec, od něž se nachází 3 kilometry severozápadně.

Na jejím katastrálním území se vyskytlo několik aktivit z období *eneolitu* a *mladší doby bronzové*. Eneolitické osídlení nebylo podle zatím nalezeného materiálu nijak rozsáhlé. Nálezem byl kamenný sekeromlat objevený na zahradě u domu čp.51 a nebyl blíže zařazen.⁹⁸ Z doby bronzové byla díky záchranným aktivitám z let 1951⁹⁹ a 1955 zachycena pohřební aktivita kultury lužické. Pohřebiště se nacházelo v tehdejší pískovně na pravé straně silnice vedoucí ze Sovenice do Bošína. V jednom z hrobů se nalézaly čtyři celé nádoby, mnoho zlomků keramiky a jedna bronzová jehlice.¹⁰⁰

Budiměřice

Tato obec leží při levém břehu řeky Mrliny necelé 3 kilometry po proudu od města Nymburk.

⁹⁷ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

⁹⁸ ARÚ Praha HLAS 2140/1951

⁹⁹ ZEMAN, J. Cvičný výzkum v Bošíně a Sovenicích. In *Archeologické rozhledy* 5, 1953, s. 18-21.

¹⁰⁰ KYTLICOVÁ, O. Lužický hrob z Bošína. In *Archeologické rozhledy* 9, 1987, s. 109.

V bývalé pískovně u obce byl zachycen žárový pohřeb z *doby laténské*.¹⁰¹ Na katastru se nalézala i další pohřební aktivita, avšak již z *doby římské*.¹⁰²

Čilec

Čilec je malá víska, umístěná na mírně zvlněné rovině, několik kilometrů severozápadně od hlavního města Nymburk.

V obci byla zjištěna sídlištní aktivita připadající do *doby eneolitu*. Aktivita byla určena z nálezů několika odpadních jam obsahujících množství popelnicových střepů a několik kamenných nástrojů. Činitelem této aktivity byla určena kultura jordanovská.¹⁰³

Drahelice

Drahelice jsou částí města Nymburk, rozkládající se na pravém břehu řeky Labe.

Díky povrchovému sběru z roku 1945, který proběhl u řečiště Labe v jižní části obce, zde byly vypátrány zlomky keramiky. Objevy byly zařazeny do *doby eneolitické* ke kultuře zvoncovitých pohárů.¹⁰⁴

Dvory

Obec se nachází necelých 5 kilometrů severozápadně od města Nymburk.

U tvrze Zdonín, dnes přestavěné na zámek, byly roku okolo 1846, spíše dříve objeveny hliněné mohyly a kamenné klíny. Mohyly nebyly blíže zařazeny a kamenné klíny spadají do *doby neolitu až eneolitu*.¹⁰⁵ Blíže určen byl jen pozdější nález měděné sekery z neolitu.¹⁰⁶

Hasina

Vesnice Hasina leží v nejsevernějším cípu Nymburska a je součástí obce Rožďalovice.

Poblíž vesnice, necelých 100 m na jihozápad od jejího okraje, proběhlo roku 2004 orientační zjištění vertikálním řezem. Výsledkem byl jen nález zlomků keramiky zařazených do *období zemědělského pravěku*.¹⁰⁷

¹⁰¹ ARÚ Praha HLAS 3380/1975

¹⁰² MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses 6*. Prague, 1963, s. 12.

¹⁰³ ARÚ Praha HLAS 1412/1936

¹⁰⁴ ARÚ Praha HLAS 1612/1946

¹⁰⁵ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

¹⁰⁶ ARÚ Praha HLAS 0739/1950

¹⁰⁷ ZAA NZ 1499/2005

Hořany

Hořany jsou umístěny v nejjižnějším místě Nymburska, cca 6 kilometrů od Sadské.

Většina informací z této lokality pochází z povrchových sběrů probíhajících v průběhu roku 1982. Sběry probíhaly v okolí bývalé pískovny Černá obora a v polích na západ od horního toku potoka Šembery. Na polích v severozápadní části katastru bylo zachyceno velké množství střepů keramiky spadajících do období celého pravěku. Některé z nich nebylo možno přesněji zařadit. Střepy, které se podařilo blíže určit, náležely do *doby neolitické*, ke kultuře lineární a vypíchané, *doby eneolitické* a *doby bronzové*, ke kultuře štítarské.¹⁰⁸ Mimo povrchových sběrů probíhaly na katastru i jiné archeologické akce, díky kterým bylo možno nalézt další důkazy o výskytu aktivit z doby eneolitické, tentokrát přesně přiřazených kultuře řivnáčské.¹⁰⁹ Další objevy proběhly v nejbližším okolí potoka Šembery, především při jeho regulaci. Prokázána byla aktivita sídlištní z *doby železné*.¹¹⁰

Hradištko

Tato obec se rozkládá v těsné blízkosti řeky Labe cca 5 kilometrů od okresního města Nymburk.

V Hradištku byl učiněn ojedinělý nález z *mladší doby bronzové*, kultury lužické.¹¹¹ Na dvoře jednoho ze statků se také podařilo zachytit sídlištní aktivitu *doby římské*.¹¹²

Hrubý Jeseník

K.ú. Hrubý Jeseník se nachází zhruba 8 kilometrům severovýchodně od Nymburka v mírně zvlněné oblasti.

Na katastru bylo nalezeno několik ojedinělých převážně kamenných nástrojů. Nástroje patřily lidu s kulturou lineární keramiky z *neolitu*.¹¹³ Následoval objev na poli pana Durta, ležícím za obcí, kterým byl kostrový hrob z *doby eneolitické*, patřící kultuře zvoncovitých pohárů.¹¹⁴

¹⁰⁸ VÁVRA, M. Hořany. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 38-39.

¹⁰⁹ EHRICH, R.W. - PLESLOVÁ-ŠTIKOVÁ, E. *Homolka an eneolithic site in Bohemia*. Praha, 1968. ; KUČERA, J. Nálezy mincí z údobí denárů, grošů a tolarů na okrese Nymburk. In *Polabi 3-4*, 1963, s. 35-40.

¹¹⁰ RYBOVÁ, A. *Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.

¹¹¹ HELLICH, J. Poklady předvěkého zlata z Poděbradska. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 27-36.

¹¹² MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses 6*. Prague, 1963, s. 20.

¹¹³ ARÚ Praha HLAS 2189/1945, HLAS 2188/1945, HLAS 2187/1945

¹¹⁴ HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

Chleby

Obec Chleby se rozkládá cca 6 kilometrů severně od města Nymburk.

Na katastrálním území této obce v poloze Havranska ležící u řeky Mrliny, proběhlo několik nedestruktivních výzkumů s odborným záměrem. Prokazatelně se zde jednalo o aktivitu sídlištní, avšak z nálezů se nepodařilo přesněji určit, o jakou kulturu se zde jedná. Nejpřesnější zařazení se stahuje na *dobu zemědělského pravěku*, v některých případech blíže na *dobu eneolitickou*.¹¹⁵ Zajímavým objevem učiněným na poli B. Urbánka byl depot z *mladší doby bronzové*, patřící kultuře lužické. Tento bronzový depot obsahoval 3 kruhy, 12 seker a hrot kopí.¹¹⁶

Chrást

Ves Chrást leží na severozápadě Nymburska.

Nejstarší sídelní známky v této oblasti pocházejí z *doby neolitické* a jsou připisovány kultuře s lineární keramikou. V polích při cestě z Klučova na Chrást byl nalezen ojedinělý nález kamene zařazen do *doby eneolitické*.¹¹⁷ Ze stejné doby pochází i nález poškozené téměř trojúhelníkovité sekery z lokality bývalé pískovny na rozhraní katastrů Chrást a Poříčany.¹¹⁸

Chvalovice

Chvalovice jsou umístěny na levém břehu řeky Labe, která ves na severu obtéká. Svou polohou jsou vzdáleny necelé 4 kilometry od města Nymburk.

Pro tento katastr prameny nic bližšího neuvádějí. Víme jen, že osídlení zde bylo již v *době eneolitické*, a to kulturou kulovitých amfor, od níž byla prokázána aktivita pohřební.¹¹⁹ Další osídlení na lokalitě pak registrujeme v *mladší době bronzové*, kulturou lužickou.¹²⁰

Jíkev

Obec Jíkev se nachází 10 kilometrů severovýchodním směrem od Nymburka.

Archeologická databáze Čech uvádí pro tento katastr jen několik akcí. Lokality ani záměry akcí se neuvádějí. Bylo zde nalezeno jen několik ojedinělých nálezů pocházejících

¹¹⁵ ARÚ Praha HLAS 2339/2001

¹¹⁶ HELLICH, J. Drobné články, materiálie a zprávy: Hromadné nálezy bronzových předmětů z Chleb u Nymburka. In *Památky archeologické XXIX*, 1917, s. 36-40.

¹¹⁷ KUDLÁČ J. Chrást. In *Výzkumy v Čechách 1984-1985*, 1987, s. 81.

¹¹⁸ VÁVRA, M. Chrást. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 49.

¹¹⁹ EHRICH, R.W. - PLESLOVÁ-ŠTIKOVÁ, E. *Homolka an eneolithic site in Bohemia*. Praha, 1968.

¹²⁰ ARÚ Praha HLAS 3893/1941

z doby neolitu.¹²¹ Známý jsou i sídlištní nálezy z *doby bronzové, železné a římské*. Blíže určeny byly objekty kultur únětické¹²², slezskoplatěnické¹²³ a latéské¹²⁴.

Jizbice

Jizbice jsou místní částí obce Zavadilka a rozkládají se na západní hranici Nymburska.

V roce 1949 zde proběhl povrchový sběr, který měl za výsledek nález kamenného sekeromlatu. Tento nález byl zařazen do *doby neolitické*, ke kultuře s lineární keramikou.¹²⁵

Kamenné zboží

Obec leží v těsné blízkosti katastru Nymburka asi 3 kilometry od okresního města.

Na katastru obce Kamenné Zboží byl zachycen žárový hrob z *doby halštatské*, patřící bylanské kultuře.¹²⁶

Kostelní Lhota

Kostelní Lhota je obcí umístěnou mezi Sadskou a Poděbrady v blízkosti potoka Výrovky.

V oblasti obce při regulaci potoka Výrovky bylo zachyceno několik ojedinělých nálezů z *mladší doby bronzové*, zařazen ke kultuře lužické.¹²⁷

Kostomlátky

V těsné blízkosti řeky Labe cca 4 kilometry od Nymburka se nachází tato malá obec.

Archeologická akce na tomto katastru proběhla v lokalitě bývalé cihelny a bylo zde odkryto několik zlomků keramiky, celé nádoba a kost z *doby halštatské*.¹²⁸

Kostomlaty nad Labem

Obce Kostomlaty nad Labem leží na severozápadě Nymburska přibližně 6 kilometrů od okresního města. Důležitým tokem, který mohl ovlivňovat dřívější osídlení na katastru, je řeka Labe, tekoucí po hranicích katastru, a říčka Vlka, protékající v západní části obce.

¹²¹ ARÚ Praha HLAS 2428/1949

¹²² ARÚ Praha HLAS 7096/1947

¹²³ RYBOVÁ, A. *Latéská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.

¹²⁴ RYBOVÁ, A. *Latéská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.

¹²⁵ ARÚ Praha HLAS 3742/1949

¹²⁶ HELLIČH, J. Žárové hroby typu římského. In *Památky archeologické XXXIII*, 1922, s. 119-132.

¹²⁷ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

¹²⁸ ARÚ Praha HLAS 4315/1953

V oblasti bylo lokalizováno několik míst výskytu pravěkého osídlení, která byla blíže zkoumána. Nejpodrobněji se probádaly oblasti nádraží a dráhy a pískovna v západní části obce.

Nejstarší osídlení je připisováno kultuře s vypíchanou keramikou, spadající do *doby neolitické*.¹²⁹ Další osídlení z doby kamenné, tentokrát už *eneolitické*, patří kultuře zvoncovitých pohárů, jejíž kostrový pohřeb byl na katastru registrován.¹³⁰ Navazující chronologickou etapou je *doba bronzová*, která je zastoupená pohřební aktivitou kultury lužické.¹³¹ *Dobu železnou* zastupují jak nálezy z doby halštatské, tak laténské. V pískovně severně od nádraží byl nalezen kostrový hrob kultury bylanské¹³², avšak nejčastěji patřila pozornost odborníků *době laténské*. Ta je na katastru zastoupena především objevem sídlištně-výrobního areálu s primitivními pecemi na železo, které se nacházely v areálu JZD. Nakonec byly probádány 4 objekty související s výrobou železa.¹³³ Z doby laténské dále pochází i náhodný nález bronzových náramků a spony, objevených u hostince u nádraží.¹³⁴ Hojně zastoupena je i *doba římská*. Nálezy z této doby můžeme sledovat na několika místech na katastru obce. Na jihovýchodním okraji města ppč. 758/II byl při stavbě rodinného domku náhodně odkryt žárový pohřeb, kterému se v pozdější době věnovala zvýšená pozornost.¹³⁵ Další žárové hroby z doby římské byly objeveny v pískovně západně od obce¹³⁶, na jílovišti umístěném jihovýchodně od nádraží¹³⁷ a ve východní části nádraží¹³⁸. Mimo aktivity pohřební zde můžeme sledovat i aktivitu sídlištní, a to v poloze „Na Křemenci“ a v poloze „U Borku“.¹³⁹ Jako poslední zastoupená doba, je *doba stěhování národů*, jejíž pohřební aktivita byla zjištěna v pískovně při západním okraji obce.¹⁴⁰

¹²⁹ LIČKA, M. Kostomlaty nad Labem. In *Bulletin záchranného oddělení 4-1966*, 1967, č. 4, s. 15.; HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

¹³⁰ LIČKA, M. Kostomlaty nad Labem. In *Bulletin záchranného oddělení 4-1966*, 1967, č. 4, s. 15.; HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

¹³¹ HELLIČH, J. Žárové hroby typu lužického v Pečkách na dráze. In *Památky archeologické XXXI*, 1919, s. 29-32.; ARÚ Praha HLAS 1917/1949

¹³² ARÚ Praha HLAS 2156/1945

¹³³ PLEINER, R. – SAKAŘ, V. Pozdně laténská železárna v Kostomlatech u Nymburka. In *Archeologické rozhledy 7*, 1955, s. 628-643.

¹³⁴ ARÚ Praha HLAS 3103/1951, HLAS 0895/1952

¹³⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. Žárový hrob ze starší doby římské z Kostomlat n.L., o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy 27*, 1975, s. 126-131. ISSN 0323-1267.

¹³⁶ JUSTOVÁ, J. Žárový hrob ze střední doby římské v Kostomlatech n. L. (o. Nymburk). In *Archeologické rozhledy 18*, 1966, č. 5, s. 587-588. ISSN 0323-1267.

¹³⁷ ŠNAJDR, L. Starožitnosti Kostomlatské. In *Památky archeologické X*, 1878, s. 648-650.

¹³⁸ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

¹³⁹ LIČKA, M. Kostomlaty nad Labem. In *Bulletin záchranného oddělení 1966*, 1967, č. 4, s. 15.

¹⁴⁰ ZEMAN, J. Hrob z doby stěhování národů z Kostomlat u Nymburka. In *Archeologické rozhledy 12*, 1960, s. 599-600. ISSN 0323-1267.; ARÚ Praha HLAS 5407/1958.

Košík

K.ú. obce Košík se nachází v nejsevernějším cípu Nymburska.

V dosažených pramenech se nalézají informace o pohřbech z průběhu *doby železné*. Registrovány byly jak pohřby kostrové tak žárové.¹⁴¹

Kovanice

Obec Kovanice leží 3 kilometry jihovýchodně od města Nymburk. V těsné blízkosti se nachází tok řeky Labe s jeho přítoky Staré Labe na levém břehu a Sanský kanál na pravém břehu.

Na severozápadě obce proběhl roku 1945 povrchový sběr, který přinesl nález křemencového disku z *doby mezolitu*.¹⁴² Nejvýznamnějším objevem na tomto k.ú. je jistě depot z *doby neolitické*, patřící kultuře s vypíchanou keramikou, který byl nalezen v poloze „Na Pískách“ a obsahoval devět kamenných dlát.¹⁴³ Další známky neolitického osídlení odhalily základy novostavby domku v obci, kde byly nalezeny důkazy sídlištní aktivity výše uvedené kultury.¹⁴⁴ Další lokalitou, tentokrát již z *mladší doby bronzové*, je část obce mezi hřbitovem a státní silnicí na Nymburk. Zde byl nalezen pohřební areál kultury lužické, obsahující několik žárových hrobů. Jeden z hrobů byl plně zachován a vyzvednut, obsahoval dvojkonickou popelnici a malou amforu.¹⁴⁵

Křinec

Křinec se rozkládá severovýchodně od Nymburka. Ve východní části města protéká řeka Mrlina, která se v Nymburce vlévá do Labe. Z povrchových útvarů u Křince je na západní straně dobře viditelný vrch Chotuc (254 m n. m.) a nápadný je také terénní útvar „Homole“ (196 m n. m.), jehož podobu vystihuje snad nejlépe jeho název. Je vzdálen asi 500 m severovýchodním směrem od Vestce.¹⁴⁶

Na vrchu „Homole“ se nalézaly zatím nejstarší známky osídlení z celého Nymburska, byly jimi širší obloukovité škrabadlo a hranolové rydlo pocházející z *doby paleolitu*. Nález škrabadla byl učiněn na severozápadním svahu těsně u úpatí, tj. asi 400 m od Mrliny, zatím co

¹⁴¹ ARÚ Praha HLAS 1931/1980

¹⁴² ARÚ Praha HLAS 2595/1945

¹⁴³ HELLICH, J. Archaeologické drobnosti Nymburska a Poděbradska. In *Památky archeologické XXVIII*, 1916, s. 23-33

¹⁴⁴ HELLICH, J. Archaeologické drobnosti Nymburska a Poděbradska. In *Památky archeologické XXVIII*, 1916, s. 23-33

¹⁴⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. Kovanice. In *Výzkumy v Čechách 1973, 1975*, s. 68.; ARÚ Praha HLAS 32/1974

¹⁴⁶ FRIDRICH, J.- LIČKA, M. Ojedinělé mladopaleolitické nálezy na Nymbursku. In *Archeologické rozhledy 21*, 1969, č. 1, s. 95-96. ISSN 0323-1267.

rydlo bylo objeveno v poloze nad železniční tratí za pilou.¹⁴⁷ Při plošném odkryvu roku 1968, při melioraci na pravém břehu Mrliny a roku 1987 u trati za mostem byly odkryty pozůstatky z *doby neolitické*. Nalezeno bylo několik sídlištních objektů kultury s lineární keramikou¹⁴⁸ a kultury s keramikou vypíchanou¹⁴⁹. Na katastru obce bylo také učiněno několik nálezů z *doby bronzové*. Jsou to především nálezy sídlištní aktivity kultury lužické, které byly odkryty na vrchu Chotuc (Přílohy: Obr. 13).¹⁵⁰ Na jižní straně tohoto vrchu byl ještě nalezen areál hradiště, spadající do *doby halštatské*, a patřící kultuře slezskoplatěnické (Přílohy: Obr. 14).¹⁵¹ Halštat v Křinci odhalila také meliorace na pravém břehu řeky Mrliny, kde bylo nalezeno několik dalších důkazů o aktivitě sídlištní. Následuje *doba laténská*, kterou na katastru zastupuje několik sídlišť a jedno pohřebiště. Některá sídliště byla odhalena plošnými odkryvy v letech 1968 a 1987 spolu se sídlišti neolitickými. Další se nalézala v polohách hospodářských budov bývalého zámeckého dvora a na místě skladů krajské správy výkupu. Nálezy sídlišť byly doplněny o objevy kostrového pohřebiště, rozrušeného částečně při stavbě železnice. K nálezům doby laténské patří také náhodný nález depotu ze západní okrajové části obce, ze staveniště dvou obytných domů. Depot obsahoval železné a bronzové artefakty, z něhož nejzachovalejší byly dvě bronzové postranice udidel.¹⁵² Na pravém břehu řeky Mrliny se rozkládalo v *období římském* větší sídliště, které bylo v nové době několikrát porušeno. Při stavbě objektů pro krajskou správu výkupu byly v roce 1956 porušeny další objekty. V roce 1958 byl v týchž místech při výkopu pro elektrický kabel porušen větší zahloubený objekt, snad chata.¹⁵³ Na katastru je zastoupena i *doba stěhování národů*, a to aktivitou pohřební.¹⁵⁴

Loučeň

Obec Loučeň leží na severním okraji nymburského okresu na naplaveninách řeky Jizery, která nyní teče několik kilometrů západně od obce. Naplaveniny tvoří malé návrší, na kterém se Loučeň rozkládá spolu s vesnicí Patřín, Studce a volně přecházejí až k obci Mcely.

Nejstarší nález na k.ú. obce Loučeň byl učiněn v domě čp.43 na severozápadě obce. Nálezem byl keramický sklad, patřící kultuře nálevkovitých pohárů, a spadající tak do *doby*

¹⁴⁷ FRIDRICH, J.- LIČKA, M. Ojedinelé mladopaleolitické nálezy na Nymbursku. In *Archeologické rozhledy* 21, 1969, č. 1, s. 95-96. ISSN 0323-1267.

¹⁴⁸ ARÚ Praha HLAS 1432/1987

¹⁴⁹ ARÚ Praha HLAS 2292/1987

¹⁵⁰ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

¹⁵¹ ZAA NZ 1097/2006

¹⁵² MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. Laténské nálezy z Křince u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 9, 1957, s. 328-331, 343. ISSN 0323-1267.

¹⁵³ MOTYKOVÁ, K. Sídliště z doby římské v Křinci u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 13, 1961, s. 260-261. ISSN 0323-1267.

¹⁵⁴ STIFTER, A. Řádové hroby s kostrami u Křince. In *Český lid* 1, 1892, s. 293.

eneolitické.¹⁵⁵ Roku 1838 při kopání příkopu v lese u Loučeně byl učiněn ojedinělý nález hrotu pazourkové dýky ze *starší doby bronzové*, který se dle literatury považuje za první konkrétně známý pazourkový artefakt, nalezený v Čechách.¹⁵⁶ Při melioračních pracích v lokalitě „Na Skalce“, bylo nalezeno sídliště z *doby halštatské*.¹⁵⁷

Mcely

Zanesení Mcel do krajiny lze popsat téměř totožně jako u obce předešlé. Liší se pouze nižším položením.

Pravěké osídlení bylo v těchto místech velmi hojné. Podle archeologických zjištění zde jako první byli lidé *doby neolitické*. Sídliště kultury s vypíchanou keramikou bylo prokázáno v poloze „Na Kamenci“. Další sídlištní polohy, tentokrát ze *starší doby bronzové*, byla zaznamenána v poloze „Na Oukolinách“, na severním svahu kóty 205 a v poloze Žlábka, mezi obcemi Mcely a Sovenice. V sídelním kontextu polohy „Na Oukolinách“ byl nalezen i kostrový pohřeb kultury únětické a další lidské kosti.¹⁵⁸ *Mladší doba bronzová* byla prokázána na zalesněném vrchu za obcí, a to areálem hradiště kultury lužické.¹⁵⁹ *Z doby halštatské* byly v poloze „Žlábka“ objeveny sídlištní komponenty kultury bylanské.¹⁶⁰ *V období laténském* převažovala na k.ú. aktivita pohřební.¹⁶¹

Mečír

Vesnice Mečír je místní částí obce Křinec, ten leží přibližně 3 km na východ.

Nejstarší nálezy na katastru pocházejí z *doby eneolitické*. Nalezeny byly na poli pana Hampla z čp.12 a patří kultuře nálevkovitých pohárů. Následujícím obdobím prezentujícím se na katastru obce je *mladší doba bronzová*. Nálezem z této doby je amforovitá nádoba, sloužící zřejmě jako popelnice pro žárový pohřeb a patřící kultuře lužické.¹⁶²

Milčice

Milčice se nacházejí na jihu Nymburska cca 5 kilometrů západně od Peček a cca 6 kilometrů jižně od Sadské.

¹⁵⁵ LIČKA, M. Nález eneolitické keramiky z Loučeně (okr. Nymburk). In *Polabi 15*, 1975, č. 5-6, s. 95-98. ISSN 0231-5769.

¹⁵⁶ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

¹⁵⁷ JUSTOVÁ, J. Loučeň. In *Bulletin záchranného oddělení 1965*, 1966, č.3, s. 20.

¹⁵⁸ LIČKA, M. Mcely. In *Bulletin záchranného oddělení 1966*, 1967, č.4, s. 18.

¹⁵⁹ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

¹⁶⁰ LIČKA, M. Mcely. In *Bulletin záchranného oddělení 1968*, 1969, č.6, s. 76-77.

¹⁶¹ FILIP, J. *Keltové ve střední Evropě*. Praha, 1956.

¹⁶² ARÚ Praha HLAS 4830/1957

Dle dosažených materiálů nebylo možno určit, zda pravěké aktivity odkryté na tehdejší milčické farmě spadají do mladší doby bronzové¹⁶³ a patří kultuře knovízské, či pochází až z doby laténské¹⁶⁴ a náleží kultuře lužické. Prameny se v tomto ohledu rozcházejí. Avšak s větší pravděpodobností nálezy patří do *doby laténské*. Soudím tak, protože již dříve byly na stejné lokalitě učiněny nálezy laténských pohřbů.¹⁶⁵ Při povrchovém sběru v západní části obce směrem k Hořanům byly nalezeny artefakty, prokazující i sídlištní aktivitu doby laténské.¹⁶⁶ Nejznámějším nálezem pocházejícím z katastru obce jsou jistě mince z *doby římské*, nalezeny na lokalitě „Kavansko“ v polích směrem k Třebestovicím. První mince císaře Tita byla nalezena roku 1766 a druhá císaře Hadriána objevena roku 1791.¹⁶⁷ S největší pravděpodobností se zde nacházelo římské sídliště s prvky žárových pohřebních aktivit prokázaných na poli za obcí.¹⁶⁸

Netřebice

Tato obec se rozkládá při východní hranici regionu Nymburska cca 10 kilometrů od města Nymburk.

Nejstarším nálezem z katastru je plochá sekera náležející kultuře s lineární keramikou a spadající tak do *doby neolitické*.¹⁶⁹ Při stavbě silnice zde bylo nalezeno ještě několik bronzových artefaktů z *mladší doby bronzové*, patřící kultuře lužické.¹⁷⁰

Nový dvůr

Nový dvůr je malá obec nacházející se jihovýchodně od Nymburka.

Na katastru byly nalezeny důkazy z *doby neolitické* a *laténské*. Doba kamenná je zastoupena známkami sídlištní aktivity kultury s lineární keramikou a doba laténská je prokázána objevem kostrového hrobu.¹⁷¹

¹⁶³ ARÚ Praha HLAS 1459/1984

¹⁶⁴ ARÚ Praha HLAS 3762/1977

¹⁶⁵ ARÚ Praha HLAS 1742/1965

¹⁶⁶ VÁVRA, M. Milčice. In *Výzkumy v Čechách 1982-83*, 1985, s. 101.

¹⁶⁷ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

¹⁶⁸ HELlich, J. Žárové hroby z doby císařství římského na Poděbradsku. In *Památky archeologické XXXI*, 1919, s. 88-97.

¹⁶⁹ ARÚ Praha HLAS 2231/1945

¹⁷⁰ ARÚ Praha HLAS 2076/1945

¹⁷¹ FILIP, J. *Keltové ve střední Evropě*. Praha, 1956.

Nymburk

Nymburk je městem ležícím na řece Labe 45 kilometrů východně od Prahy. Zaujímá význačné místo v rozsáhlé rovinné nížině. Mimořádnost polohy Nymburka pro pravěké osídlení je dána především v místech soutoku Labe s Mrlinou, která přitéká z pravé strany od severovýchodu.¹⁷²

Prehistorický Nymburk i jeho bezprostřední okolí bylo osídleno téměř soustavně od doby neolitické po dobu římskou. Postupem času na mnoha místech proběhly archeologické výzkumy či povrchové sběry, které odhalily mnoho lokalit s bohatými nalezišti aktivit pravěkých kultur.

Nejstarší osídlení bylo nalezeno na lokalitě duny u řeky Výrovky při okraji borového lesa Zátíší (Přílohy: Obr. 10). Tato lokalita byla po několik let zkoumána povrchovými sběry, které zde odhalily aktivitu *doby mezolitické*.¹⁷³

Dalším časovým horizontem obsáhlým na k.ú. Nymburka je *období neolitu*. Lokalit z této doby je několik, především v historickém jádru města. Zastoupeny jsou zde kultury s lineární keramikou a s vypíchanou keramikou. Obě zmíněné kultury měly své zastoupení v nynějším prostoru některých asanovaných domů na náměstí České armády (dnes náměstí Přemyslovců).¹⁷⁴ Další areál sídliště kultury lineární byl odhalen v ulici Soudní čp.21 při stavbě penzionu Panorama.¹⁷⁵ Výčet lokalit z centra města pokračuje ulicí Palackého¹⁷⁶, Velké Valy¹⁷⁷, Na Přístavě a Na Příkopě¹⁷⁸. Ve všech případech šlo o odhalení areálu sídliště kultury vypíchané. Následující neolitické lokality se vyskytují již mimo historické centrum města. Nejobsáhlejší byla oblast okolo ulice Poděbradské. Spadaly sem lokality bývalého cukrovaru, kde se nalézala aktivita kultury s vypíchanou keramikou, benzinová stanice, při jejíž stavbě byla prokázána kultura s lineární keramikou¹⁷⁹ a stavbou železnice vytvořená lokalita „U Svatého Vojtěcha“. V této lokalitě bylo odhaleno jak sídliště kultury s lineární keramikou¹⁸⁰, tak i s vypíchanou keramikou¹⁸¹. Na druhém břehu Labe ve čtvrti Zálabí byla

¹⁷² JAKUB, P. *Nymburk*. Nymburk, 1970.

¹⁷³ VENCL, S. Mesolitická industrie z duny u Výrovky v Nymburce. In *Archeologické rozhledy* 14, 1964, č. 4, s. 469-472. ISSN 0323-1267-12.

¹⁷⁴ ARÚ Praha HLAS 1899/1990, HLAS 0747/1991

¹⁷⁵ ZAA NZ 0359/1996

¹⁷⁶ ZAA NZ 4536/2005

¹⁷⁷ ZAA NZ 5122/2000

¹⁷⁸ ZAA NZ 5745/2003

¹⁷⁹ NOVOTNÝ, B. Neolitické sídliště v Nymburce. In *Památky archeologické* 42, 1946, s. 139-140.

¹⁸⁰ ARÚ Praha HLAS 7868/1947

¹⁸¹ ARÚ Praha HLAS 1590/1945, HLAS 1594/1945, HLAS 1595/1945

při stavbě parkoviště pro supermarket objevena nová lokalita, na které se vyskytoval další sídlištní areál kultury s lineární keramikou.¹⁸²

Doba eneolitická je charakterizována téměř stejnými lokalitami jako doba neolitická. Nejzajímavější lokalitou tohoto období v Nymburce je Kostelní náměstí v památkové zóně města. Výzkumy proběhly v prostorách domů čp.73/74 a 71. V prvním uvedeném byly odkryty nálezy dokazující sídlištní aktivitu.¹⁸³ V druhém případě byl průzkum složitější a probíhal v několika etapách. Při prvním zkoumání v roce 1957 se podařilo zajistit z rozrušených jam mnoho zlomků keramiky a dalších artefaktů, díky kterým se povedlo přiřadit nálezy ke kultuře řivnáčské.¹⁸⁴ Lokalitě dále věnovala pozornost K. Motyková, která prezentuje svá poznání o mohyle z pozdní doby kamenné.¹⁸⁵ Mohyla byla situována jako skříňkový kostrový hrob kultury nálevkovitých pohárů. S mohylou byl odhalen i další mladší hrob patřící kultuře řivnáčské. V historickém jádru na náměstí čp.17 byla při stavbě odhalena sídlištní aktivita kultury řivnáčské.¹⁸⁶ Stejná kultura byla zachycena i při výzkumech v dřívějších letech v prostorech asanovaných domů čp.13-18.¹⁸⁷ Mimo jádro města byla tato doba registrována v různých částech katastru. První příklad uvádí kulturu zvoncovitých pohárů z duny u Výrovky při okraji lesa Zátíší (Přílohy: Obr. 10).¹⁸⁸ Další se objevila při stavbě pivovaru na levém břehu řeky Labe, kde se taktéž nalézalo několik artefaktů kultury zvoncovitých pohárů.¹⁸⁹ Nejpočetnější nálezy z této doby však pocházejí z lokality „U Svatého Vojtěcha“ a z jejího blízkého okolí.

Následující dobou byla na nymburském katastru doba bronzová. Ze *starší doby bronzové* máme jen jednu zaznamenanou akci, a to v ulici Soudní, kde se nalézal sídlištní areál kultury únětické.¹⁹⁰ *Mladší doba bronzová* je charakterizována více lokalitami. Lokality této doby byly objeveny především v městské čtvrti Habeš. Prokázána zde byla například aktivita kultury lužické¹⁹¹ či areál sídliště s pohřbem kultury knovízské. Zmíněný areál kultury knovízské byl odhalen při příležitosti stavby benzinové stanice v této čtvrti.¹⁹² Lid kultury knovízské se vyskytuje i v historickém jádru města. Sídlištní aktivita této kultury byla

¹⁸² ZAA NZ 5125/2000

¹⁸³ ZAA NZ 4359/2001

¹⁸⁴ HRALA, J. Osada z pozdní doby kamenné v Nymburce. In *Polabí* 2, 1962, č. 1-2, s. 4-8.

¹⁸⁵ MOTYKOVÁ, K. Mohyla z pozdní doby kamenné zůstane v Nymburce zachována. In *Polabí* 32, 1998, s. 6-26.

¹⁸⁶ ARÚ Praha HLAS 1899/1990, HLAS 0747/1991

¹⁸⁷ SAKAŘOVÁ, J. Výsledky archeologického výzkumu v Nymburce. In *Polabí* 23, 1983, č. 3-4, s. 86-87. ISSN 0231-5769.

¹⁸⁸ ARÚ Praha HLAS 3571/1962

¹⁸⁹ HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

¹⁹⁰ ZAA NZ 0359/1996

¹⁹¹ ARÚ Praha HLAS 0090/1946

¹⁹² ZAA NZ 4357/2001

odhalena na parcelách domů čp.50-56 v ulici Palackého¹⁹³, v ulici Soudní čp.21¹⁹⁴ a na Kostelním náměstí čp.71¹⁹⁵ a čp.73/74¹⁹⁶. Mimo kulturu knovízskou můžeme v Nymburce sledovat i pohřební aktivitu kultury lužické, a to na lokalitách „Vodárna“ a „Cukrovar“.¹⁹⁷ V ulici Velké valy čp.236 byla také zachycena sídlištní aktivita této kultury.¹⁹⁸

Z časového horizontu *doby halštatské* pochází většina nálezů z památkové zóny města. Výjimkou je jen duna u Výrovky při okraji borového lesa Zátíší (Přílohy: Obr. 10), kde byl povrchovým sběrem odhalen areál sídliště¹⁹⁹ a městská čtvrť Habeš s objevem kostrového hrobu kultury bylanské²⁰⁰. Právě kultura bylanská, které patřilo několik odhalených sídelních areálů, byla nejhojněji se vyskytujícím kulturním okruhem v historickém jádru města. Naleziště byla odkryta v ulicích Palackého na parcele čp.52²⁰¹, Velké valy na parcele čp.236²⁰² a mezi ulicemi Eliščinou, Boleslavskou a Hradební²⁰³. Další sídlištní aktivity doby halštatské pocházejí z Kostelního náměstí²⁰⁴ a přilehlé ulice Soudní²⁰⁵.

Doba laténská se v Nymburce vyskytuje jak v aktivitách pohřebních, tak sídlištních. Pohřební aktivity se prokázaly na lokalitách v Raisově ulici čp.1430²⁰⁶ a v Pístecké ulici před čp.1600/2 na levém břehu Labe²⁰⁷. Sídlištní aktivity byly nalezeny již v centru města, přesněji v ulici Palackého čp.52²⁰⁸, v ulici Velké valy čp.236²⁰⁹ a na Kostelním náměstí²¹⁰. Mimo město u dvoru Zdonín byla při stavbě silnice k Dvorcům²¹¹ prokázána další sídlištní aktivita laténskému lidu.

Jako poslední můžeme ve městě nalézt osídlení z *doby římské*. Nejhojnější výskyt artefaktů z této doby byl v poloze „U Svatého Vojtěcha“. Zde byl při stavbě železnice a

¹⁹³ KOBRLOVÁ, J. Nymburk. In *Výzkumy v Čechách 1990-1992*, 1995, s. 227. ISBN 80-901934-2-0.

¹⁹⁴ ZAA NZ 0359/1996

¹⁹⁵ HRALA, J. Osada z pozdní doby kamenné v Nymburce. In *Polabí 2*, 1962, č. 1-2, s. 4-8.; ARÚ Praha HLAS 2678/1958

¹⁹⁶ ZAA NZ 4359/2001

¹⁹⁷ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

¹⁹⁸ ZAA NZ 5122/2000

¹⁹⁹ VENCL, S. Mesolitická industrie z duny u Výrovky v Nymburce. In *Archeologické rozhledy XVI*, 1964, č. 4, s. 469-472. ISSN 0323-1267.

²⁰⁰ FILIP, J. Kování pravěkého vozu z Nymburka. In *Archeologické památky XXXVIII*, 1932, s. 60-61.

²⁰¹ ZAA NZ 9574/2002

²⁰² MOTYKOVÁ, K.. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 1996. In *Středočeský vlastivědný sborník 16*, 1998, s. 151- 158. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902 328.

²⁰³ ARÚ Praha HLAS 3565/1990

²⁰⁴ ZAA NZ 4359/2001

²⁰⁵ ZAA NZ 0359/1996

²⁰⁶ ARÚ Praha HLAS 5182/1960

²⁰⁷ LIČKA, M. Laténský kostrový hrob z Nymburka-Zálabí. In *Archeologické rozhledy 20*, 1968, s. 353-357. ISSN 0323-1267.

²⁰⁸ ZAA NZ 9574/2002

²⁰⁹ ZAA NZ 5122/2000

²¹⁰ MOTYKOVÁ, K. – SEDLÁČEK, Z. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 2000. In *Středočeský vlastivědný sborník 19*, 2001, s. 99-109. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902328-6-8.

²¹¹ RYBOVÁ, A. *Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.

přilehlého nádraží odhalen areál sídliště.²¹² Mezi sochou svatého Vojtěcha a rafinerií cukru byl nalezen i žárový pohřeb z této doby.²¹³ V poloze „Na Vinici“ proti soše svatého Vojtěcha na pravém břehu Mrliny se nalézal také výrobní areál s pecí na železo.²¹⁴ Poblíž výše zmíněné lokality v ulici Poděbradská v prostoru bývalého cukrovaru²¹⁵ a při stavbě benzinové stanice byla registrována aktivita sídlištní²¹⁶. Další lokalita ve městě se nalézala v místech budovy úřadu práce²¹⁷. Mimo město se aktivita doby římské nacházel na dvoře Zdonín, ležícím cca 1 kilometr severně od Nymburka.

Oskořínek

Oskořínek je obec ležící cca 8 kilometrů severně od Nymburka. Obec se nalézá na rovině a na jihu jí protéká říčka Ronovka.

Z k.ú. této obce máme zmínku o průzkumu na dvoře JZD, kde se nacházelo několik artefaktů ukazujících na areál sídliště z *doby římské*.²¹⁸

Patřín

Vesnice Patřín je místní část městyse Loučeň a nachází se cca 10 kilometrů severně od Nymburka. Rozkládá se na mírném návrší vytvořeným naplaveninami řeky Jizery, která nyní teče několik kilometrů západně od vesnice.

Na katastru vesnice byla objevena pohřební aktivita z *doby eneolitické*. Samotný nález kostrového hrobu byl učiněn na zahradě domu čp.39 a patřil kultuře zvoncovitých pohárů.²¹⁹ Z následujícího časového horizontu, kterým je *mladší doba bronzová*, je registrován nález depotu knovízské kultury.²²⁰

Píсты

Poloha obce byla pro pravěký lid výhodným útočištěm. Leží v těsné blízkosti řeky Labe a jejího přítoku Šembery.

²¹² MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses 6*. Prague, 1963, s. 38.

²¹³ ARÚ Praha HLAS 5677/1946

²¹⁴ ARÚ Praha HLAS 7868/1947

²¹⁵ MOTYKOVÁ, K. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 2002. In *Středočeský vlastivědný sborník 21*, 2003, s. 215-219. ISSN 0862-2043.

²¹⁶ NOVOTNÝ, B. Žárové hroby z doby římské z Nymburka. In *Památky archeologické 44*, 1953, č. 1, s. 215-219

²¹⁷ ZAA NZ 5123/2000

²¹⁸ JUSTOVÁ, J. Oskořínek. In *Bulletin záchranného oddělení 1964*, 1965, č.2, s. 32.

²¹⁹ HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

²²⁰ ARÚ Praha HLAS 2672/1970

Osídlení zde bylo prokázáno za pomoci povrchových sběrů, které zde několikrát proběhly. První lokalita se nalézala na ostrohu mezi břehy Výrovky a Labem na písčném přesypu, kde byly objeveny artefakty prokazující osídlení *doby mezolitické*.²²¹ Na přesypech u obce byly nalezeny i úlomky prehistorických nádob dokazující osídlení kulturami z *doby bronzové*. Těmito kulturami byly kultura knovízská²²² a kultura lužická²²³. *Halštat* reprezentuje kultura bylanská a prokázána byla i aktivita *kultury laténské*.²²⁴

Podlužany

Nacházejí se cca 2 km na jih od Rožďalovic, k nimž jako vesnice patří. V obci leží Návesní rybník a na východě protéká řeka Mrlina.

Na katastru bylo nalezeno několik ojedinělých artefaktů z *doby neolitické*. Jeden z nálezů se nacházel v poloze „Na Kamenci“. Jednalo se o dva kamenné mlaty, které byly zařazeny ke kultuře s lineární keramikou.²²⁵ Stejně kultuře patřil i druhý artefakt, kterým byla polovina ostří sekery.²²⁶

Podolí

Podolí je součástí města Rožďalovice, nachází se asi 0,5 km na sever od Rožďalovic a na východě vesnicí protéká řeka Mrlina.

Ve vesnici byla odhalena sídlištní aktivita doby kamenné. První sídliště bylo z *doby neolitické*, přičemž samotné nálezy patřily kultuře s lineární keramikou. Druhé sídliště bylo nalezeno na lokalitě „Na Židáku“ a spadalo pod *dobu eneolitickou* ke kultuře zvoncovitých pohárů.²²⁷

Rožďalovice

Rožďalovice jsou městem ležícím u severovýchodního okraje Nymburska. Městem protéká řeka Mrlina.

Stopy osídlení na Rožďalovicku můžeme doložit již od počátků *mladší doby kamenné*. Objeveny byly sídlištní komponenta kultury s vypíchanou keramikou a kultury s lineární

²²¹ ARÚ Praha HLAS 2605/1945

²²² ARÚ Praha HLAS 6354/1947

²²³ ARÚ Praha HLAS 2165/1945

²²⁴ ARÚ Praha HLAS 6354/1947

²²⁵ ARÚ Praha HLAS 2221/1942

²²⁶ ARÚ Praha HLAS 1812/1942

²²⁷ ARÚ Praha HLAS 4286/1953

keramikou. Sídliště první jmenované se nalézala na několika místech v okolí tamější školy.²²⁸ Další poloha téže kultury se nalézala u staveniště domu pana Mikuláše²²⁹ a v ulici Za Špýcharem²³⁰. Naleziště kultury s lineární keramikou nebyly v dostupném materiálu zaznamenány.²³¹ Z následujícího období *doby eneolitické* můžeme na katastru sledovat pohřební aktivitu kultury zvoncovitých pohárů. Kostrový pohřeb byl nalezen na již zmíněném staveništi domu pana Mikuláše.²³² Z dalších míst pocházejí artefakty z *doby halštatské*²³³, *laténské*²³⁴ a *římské*.²³⁵ Lokality nebyly přesněji určeny.

Sadská

Sadská je městem umístěným na jihu Nymburska. Krajinotvorným prvkem města je opukový svědecký vrch (215 m n.m.), vystupující z roviny podobně jako vrch Chotuc u Křince (Přílohy: Obr. 13). Hranice katastru na východě tvoří řeka Šembera a na severu tok Labe.

Nejstarší nálezy z katastru pochází z *doby neolitické* a byl objeven při povrchovém sběru za psychiatrickou léčebnou v bývalé pískovně.²³⁶ Z období neolitu pochází i několik artefaktů patřící kultuře s lineární keramikou. Jeden z nich byl mletek nalezený „V Husích“²³⁷ a druhým plochá motyka u které lokalita není známa²³⁸. Dalším časovým horizontem vyskytujícím se na katastru města Sadská je *doba eneolitická*. Nálezy z této doby patří kultuře zvoncovitých pohárů a byly objeveny v poloze „V Loužku“ mezi katastry Sadská a Třebestovice.²³⁹ Zajímavý objev byl učiněn v místech tehdejšího cukrovaru, kde se nalézala pohřební aktivita kultury únětické spadající do starší *doby bronzové*.²⁴⁰ Doba bronzová byla zastoupena i ve své mladší fázi, a to kulturou lužickou, která se vyskytovala na mírném návrší při polní cestě k Třebestovicím a byla doložena žárovým pohřbem.²⁴¹ Aktivita pohřební byla zastoupena i *kulturou laténskou*. Jednalo se o pohřeb kostrový doplněný několika bronzí a

²²⁸ ARÚ Praha HLAS 5473/1962

²²⁹ ARÚ Praha HLAS 1836/1942

²³⁰ NOVÁKOVÁ, H. Nové archeologické nálezy u Poděbrad a Roždálovic. In *Polabí*, 1962, č. 5-6. s. 68-69.

²³¹ ARÚ Praha HLAS 0424/1950, HLAS 0327/1950

²³² HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.; STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

²³³ ZAA NZ 5214/1996

²³⁴ RYBOVÁ, A. *Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.; ARÚ Praha HLAS 3138/1950

²³⁵ ARÚ Praha HLAS 3617/1950

²³⁶ ZEMAN, J. Sadská. In *Výzkumy v Čechách 1975, 1978*, s. 79.

²³⁷ ARÚ Praha HLAS 2330/1942

²³⁸ ARÚ Praha HLAS 1981/1945

²³⁹ HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.

²⁴⁰ HELLICH, J. Únětické hroby v cukrovaru v Sadské. In *Památky archeologické XXXV*, 1927, s. 560-563.

²⁴¹ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

keramikou.²⁴² Jako poslední je v Sadské zastoupena *doba římská*, a to nálezem několika římských denárů.²⁴³

Seletice

Obec Seletice se nachází v nejsevernějším cípu Nymburska cca 6 kilometrů od Rožďalovic.

Ve zdejších okolí byly nalezeny pouze známky sídlištní aktivity *doby neolitické*, dle nálezů zařazeny ke kultuře s lineární keramikou.²⁴⁴

Sovenice

Vesnice Sovenice je místní částí obce Křinec. Nachází se asi 3,6 km na severozápad od Křince.

Z této vesnice máme několik zmínek o pohřebních aktivitách pocházejících z lokality na rozhraní k.ú. vesnic Bošín a Sovenice. Nejstarší je *eneolitický* kostrový hrob, patřící kultuře se šňůrovou keramikou.²⁴⁵ Další hroby spadají do *mladší doby bronzové*, kdy se na katastru vyskytoval lid kultury lužické²⁴⁶ a kultury knovízské²⁴⁷.

Straky

Obec Straky se rozkládá po obou březích potoka Doubravka cca 8 kilometrů severozápadně od okresního města Nymburk.

Historie města sahá již do doby prvních zemědělců, což dokazují nálezy sídlištní aktivity kultury s vypíchanou keramikou patřící do *doby neolitické*.²⁴⁸ Z následujícího období *eneolitu*²⁴⁹ pochází aktivita kultury nálevkovitých pohárů. Na katastru bylo také objeveno několik pohřbů. Jednalo se o jeden pohřeb žárový z *mladší doby bronzové*, který byl nalezen u nádraží a patřil kultuře lužické²⁵⁰ a o jeden pohřeb kostrový spadající do *doby římské*²⁵¹.

²⁴² ARÚ Praha HLAS 2099/1945

²⁴³ SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.

²⁴⁴ ARÚ Praha HLAS 0130/1931, HLAS 1808/1942

²⁴⁵ ARÚ Praha HLAS 2141/1951

²⁴⁶ ARÚ Praha HLAS 6260/1960

²⁴⁷ ARÚ Praha HLAS 2138/1951

²⁴⁸ ARÚ Praha HLAS 0751/1950

²⁴⁹ ZÁPOTOCKÝ, M. Baalberská skupina v Čechách. In *Archeologické rozhledy* 8, 1956, č. 4, s. 539-563, 615-616, 621-622. ISSN 0323-1267.

²⁵⁰ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

²⁵¹ MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses* 6. Prague, 1963, s. 59.

Studce

Studce jsou místní částí městyse Loučeň. Leží na severu Nymburska na naplaveninách řeky Jizery, které tvoří návrší táhnoucí se od obce Patřín až k Mcelám.

Nejstarší objevy z oblasti spadají do *doby neolitické*. Na zahradě u domu čp.26 byly nalezeny zlomky keramiky patřící kultuře s lineární keramikou.²⁵² Nej hustěji byla tato osada osídlena v *mladší době bronzové*, kdy se zde rozkládalo hradiště lužické kultury (Přílohy: Obr. 11-12).²⁵³ Ze stejné doby také pochází zlatý depot, který obsahoval několik zlatých svitků v podobě osmiček a spletenců zlomků drátů.²⁵⁴ Další sídlištní aktivita patřila již do *doby římské*. Artefakty z tohoto období se nalézaly na poli po levé straně silnice Studce-Studečky těsně u obce Studce.²⁵⁵

Třebestovice

Třebestovice jsou obcí ležící 2 kilometry jihozápadně od Sadské. Katastrem na jihu protéká řeka Šembera, která se zde kříží z dálnicí D11.

Nálezy zdejšího osídlení byly učiněny především díky stavbě dálnice D11, kvůli které se na katastru začal těžit písek. Většina lokalit se nachází právě ve zmíněné pískovně, anebo v blízkosti toku řeky Šembery. Nejstarší dobou zastoupenou na katastru je *doba neolitická*, jejíž náznaky se objevily právě v pískovně v poloze „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9) při povrchových sběrech.²⁵⁶ Plošným odkryvem byla následně potvrzena sídlištní aktivita kultury s lineární keramikou.²⁵⁷ Tato kultura měla své zastoupení i na poli pč.70.²⁵⁸ Další neolitickou kulturou objevenou na katastru obce Třebestovice je kultura s vypíchanou keramikou. Její sídlištní aktivita byla prokázána taktéž v poloze „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9).²⁵⁹ Objev spadající na přelomu neolitu až eneolitu patřil kultuře lengyelské a byl uskutečněn na řece Černavce (pozn. horní tok řeky Šembery).²⁶⁰

Z polohy „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9) pocházejí i nálezy z *doby eneolitické*. Odkryty byly důkazy o aktivitě kultury bádenské, kultury zvoncovitých pohárů a kultury

²⁵² ARÚ Praha HLAS 2041/1951

²⁵³ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

²⁵⁴ HELLICH, J. Poklady předvěkého zlata z Poděbradska. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 67-79

²⁵⁵ LIČKA, M. Studečky. In *Bulletin záchranného oddělení 1966, 1967*, č.4, s. 24.

²⁵⁶ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.

²⁵⁷ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.

²⁵⁸ KLÖTZEROVÁ, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení 1968, 1969*, č.6, s. 158-159.

²⁵⁹ ČTVERÁK, V. – VÁVRA, M. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1982-83, 1985*, s. 185.

²⁶⁰ NOVOTNÝ, B. Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu. In *Obzor prehistorický 4*, 1950, č. 1, s. 163-260.

jordanovské. Zatímco v případě bádenské kultury se jednalo o několik sídlištních objektů, ke kultuře nálevkovitých pohárů připadal jen jeden kostrový pohřeb.²⁶¹ Této kultuře dále patřily i artefakty objevené na polích pč.70, 80.²⁶² Zajímavé objekty patřili však především kultuře jordanovské. Odkryto bylo několik hrobů této kultury s bohatým měděným inventářem a jeden trapézovitý dům.²⁶³

Doba bronzová je na k.ú. zastoupena po celou dobu svého trvání. Starší dobu bronzovou reprezentuje únětická kultura, odkryta na lokalitě „Sataličky“²⁶⁴ a „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9)²⁶⁵. V obou případech se jedná o aktivitu sídlištní. Střední doba bronzová byla taktéž nalezena v poloze „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9), kde skrývka odhalila sídliště kultury mohylové. Nejvíce se zde vyskytovala aktivita z mladší doby bronzové patřící lidu kultury lužické a kultury knovízské. Výskyt sídlištních aktivit kultury lužické se soustředil v obci v blízkost domu čp.34²⁶⁶, zatímco důkazy o přítomnosti kultury knovízské pocházejí z lokalit „Na Struhách“²⁶⁷ (Přílohy: Obr. 9) a „Sataličky“²⁶⁸. Pohřební aktivitu můžeme sledovat u kultury lužické na poloze „V Kroužku“, která leží mezi Třebestovicemi a Sadskou a souvisí s nálezem žárového pohřbu téže kultury z katastru Sadská.²⁶⁹ Jako poslední je zastoupena pozdní doba bronzová, a to kulturou štitarskou, nalezenou na lokalitě „Sataličky“.²⁷⁰

Při výstavbě přeložky silnice Třebestovice – Milčice na lokalitě „Sataličky“ byla zjištěna sídlištní aktivita *doby halštatské*. Areál sídliště spadl ke kultuře blanské.²⁷¹ *Období laténské* je charakterizováno lokalitami „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9), „Sataličky“²⁷², na poli pč. 47/7²⁷³ a na lukách podél řeky Černavky směrem k Hořanům²⁷⁴. Ve všech případech se jednalo o známky činnosti sídlištní.

²⁶¹ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.

²⁶² STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

²⁶³ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Nálezy horizontu jordanovské kultury z Třebestovic, okr. Nymburk. In *Památky archeologické 80*, 1989, s.5-29.

²⁶⁴ ARÚ Praha HLAS 3331/1986

²⁶⁵ ČTVERÁK, V. – RULF, J. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1986-1987,1989*, s.203-204.

²⁶⁶ ARÚ Praha HLAS 2002/1964

²⁶⁷ KLÖTZEROVÁ, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení 1968*, 1969, č.6, s. 158-159.

²⁶⁸ ARÚ Praha HLAS 3331/1986

²⁶⁹ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

²⁷⁰ ZAA NZ 4376/1991; ARÚ Praha HLAS 4376/1991

²⁷¹ ZAA NZ 4376/1991; ARÚ Praha HLAS 4376/1991

²⁷² ARÚ Praha HLAS 3331/1986

²⁷³ JUSTOVÁ, J. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1969*, 1972, s. 159-160.; SEDLÁČKOVÁ, H. Osídlení z mladší doby laténské v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologické rozhledy 26*, 1974, s. 406-409. ISSN 0323-1267.

²⁷⁴ RYBOVÁ, A. *Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.

Předposlední chronologickou etapou zastoupenou na k.ú. Třebestovice je *doba římská*. Aktivita této doby se soustředila v polích mezi Třebestovicemi a Sadskou, kde probíhaly povrchové sběry a další akce.²⁷⁵ Zajímavým objevem se stal nález při regulaci potoka Šembera, kterým byla importovaná terakotová ženská soška.²⁷⁶

Ojedinelými nálezy zlomků keramiky z polohy „Pod Písečákem“ směrem na Poříčany byla na katastru zachycena i činnost z *doby stěhování národů*.²⁷⁷

Velenka

Obec leží 7 kilometrů západně od města Sadská.

O archeologických aktivitách na katastru píše ve svém díle A. Stocký. Zmiňuje se o výskytu kultury bádenské z *eneolitu* a kultury knovízské z *mladší doby bronzové*.²⁷⁸

Vestec

Vestec se rozkládá po obou březích řeky Mrliny 3 kilometry jižně od Křince. Nápadným geologickým útvarem v okolí je jen vrch Homolka (198 m n.m.)

Osídlení na katastru je prokázáno již od *neolitu*, byly nalezeny důkazy o výskytu kultury s lineární keramikou.²⁷⁹ Jako další můžeme sledovat sídlištní aktivitu *doby eneolitické*. Samotné nálezy patřily kultuře nálevkovitých pohárů a byly odkryty na lokalitě „U Chaloupek“.²⁸⁰ Na stejné lokalitě se nalézaly i známky osídlení z *mladší doby bronzové*, byl zde totiž nalezen žárový pohřeb kultury lužické.²⁸¹ Další lokalitou s výskytem pravěkého osídlení bylo hliniště u Jubilejní aleje ppč. 704/5, kde se nalézaly sídelní aktivity z *doby železné*.²⁸² Jako poslední pravěké období je na katastru zastoupena *doba stěhování národů*, kterou dokazuje ojedinelý nález z hliníku u pravého břehu Mrliny jižně od obce Chaloupky.²⁸³

²⁷⁵ MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. – SEDLÁČKOVÁ, H. Nálezy ze sídliště doby římské u Třebestovic-Sadské. In *Archeologické rozhledy* 26, 1974, č. 3, s. 3225-235, 319. ISSN 0323-1267.

²⁷⁶ MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. – SEDLÁČKOVÁ, H. Nálezy ze sídliště doby římské u Třebestovic-Sadské. In *Archeologické rozhledy* 26, 1974, č. 3, s. 3225-235, 319. ISSN 0323-1267.

²⁷⁷ LIČKA, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení* 1968, 1969, č.6, s. 158.

²⁷⁸ STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

²⁷⁹ ARÚ Praha HLAS 1612/1945

²⁸⁰ STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

²⁸¹ HELLICH, J. Bronzový klíč z doby císařství římského z Vesce u Nymburka. In *Památky archeologické* XXXVI, 1930, s. 103.

²⁸² ARÚ Praha HLAS 0778/1944

²⁸³ HELLICH, J. Bronzový klíč z doby císařství římského z Vesce u Nymburka. In *Památky archeologické* XXXVI, 1930, s. 103.

Všechlapy

Obec leží ve střední části okresu Nymburk v těsné blízkosti okresního města.

Z pravěkých aktivit zde byla zachycena jen sídlištní činnost kultury s lineární keramikou z *neolitu* a jeden žárový pohřeb lidu z *doby římské*.²⁸⁴

Zábrdovice

Vesnice je místní částí obce Křinec a nachází se asi 0,9 km na východ od něj.

Učiněn zde byl ojedinělý nález z *mladší doby bronzové* patřící kultuře lužické.²⁸⁵ Dále se na katastru nalézal kostrový pohřeb odkrytý poblíž železniční stanice a spadající do *doby laténské*.²⁸⁶

Zámostí

Zámostí je malá vska ležící asi 0,6 km na jih od Rožďalovic za řekou Mrlinou.

Albín Stocký zmiňuje ve svém díle *Pravěk země české* tuto ves jako místo výskytu *eolitického lidu*, přesněji kultury nálevkovitých pohárů.²⁸⁷

Zvěřínek

Obec se nalézá 5 kilometrů od okresního města Nymburk. Západně od Zvěřínka se stéká říčka Šembera s potokem Výrovkou.

Na katastru byly nalezeny jen aktivity z *mladší doby bronzové*, které tu zanechal lid kultury lužické.²⁸⁸

Žitovlice

Vesnice se nachází mezi Rožďalovicemi a Křincem v mírně zvlněném terénu. Obcí prochází od severu k jihu Seletický a Doubravanský potok.

V pravěku se zde vyskytoval laténský lid, což uvádí ve svém díle J. Filip.²⁸⁹

²⁸⁴ MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses 6*. Prague, 1963, s. 67.

²⁸⁵ HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.

²⁸⁶ FILIP, J. *Keltové ve střední Evropě*. Praha, 1956.

²⁸⁷ STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

²⁸⁸ FILIP, J. Lužická kultura v Československu. In *Památky archeologické XLI*, 1939, s. 14-51.

²⁸⁹ FILIP, J. *Keltové ve střední Evropě*. Praha, 1956.

4. Metodika práce

Celá má práce je zaměřená na souhrn pravěkých aktivit na Nymbursku. Abych zjistila, jak se prehistorické osídlení vyvíjelo a přesouvalo, bylo zapotřebí získat seznam archeologických akcí, které proběhly na sledovaném území. Pro získání těchto informací jsem použila archeologickou databázi Čech (ADČ). ADČ je datový soubor vytvářený a spravovaný v archivu ARÚP jako centrální evidence archeologických výzkumů a nálezů pro území Čech.²⁹⁰ Převážná většina informací z ADČ je obsažena v digitálním archivu ARÚ. Záznamy jsou každému volně přístupné na webových stránkách.²⁹¹ Některé údaje starší než z druhé poloviny 80. let 20. století však nebyly, s výjimkou některých regionálních projektů, dosud revidovány. Pro Nymbursko jsem zaznamenala akce od roku 1766 do roku 2004. Po otevření vyhledávače stačilo vyplnit řádek pro okres a pro období ze kterého jsem požadovala údaje. Jelikož pro celý okres Nymburk existuje něco okolo 1000 akcí, rozhodla jsem se svůj výběr zúžit jen na katastry obcí spadající pod správní obvod obce s rozšířenou působností, kterou je město Nymburk. Tímto rozhodnutím jsem si svou práci o něco ztížila, protože bylo zapotřebí zjistit, jaké katastry do této oblasti patří. Díky vstřícnému personálu archeologického archivu v ARÚ Praha se mi podařilo získat mapu katastrálních území, ve které jsem si mohla sledovanou oblast vyznačit. Poté stačilo ze všech dostupných akcí vybrat jen ty potřebné.

Jako další úkol mne čekalo sestavení tabulky pro lepší orientaci v zjištěných informacích. Tabulku jsem se rozhodla sestavit v aplikaci Microsoft Excel 2008 pomocí jednoduchých pravidel. Utvořila jsem několik sloupců, do kterých se postupně zkopírovaly informace z digitálního archivu ARÚ. Jednotlivé sloupce pak obsahovaly katastry obcí, typ akce, rok kdy akce probíhala, vedoucího výzkumu, lokalitu, podnět vyvolávající výzkum, dobu do které patřily nálezy z lokalit, kulturu které patřily nálezy z lokalit, nálezy které se na lokalitě našly a v neposlední řadě literaturu, ze které informace pochází. Poslední sloupec s literaturou se ukázal být jako jeden z nejdůležitějších, protože informace bylo často nutno ověřit a doplnit. Ne u všech akcí se totiž dala zjistit všechna uvedená komponenta.

Vytvořenou tabulku jsem použila pro zhotovení některých kapitol. Především to byla kapitola Katalog lokalit, kde jsem využila informace ze sloupců katastr, pravěké období a archeologická kultura. Zbývající sloupce jsem použila při tvorbě kapitoly Historie bádání. Zde bylo nutno zmínit důležité archeologické akce na Nymbursku v průběhu let, archeologické

²⁹⁰ *Archeologický ústav AV ČR Praha* [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.arup.cas.cz/cz/archivy/archo_dtb_zech.html>

²⁹¹ *Archeologický ústav AV ČR Praha* [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW: <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/main?__dmfClientId=1276864588713>

dozory nad těmito akcemi a zajímavé nálezy učiněné na jednotlivých lokalitách. Pro tuto kapitolu bylo nutné většinu informací dohledat. Například z doby mezi lety 1870 a 1930 pocházela převážná většina informací z výzkumů Jana Hellicha, které však v archivu nebyly příliš podrobně rozepsány. J. Hellich svá poznání z Nymburska a okolí naštěstí hojně publikoval a to především v časopisech Památky archeologické a Polabí. K rozšíření této subkapitoly jsem tedy musela projít některé jeho příspěvky a vyčlenit to nejdůležitější z jeho bádání.

Časopiseckou archeologickou základnu jsem využila následně ještě mnohokrát k dohledávání nezbytných údajů, užitečných informací a důležitých souvislostí. Opětovně jsem se vracela hlavně k časopisům Archeologické rozhledy, Památky archeologické, Polabí a Výzkumy v Čechách. Mé pátrání bylo v některých případech velmi ulehčeno tím, že jsem měla dostupnou literaturu v přesných citacích již vypsanou z digitálního archivu ARÚ a zaznamenanou v tabulce. Vedle časopisů jsem hojně využívala i knižní fond s archeologickou tematikou a v neposlední řadě opět digitální archiv ARÚ. Zde jsem si po zadání některých upřesňujících údajů mohla vyhledat archeologická hlášení z různých výzkumů. Ta mi pak doplnila mnohá neznámá hesla jako, například, autora hlášení, neboli vedoucího výzkumu, přesné datum akce či bližší lokalizaci. Ne ve všech případech jsem však byla úspěšná, některá hlášení jsou naskenována ve špatné kvalitě a tudíž nečitelná.

Důležitým materiálem se pro mne staly také různé mapy. Vedle již zmíněné mapy s vyznačenými katastry jsem často využívala turistickou mapu Nymburska v měřítku 1:65 000 zakoupenou na informačním středisku v Nymburce. V ní jsem vyhledávala přesné polohy obcí a lokalit, které bylo nutno zaznamenat do katalogu lokalit. Nápomocná mi byla i v kapitole o přírodním prostředí, kdy jsem zde sledovala říční síť, hustotu zalesnění, povrch a výškové změny. Pokud bylo zapotřebí zjistit podrobnější údaje katastrální i lokální, které turistická mapa neobsahovala, využívala jsem možnosti nahlížení do map katastrů nemovitostí na webových stránkách ČÚZK.²⁹² Zde se uvádějí i některé místní názvy často používané v archeologických hlášeních a nálezových zprávách a v běžných mapách se nevyskytující. Také je v nich přítomna hustší síť vrstevnic, což je velmi užitečné při určování reliéfních změn.

Velkou pomůckou mi byly i mnou vytvořené přílohové mapy, ve kterých je zaznamenáno osídlení v jednotlivých obdobích pravěku. I pro vytvoření map jsem používala předem sestavenou tabulku. Nejdříve jsem vyznačila katastry, na kterých se v dané době

²⁹² Český úřad zeměměřický a katastrální [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW: <<http://nahliznidokn.cuzk.cz/Mapa.aspx?typ=KU&id=708232>>

vyskytovala nějaká pravěká aktivita a následně jsem pomocí různých geometrických tvarů odlišila aktivity sídlištní, pohřební a ojedinělé nálezy. Jednotlivými barvami jsem pak vyznačila kulturní zařazení. Pokud se na nějaké lokalitě vyskytovalo hustší osídlení, provedla jsem z mapy výřez. K výřezům mi sloužila katastrální mapa z webových stránek ČÚZK.²⁹³ Vytvořené mapy mi následně sloužily při vlastním zhodnocování osídlení v poslední kapitole nazvané Časově prostorová a funkční analýza. Čerpala jsem z nich přehledné informace o počtu sídlišť, pohřebišť, osídlených katastrech a o dalších aktivitách. Ze zjištěných počtů se pak dalo jednoduše vypočítat procentuální zastoupení jednotlivých aktivit či se zamyslet nad okolnostmi rozložení sídlišť.

V kapitole Časově prostorová a funkční analýza jsem využívala i další mapy, které detailně mapují pedologické podmínky na Nymbursku. Mapy jsou dělané v měřítku 1: 50 000 a některé můžeme nalézt přístupné na webu přes stránky České geologické služby.²⁹⁴ Pro mou potřebu jsem využila čísla mapových listů 13-11 (Benátky nad Jizerou)²⁹⁵, 13-12 (Kopidlno)²⁹⁶, 13-13 (Brandýs nad Labem) a 13-14 (Nymburk). První dva listy jsem mohla prostudovat na webových stránkách, avšak zbylé dva zde přístupné nejsou. Listy Brandýs nad Labem a Nymburk jsem získala až zakoupením na ředitelství České geologické služby v Praze 1.

²⁹³ Český úřad zeměměřický a katastrální [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW: <<http://nahlizeni.dokn.cuzk.cz/Mapa.aspx?typ=KU&id=708232>>

²⁹⁴ Česká geologická služba [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.geology.cz/extranet/sluzby/vydavatelstvi/mapy/mapy50>>

²⁹⁵ Česká geologická služba [online]. [cit. 26-6-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/1311.pdf>

²⁹⁶ Česká geologická služba [online]. [cit. 26-6-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/1312.pdf>

5. Časově prostorová a funkční analýza

Z celé doby trvání pravěku byly na území Nymburska prokázány prvky osídlení. Ať jimi byly náhodné nálezy či celá rozsáhlá pravěká sídliště a pohřebiště, skýtaly důležité informace pro zpracování výsledné analýzy pravěkého osídlení na Nymbursku. V této kapitole bych ráda shrnula zastoupení kultur v jednotlivých dobách pravěku v závislosti na různých prvcích. Pro přesnější určení budu zmiňovat jen katastry, kde se vyskytovaly aktivity sídlištní a pohřební. Usoudila jsem, že pro stručnou souhrnnou analýzu nemá význam brát v potaz i ojedinělé nálezy. Pro výpočty uvedené v jednotlivých kapitolách, jsem využívala vytvořené tabulky připojené v přílohách, na které v textu odkazuji.

5.1. Hustota osídlení během pravěku

Celková rozloha Nymburska (dále jen celková plocha) je 359 km² (Přílohy: Tab. 1), na 67 % (Přílohy: Tab. 1) z této plochy se během pravěku vyskytovala některá z archeologických aktivit. Osídlení prostoru procházela změnami, avšak po většinu pravěku se držela ve stejných hodnotách.

Z nejstaršího a nejdelšího období lidských dějin, starší doby kamenné, tedy paleolitu, se na sledovaném území ještě nedá mluvit o osídlení. Bylo to dáno nejspíš rázem krajiny, která se zde vyskytovala v podobě bezlesé stepi. Pro paleolitický lid bylo nevýhodné obývat tato území, neboť jejich způsobem obživy byl sběr plodin a lov, což se v této oblasti nedalo optimálně realizovat.

Mezolitické poměry se od předešlého období příliš nelišily. Avšak na 5 % (Přílohy: Tab. 3) z celkové plochy byla prokázána aktivita lidu této doby. Po ústupu ledovců se totiž změnilo přírodní prostředí. Začaly se zvětšovat lesní plochy, vymizela velká stádní zvěř a skupiny lovců a rybářů se pohybovaly v revírech v blízkosti vodních ploch. Podmínky pro rybolov a lov menší lesní zvěře splňovaly břehy Labe téměř dokonale.

V mladší době kamenné se namísto dosavadního lovu a sběru stává hlavním zdrojem obživy zemědělství. Úrodné Polabí se stalo pro neolitické zemědělce vhodným prostředím pro jejich život. Hustota osídlení se přibližně šestinásobila, kolonizace se rozšířila na 31 % celé plochy. Produktivní hospodaření umožnilo rychlý růst populace a urychlilo další vývoj.

Hustota osídlení se v eneolitu udržela na stejné úrovni 31 % (Přílohy: Tab. 3), avšak oproti neolitu zde bylo bohatší kulturní prostředí.

V době bronzové došlo k velkému snížení hustoty osídlení. Není ale jisté, zda v době, kdy se zde vyskytovala kultura únětická, nebyly ještě nějaké lokality osídleny kulturou se zvoncovitými poháry, jejíž osídlení bylo v neolitu hojné. Únětická kultura se totiž na počátku doby bronzové na českém území vcelku plynule vyvíjí pod vlivem pozdně eneolitické kultury se šňůrovou keramikou a kultury se zvoncovitými poháry. Některé nálezy tedy nemusí být přesně zařazeny. Jiným způsobem si nedovedu vysvětlit pokles hustoty osídlení na celkové ploše z 31 % na pouhých 10 % (Přílohy: Tab. 3).

Ani střední doba bronzová nezůstala bez zástupce, avšak její aktivita se vyskytla jen na jednom katastrálním území, které tvoří 1 % z celkové plochy (Přílohy: Tab. 3).

Následující období mladší doby bronzové však bylo naprostým opakem. Hustota osídlení se znovu zvedla na 31% (Přílohy: Tab. 3). Aktivita lidu této doby se nevyskytovaly jen na několika katastrech na severu a západě sledované plochy. Dochází zde k mocným pohybům nositelů kultur popelnicových polí reprezentovaných knovízskou a lužickou kulturou. Zdá se, že se tak dělo z důvodů změn klimatických podmínek, které se oproti předchozímu období radikálně změnily. Klima během subboreálu (1250—700 př. n. l.) mělo být velmi suché a teplé s prudkými, přivalovými dešti. Kulturní step se začala velmi rychle rozšiřovat na úkor lesa.²⁹⁷ Avšak zemědělství v oblastech s černozemní půdou, kterou jistě Nymbursko je, se v těchto podmínkách dařilo. Proto zde můžeme sít lužických a knovízských sídlišť sledovat jako nejhustší z celého průběhu pravěku.

Z pozdní doby bronzové můžeme opět jmenovat jen několik málo sídlišť nalezených na katastrech obcí Třebestovice a Hořany. Aktivita na těchto katastrech patřila kultuře štítarské a z celkové plochy zabírala jen 2 % (Přílohy: Tab. 3). Zajímavé je, že se sídliště této doby vyskytují jen v jižní části území, což je v rámci regionu nejbližší možné místo k eponymnímu nalezišti štítarské kultury ve Štítarech u Kolína.

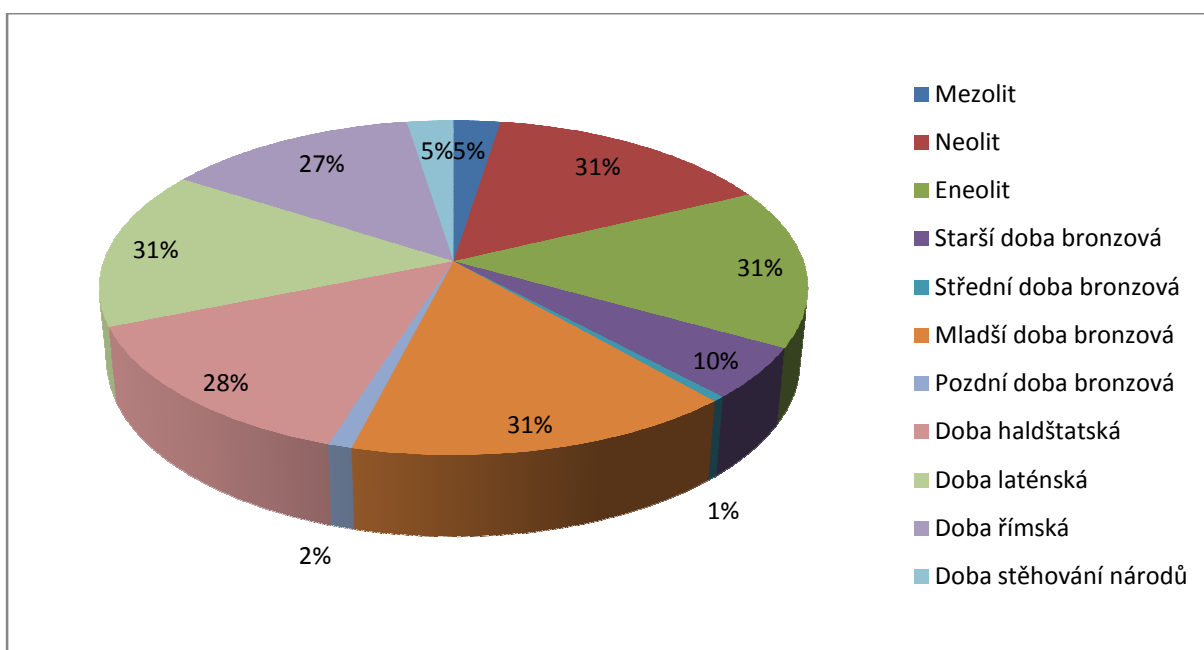
V následujícím období starší doby železné, tedy v době halštatské, hustota osídlení opět stoupá o desítky procent na 28 % (Přílohy: Tab. 3). Osídlení se soustředilo spíše do jižní části oblasti, kde se nacházelo několik sídlišť kultury bylanské. Na severu nalezneme jen jedno opevněné sídliště kultury slezskoplatěnické, umístěné na jižní straně vrchu Chotuc nedaleko Křince (Přílohy: Obr. 14). Již v předešlé době mladšího bronzu se zde vyskytovalo opevněné hradiště kultury lužické. Domnívám se, že příčinou proč se oba kulturní okruhy vyskytovaly na stejné lokalitě, byla především poloha a fakt, že kultura slezskoplatěnická je pokračováním vývoje kultury lužické.

²⁹⁷ PASCAL, A. *Historie a změny klimatu*. Praha, 2005. ISBN 80-246-0869-3.

Mladší doba železná, charakterizovaná pobytem Keltů na našem území, plynule navazuje na formy předchozího osídlení i s jeho prostorovým rozrůzněním. Dále se však rozvíjí a procentuálně činí hustota osídlení v době laténské 31 % (Přílohy: Tab. 3) z celkové plochy. Hustější osídlení se soustřeďovalo na nynější katastry obcí Křinec, Nymburk a Kostomlaty nad Labem. Na poslední jmenované lokalitě byl odkryt i sídelně-výrobní areál se třemi železářskými pecemi a zbytky železné strusky.

Doba římská se vyznačuje hustotou osídlení 27 % (Přílohy: Tab. 3) z celkové plochy a poměrně rovnoměrným rozložením aktivit jejích obyvatel po celém Nymbursku. Stejně jako v době předešlé se větší hustota soustřeďovala na katastry měst Kostomlaty nad Labem a Nymburk. Vyšší počet sídlištních aktivit se nalézal i na k.ú. Třebestovic.

Z poslední etapy pravěkých dějin, kterou se stala doba stěhování národů, jsou ze sledované oblasti známy jen strohé informace o několika pohřebištích. Dle těchto údajů osídlená oblast zabírala jen 5 % (Přílohy: Tab. 3) z celkové plochy.

Graf č. 1. Hustota osídlení na Nymbursku v průběhu celého pravěku.

5.2. Hustota sídlišť a pohřebišť

Rozptýlenost zdrojů potravy znamenala i rozptýlenost osídlení. Osídlené plochy v začátcích prehistorického vývoje byly malé. Pravděpodobně to bylo dáno tím, že během roku se lidé stěhovali podle zdrojů obživy (lov – rybolov – sběr), protože na jednom místě se

jen stěží mohlo uživit větší množství lidí po celý rok. Nevíme, na jaké vzdálenosti se stěhovali, ale víme, že sídliště byla vyhledávána opakovaně.

Sídlištní aktivita se v nymburském regionu vyskytovala již v mezolitu a soustředila se především u hranic katastrů obcí Písty a Nymburk. Protože naleziště od sebe nejsou nijak vzdálená, lze se domnívat, že tyto aktivity patřili jednomu lidu. Další sídliště bylo nalezeno několik kilometrů proti proudu Labe nedaleko za městem Nymburk. Pohřebiště z této doby nejsou známa žádná.

Období neolitu bylo ve výskytu sídlišť bohatší. Doposud bylo objeveno okolo 25 sídlišť. Neuvádím přesný počet, protože na některých místech (Seletice-Košík) není vyloučeno, že nalezená aktivita byla součástí téhož sídliště. V daném období krajinu nejvíce osídloval lid kultury s lineární keramikou, kterému patří 56 % (Přílohy: Tab. 4) neolitických sídlišť. Další 36 % (Přílohy: Tab. 4) obsazoval lid kultury s keramikou vypíchanou a zbytek připadá na sídliště neurčené kultury. Na šesti sídlišťích v lokalitách Hořany, Třebestovice, Nymburk (historické jádro a „U sv. Vojtěcha), Křinec a Rožďalovice bylo prokázáno osídlení oběma kulturami. Je tedy jisté, že se v průběhu neolitu sídliště obměňovala. Aktivita pohřební se v neolitu vyskytuje v rámci sídlišť, nejčastěji v sídlištních jámách, proto se pro neolit příliš pohřebišť neuvádí. Jinak tomu není ani na Nymbursku, kde je pohřební aktivita reprezentována jen dvěma nálezy kostrových hrobů z Křince a z Nymburka, u níž nebyla ani určena kultura.

V eneolitu se pohřební ritus rozšiřuje, těla již nejsou ukládána do sídlištních jam, ale na místech k pohřbívání určených. Tyto pohřební plochy se však jasně oddělují od sídlišť. Celkem se během pozdní doby kamenné na Nymbursku rozkládalo devatenáct sídlišť a jedenáct pohřebišť. Nejvíce procent sídlištní aktivity připadalo na kulturu nálevkovitých pohárů, která se vyskytovala na pěti odlišných místech. Druhé místo se třemi sídlišti připadá kultuře zvoncovitých pohárů. Po jednom sídlišti bylo nalezeno od kultury bádenské a kultury kulovitých amfor. U některých sídlišť se kulturu určit nepodařilo. Pokud chci uvádět i výskyt pohřebišť v číselných podobách, tak nejvíce se našlo pohřebišť kultury se zvoncovitými poháry. Té patřilo celých 63 % (Přílohy: Tab. 4) všech pohřebišť dané doby. Od ostatních kultur (kultura se šňůrovou keramikou, kultura řivnáčská, kultura bádenská a kultura kulovitých amfor) bylo doposud odkryto jen po jednom pohřebišti.

I starší a střední doba bronzová mají na Nymbursku své zastoupení. Sídliště kultury únětické, která se na celé ploše vyskytují celkem tři, můžeme pozorovat rovnoměrně rozmístěná na severu, jihu a uprostřed kraje ve městě Nymburk. Pohřební aktivita této kultury je zastoupena dvěma pohřebišti. Jedním v obci Mcely, kde se nacházelo i sídliště této kultury

a druhým nalezeným v obci Sadská. Střední doba bronzová je charakterizována jen jedním sídlištěm kultury mohylové na polykulturní lokalitě v Třebestovicích.

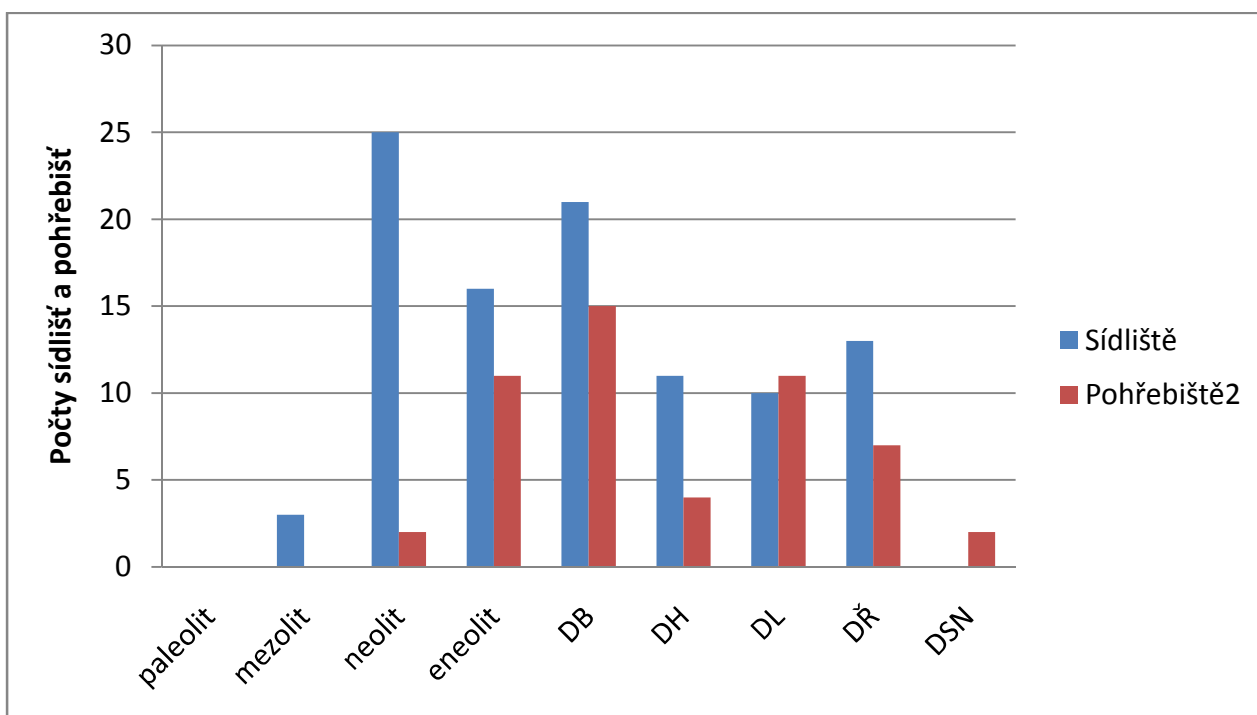
Nejčastější osídlení z následující doby zastupují dvě kultury mladší doby bronzové, kterými jsou kultura lužická a knovízská. Významným prvkem obou kultur je budování opevněných sídlišť a hradišť, která jsou na Nymbursku zastoupena v několika případech. Lužická kultura se usídlila na vyvýšeném vrchu u Mcel a také v nedalekých Studcích. Hradiště vybuodovala i na nedalekém vrchu Chotuc u Křince (Přílohy: Obr. 13-14). Některé z podkladů ukazují na výskyt hradiště v historickém jádru města Nymburk, které však osídlovala kultura knovízská. Celkový počet sídlišť první zmíněné kultury činí za celou dobu bronzovou 19 % a druhé zmíněné 24 % (Přílohy: Tab. 4). Štítarská kultura je zastoupena jen dvěma sídlišti, která z celkového počtu sídlišť v době bronzové zaujímají 10 % (Přílohy: Tab. 4). S mladší a pozdní dobu bronzovou přichází taky nový typický pohřební ritus, a to ukládání spálených pozůstatků do uren, tzv. popelnic. Odtud se kultury takto zacházející se svými mrtvými označují jako kultury „popelnicových polí“. Co do hustoty pohřebišť v době bronzové jistě vítězí kultura lužická, od níž pochází deset až jedenáct sídlišť rozptýlených po celé ploše Nymburska. Počet pohřebišť uvádím přibližně, protože v případě pohřebiště u Bošína, není vyloučeno, že je pokračováním pohřebiště v nedaleké Sovenici. Dohromady tvoří lužická pohřebiště 67 % (Přílohy: Tab. 4) všech pohřebišť z celého průběhu doby bronzové. Třemi pohřebišti je zastoupena kultura knovízská.

Sídlištní aktivita v následujícím období o něco poklesla. Postupně se zde rozkládalo jedenáct sídlišť, avšak u šesti z nich nebylo možné určit jejich kulturní původ. Čtyři sídliště z celkového počtu se podařilo přiřadit ke kultuře bylanské, která se ve větší míře nacházela na jižní polovině kraje. Zbýlé jedno sídliště náleželo kultuře slezskoplatěnické a nalézalo se na jednom z bývalých výšinných sídlišť kultury lužické na vrchu Chotuc u Křince (Přílohy: Obr. 13). Halštatská pohřebiště nebyla nijak četná. Na sledovaném území se nacházely pouze čtyři. Všechna patřila kultuře bylanské a stejně jako její sídliště se soustředila v jižní části Nymburska.

Z výzkumů zaměřených na dobu laténskou pochází zjištění, která pro její trvání na Nymbursku uvádějí počet sídlišť deset a počet pohřebišť jedenáct. Četnost sídlišť a pohřebišť byla tedy poměrně vyvážená. Z míst Křinec, Nymburk a Třebestovice, která prošla intenzivnějším průzkumem, pochází zřetelné znaky odlehlosti pohřebišť od sídlišť, která se udržovala již od eneolitu.

V době římské nejsou již zaznamenána žádná hradiště a osídlení se soustřeďuje v rovinách v úrodných oblastech. Část obyvatelstva se soustřeďuje do větších vesnických

celků a část obývá samostatné a osamocené jednotky, které často tvoří téměř pravidelně rozmístěné řetězce dvorců podél menších vodních toků. Celkový počet sídlištních aktivit se ustálil na třinácti. I zde, stejně jako v předchozím období, můžeme, tentokrát na katastru obce Kostomlaty nad Labem, pozorovat větší vzdálenost pohřebišť od sídlišť (Přílohy: Obr. 12). Pohřební aktivita byla mimo zmiňovanou obec nalezena i na katastrech obcí Milčice, Straky, Všechlapy, Budiměřice a Nymburk.

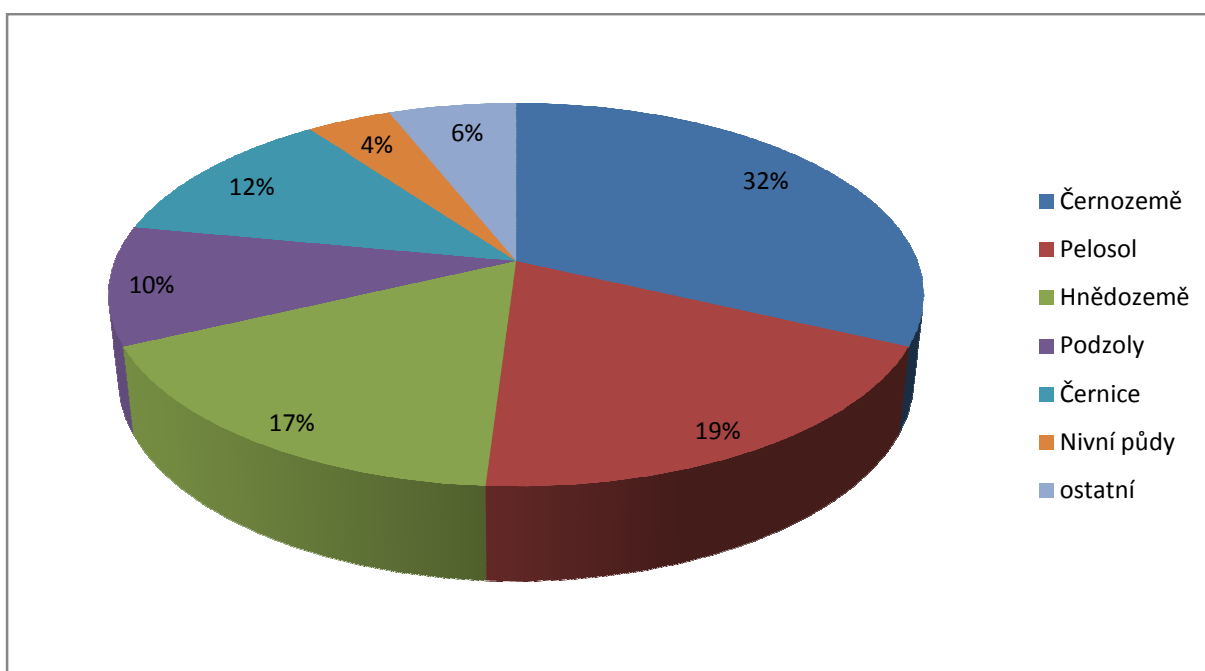
Graf č. 2. Hustota sídlišť a pohřebišť na Nymbursku v průběhu celého pravěku.

5.3. Osídlení v závislosti na půdě

Z hlediska pedologie se na území Nymburska nalézají několik hlavních půdních typů. Jsou jimi černozemě, hnědozemě, podzoly, pelosol, černice a nivní půdy. Nejvíce jsou zastoupeny černozemě, které tvoří 32 % (Přílohy: Tab. 2) celkové plochy Nymburska. Černozemě jsou klasickým půdním typem nacházejícím se v nížinách. Tyto půdy jsou nejúrodnější díky mocnému humusovému horizontu nasedajícím přímo na mateční horninu, kterou je v případě Polabí spraš. Vznikaly zejména v teplých a suchých sprašových stepích v průběhu mezolitu.²⁹⁸ Na západ od města Nymburk se vyskytuje pás pelosolu, který s dalšími plochami na severu zaujímá 19 % (Přílohy: Tab. 2) ze zájmového území. Tato skupina půd je převážně tvořena z těžkých jílovitých substrátů a je obtížně obdělavatelna, avšak na

²⁹⁸ TOMÁŠEK, M. *Půdy České republiky*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7075-688-1.

Nymbursku se často mísí s hnědozeměmi, které půdu obohacují živinami. Dalším půdním typem jsou hnědozemě, které zaujímají 17 % (Přílohy: Tab. 2) půdního povrchu Nymburska. Stejně jako černozemě se vyvinuly na spraších, avšak navíc je v jejich podloží jílem obohacený horizont. Druhý jmenovaný typ je charakteristický slabým humusovým horizontem, typickým pro jehličnaté lesy. Okolo říčních toků, především u řeky Labe, se zhruba na 6 % (Přílohy: Tab. 2) sledované plochy vyskytují nivní půdy. Využívají se jako pastviny, protože jejich typickým pokryvem jsou louky. Zbýlých 6 % (Přílohy: Tab. 2) připadá na ostatní půdní typy, které jsou rozesety téměř všude po Nymbursku, avšak v nepatrných rozsazích. Větší plochy tvoří jen arenosol v oblasti od Kostelní Lhoty až k Nymburku a kambizemě vyskytující se na severu Nymburska. Kambizemě jsou bohaté na živiny a vznikly ze zvětralin většiny hornin. Na tomto úrodném podloží nalézajícím se například poblíž obce Jikev se vyskytovala sídliště doby bronzové, železné i římské.

Graf č. 3. Půdní typy zastoupené na Nymbursku.

Ve starší a střední době kamenné nebyla půdní pokrývka příliš doceňována. Pro mezolitické lovce a sběrače bylo důležitější využití vodních zdrojů. Sídliili proto na takzvaných arenosolech, u kterých jsou půdotvorným substrátem naváté písky nebo štěrkopísky nacházející se na říčních terasách.²⁹⁹ Na Nymbursku jsou tyto půdy zastoupeny na katastru obce Písty, Nymburk a Kostelní Lhota. Na prvních dvou jmenovaných katastrech

²⁹⁹ TOMÁŠEK, M. *Půdy České republiky*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7075-688-1.

bylo mezolitické osídlení prokázáno, na katastru Kostelní Lhoty však už ne. Na tomto katastru se nevyskytuje žádný větší vodní tok. Domnívám se tedy, že z tohoto důvodu bylo okolí Kostelní Lhoty pro tehdejší osídlení nevhodné.

Hodnota půdního pokryvu se začala projevovat až s příchodem prvních zemědělců. V neolitu se dobrá půda stala nezbytností pro kvalitní úrodu a tím pádem i přežití. Neolitický lid preferoval sprašovou mateční horninu s vrchním horizontem černozemě, na které se vyskytovalo přes jednu třetinu zjištěných neolitických aktivit. (Přílohy: Tab. 2 a půdní mapy)

Eneolitičtí obyvatelé osídlovali taktéž regiony s černozemí, ale svá sídliště rozšířili i do úrodných půd černic. Černice se vyskytují hlavně v nižších polohách převážně na silně vápnatých nivních uloženinách. V Polabí tomu tak není, zde se vyskytují na nízkých písečných terasách okolo menších vodních toků.³⁰⁰ V těchto oblastech se vyskytovalo více jak dvě třetiny tehdejšího osídlení. Přibližně jedna třetina eneolitického obyvatelstva si našla cestu k dalším úrodným půdám, a to k hnědozemím ležícím při jihozápadní hranici Nymburska.

Následné období, kterým je doba bronzová, se v rozmístění osídlení příliš neliší. Stále jsou nejvíce využívány černozemě spolu s hnědozeměmi. Větší sídliště byla však odkryta i v polohách s půdním typem podzolů v lesích u Loučeně a Mcel. Na této lokalitě předčila důležitost úrodnosti půdy taktická výšinná poloha. Pod zalesněným vrchem, kde byla sídliště nalezena, se však opět nachází rozsáhlá plocha černozemí. Je tedy velmi pravděpodobné, že sídliště tohoto lidu se nacházelo na taktickém místě, zatímco jeho pole se rozkládala v úrodné nížině. Zajímavostí je, že po celou dobu bronzovou nebyla osídlena ani jedna oblast s větším výskytem neúrodného pelosolu.

Doba halštatsko-laténská nepřinesla žádnou větší změnu. Stejně jako v dobách předchozích i zde se nejvíce lidských aktivit nacházelo na černozemích.

V době římské a době stěhování národů má osídlení více než v době bronzové zemědělský charakter směřovaný do nížin opět na černozemě.

Lze tedy říci, že po celý průběh pravěku lidé směřovali svá obydlí na úrodná pole s černozeměmi, využívaly i možnosti hnědozemí a vyhýbali se méně úrodnému pelosolu. Na šesti katastrech z dvanácti, kde se ve větší míře vyskytuje pelosol, nebyla dosud objevena žádná pravěká aktivita. Můžeme z toho tedy usuzovat, že se neúrodným lokalitám tehdejší obyvatelé opravdu vyhýbali.

³⁰⁰ TOMÁŠEK, M. *Půdy České republiky*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7075-688-1.

5.4. Osídlení v závislosti na vodních zdrojích

Říční síť nymburského regionu je rovnoměrně rozložená po celé jeho ploše. Nachází se zde však i katastry bez průtočných vod, které celkem tvoří 20 % (Přílohy: Tab. 1 a turistická mapa) plochy celého Nymburska. Na jejich území se nachází jen malé vodoteče, u kterých není jisté, zda oblastí protékaly i v zájmovém období. Ani jeden katastr z uvedených 20 % však neleží dále než 6 kilometrů od většího vodního zdroje. Těmito zdroji jsou myšleny řeky Labe, Mrlina, Šembera a Vlkava. Přesné toky menších řek bohužel nejsou známy, avšak vodní síť již žádnými velkými změnami neprocházela, a tak pro následující zhodnocení předpokládám, že se od svých nynějších koryt příliš nelišila.

Již mezolitické období je charakterizováno výskytem sídlištní aktivity v těsné blízkosti řeky Labe. Přesněji je to při soutocích s řekou Šemberou u Píst a s řekou Mrlinou v Nymburce. Zde u písčiny břehů vodních ploch se mezolitický lid mohl věnovat sběru vodních měkkýšů a rybolovu, který nabyl v době odchodu chladnomilné stádní zvěře většího významu.

V neolitu se začala osídlovat i území vzdálenější od vodních zdrojů. Přednost dostávala kvalitní zemědělská půda. Osídlení se rozšířilo až k severozápadní hranici Nymburska, kde není přístup téměř k žádným větším vodním tokům. Ve Svatojiřském lese, který se na této hranici dnes rozkládá, se však v současnosti vyskytuje mnoho malých rybníků propojených nepatrnými vodotečemi. Předpokládám, že krajina tedy má a měla potenciál udržet vodu a tím pádem uchovávat vodní zdroje v podobách malých studánek, či nevelkých vodotečí.

Eneolitičtí lidé sídlili především v blízkosti menších říček, kterými byly řeky Šembera, Mrlina a Vlkava. Téměř 54 % (Přílohy: Obr. 4 a turistická mapa) veškerých sídlišť se nacházelo u jedné ze jmenovaných řek.

V nadcházejících pravěkých periodách se osídlení příliš nelišilo. Sídliště zůstávala na již několikrát osídlených místech v oblastech menších vodních toků a řeky Labe.

Doba římská je charakteristická výskytem sídelních oblastí v nejteplejších částech území podél vodních toků nižšího řádu. V některých oblastech Čech muselo sídlení prostředí doby římské ustoupit do větší vzdálenosti od vodních toků, jak se zmiňuje ve své knize R. Pleiner.³⁰¹ Bylo tomu tak proto, že v důsledku kácení lesů, které jinak zadržovaly vodu, docházelo často k povodním. V případě Nymburska se však sídliště nadále koncentrují u vodních toků, často právě i v inundaci.

³⁰¹ PLEINER, R. *Pravěké dějiny Čech*. Praha, 1978.

5.5. Kontinuálně osídlené katastry

Ve sledované oblasti můžeme najít dva katastry, které byly kontinuálně osídleny od neolitu až do doby římské. Jsou to katastry Třebestovic a Nymburka rozkládající se v jižní části Nymburska.

5.5.1 Nymburk

Nymburk zaujímá význačné místo v celé oblasti středního Polabí. Mimořádnost polohy je dána především položením města v těsné blízkosti soutoku řek Labe a Mrliny. Zajímavým pro budoucí osídlení se místo stalo i díky mírné vyvýšenině v nynější části historického města, která poskytovala možnost pro vybudování budoucího opevněného sídla. Podrobné informace, díky kterým si můžeme přesněji ujasnit pravěký vývoj na této lokalitě, k nám přichází především ze stavební činnosti probíhající v centru města. Kdyby se majitelé zdejších domů nerozhodli pro přestavbu či rekonstrukci svých obydlí, některé informace by nebyly doposud známé. Nabízí se však otázka, kolik zjištění by se dalo ještě učinit na neprobádaných lokalitách sousedících s významnými nalezišti. S rostoucí stavební činností jistě přijde čas, kdy i tyto lokality budou prozkoumány nebo zničeny.

Osídlení bylo registrováno na několika místech nymburského katastru, avšak nejpříznivějším se stala právě ona zmiňovaná vyvýšenina v památkové zóně města. Jejimi nejstaršími obyvateli se stali již mezolitičtí lidé. Keramické nálezy z nadcházející doby eneolitické, dokládají četné styky se vzdálenými zeměmi. Dle odhalení, která poskytla bohatá naleziště uvnitř města, nevylučují, že již v této době zde vzniklo opevněné sídlo chránící brod přes řeku Labe. Velkým překvapením se také stal nález kostrového hrobu s kamenným obložením megalitického typu, který je jediný doposud nalezený na území České republiky.³⁰²

Mohutná pevnost s centrem na dnešním Kostelním náměstí byla doložena pro dobu bronzovou. Hradiště bylo chráněno příkopem hlubokým i širokým několik metrů. Materiál vykopaný při hloubení příkopu, byl pak použit při tvorbě ochranného valu, jehož horní partie zanikly při pozdější stavební činnosti, avšak průběh příkopu se dodnes zachoval. Život na hradišti a v okolí se nezastavil ani v následující starší době železné, ovšem nebyl již tak intenzivní jako dříve.³⁰³

³⁰² *Oficiální stránky města Nymburk* [online]. [cit. 25-6-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesto-nymburk.cz/www/index.php?sekce=4&zobraz=archeologicke-nalezky>>

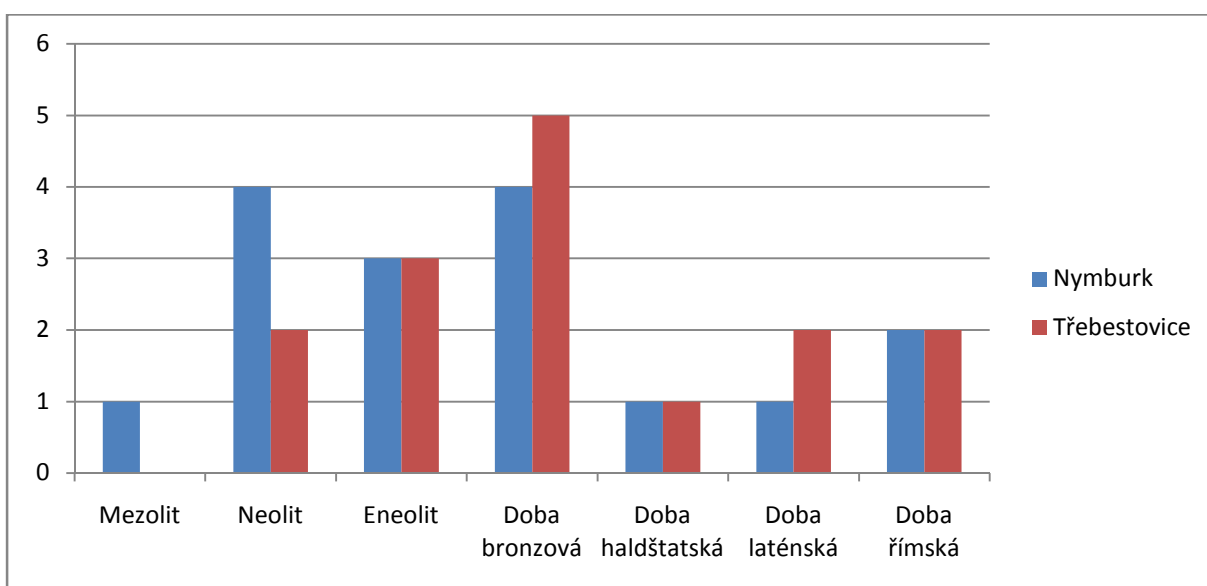
³⁰³ *Oficiální stránky města Nymburk* [online]. [cit. 25-6-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesto-nymburk.cz/www/index.php?sekce=4&zobraz=archeologicke-nalezky>>

5.5.2. Třebestovice

Třebestovice nemají na první pohled z archeologického hlediska tak výhodnou polohu jako Nymburk. Leží v naprosté rovině, kde nejbližší vyvýšeninou je vrch v Sadské. Při bližším zkoumání však shledáváme výhodu lokality vzhledem k blízkosti řeky Šembery. Obec má také ve svém okolí dostatek zemědělsky a pastevecky využitelné půdy. Z těchto důvodů se zde vyskytli první obyvatelé až v neolitu, v němž se úrodná půda stala nezbytností.

V Třebestovicích nedocházelo tak často jako v Nymburce k přestavbám domů, a proto přímo z obce příliš zjištění nemáme. Největší archeologický boom přišel s výstavbou dálnice D 11 od Prahy k Poděbradům. U Třebestovic byla při této příležitosti otevřena pískovna, z jejíž plochy pochází převážná většina nalezených sídlišť na katastru obce. Zbylé sídlištní objekty pochází z výstavby přeložky silnice Třebestovice-Milčice, vzdálené od pískovny jen několik kilometrů. Lokalita v pískovně získala pro přehlednost název „Na Struhách“ (Přílohy: Obr. 9) a lokalita vzdálenější „Sataličky“.

Z dosažených informací o Třebestovicích soudím, že vliv na kontinuální osídlení této lokality mělo několik faktorů. Mezi jeden z nich zařazuji fakt, že téměř celé Třebestovice se rozkládají na pískovcovém podloží, které dobře propouští vodu a je tak menší riziko povodní. Dále se okolo Šembery rozkládají černice vhodné pro pastevectví a nalézt v okolí můžeme i malé ostrůvky černozemí a hnědozemí vhodných pro zemědělství. Navíc se na katastru nalézaly lesy, které mohly poskytovat dostatek stavebního materiálu a paliva.

Graf č. 4. Počty sídlišť v Nymburce a Třebestovicích v jednotlivých obdobích pravěku.

Závěr

Nymbursko se během proměn tisíciletí stalo v mnoha směrech příznivé pro pravěký vývoj. To dokazuje mnoho archeologických výzkumných a průzkumných aktivit, které v krajině proběhly. Má snaha vedla k co největšímu využití dosažených podkladů z uvedených výzkumů a k přehlednému uspořádání základních informací z vybrané oblasti. Usilovala jsem o to, aby má práce poskytovala rychlý přístup k informacím pro zájemce o dané téma, ale zároveň aby se z ní mohli poučit i ti, kteří se pravěku ani archeologii nevěnují.

Jako hlavní cíl jsem si stanovila zhodnotit osídlení v dané oblasti během prehistorického období. Tento cíl jsem zrealizovala v kapitole Časově prostorová a funkční analýza, v které uvádím porovnání mnoha aspektů tehdejší doby. Zaměřila jsem se především na hustotu osídlení, kterou dále rozděluji na hustotu sídlišť a pohřebišť. Snažila jsem se o porovnání osídlení v závislosti na vodních zdrojích a půdnímu podloží. Abych mohla do této analýzy zařadit všechny doposud známé lokality i ty, u kterých není přesně uvedeno místo nálezů, rozhodla jsem se pro uvedené výpočty používat rozlohy celých katastrů obcí (Přílohy: Tab. 1), jelikož v pramenech se tento údaj vyskytuje téměř ve všech případech. Přestože jsou tímto rozhodnutím některá čísla výsledných analýz částečně zkreslena, domnívám se, že pro přehlednost a základní popis je toto rozhodnutí nejlepší možností.

Má snaha směřovala i k získání souhrnu informací z archeologických akcí, které jsem uvedla v kapitole Katalog lokalit. Touto kapitolou jsem obsáhla všechny katastry, na kterých se podle dosažitelných informací vyskytovaly některé z pravěkých aktivit.

Výzkumné aktivity se neprováděly samy, a proto jsem se v další kapitole nazvané Bádání v regionu zaměřila na činnost jednotlivých badatelů od roku 1930. Od tohoto roku se zde totiž archeologie začala utvářet na vědeckých základech. V kapitole jsou blíže popsány i zajímavé nálezy učiněné na Nymbursku, kterými byly například některé z depotů.

Při práci jsem pracovala s velkým množstvím knih, článků a jiných materiálů, jsem doposud nikde nenarazila na souhrnnou tematiku Nymburska, které se v mé práci věnuji. Většina dostupných informací je zaměřená jen na některé dílčí lokality a celkový pohled na Nymbursko z archeologického hlediska nepodává. Doufám tedy, že budoucím čtenářům přinese má práce nějaká nová poznání. Bohužel ani mne se nepodařilo obsáhnout všechny informace a archeologické aktivity, na které je tato oblast tak bohatá. Více jsem se věnovala bádání v dobách starších než v současné době. Je to také dáno tím, že s moderní dobou archeologických výzkumů a tím také nálezů přibývá, přičemž některé výzkumy by vydaly

sami o sobě na velmi rozsáhlá díla. Rozhodla jsem se tedy zabývat výzkumy do roku 2005 a není vyloučeno, že další má práce bude v již započatém pokračovat.

Abstract

The bachelor dissertation is focused on the region of middle Pobaltí, to be specified – the Nymburk region. The Nymburk region is situated in Střední Čechy, several kilometres from east Prague. The region is composed of 87 communities and the total size of the area is 876.03 km³. Because of the area size, I have decided to examine only certain communities situated in the closeness of Nymburk.

In next several chapters, I tried to sum up the most important information about the area. I started with the chapter that is focused on natural environment. If we want to know why prehistoric men came into our land, it is important to find out the conditions before their coming. The settlement is determined by geographical composition of the country, which has been formed for millions of years. The chapter also describes the geological development of the region to explain the basis of the current condition. The next part is called “katalog lokality” (Catalogue of Sites) and there is presented the information about the individual locality. The chapter is sorted alphabetically by individual cadaster of the communities and villages. In every locality I tried to place it to the appropriate country and to describe the place, archaeological activity and culture. I succeeded in finding out the archaeological activities only in 48 of total 71 regional cadasters. The essential part of the dissertation is the chapter where it is examined the history of the research of the region. There is listed the names of all archaeologists that participated in the local research. The results of archaeological activities gave valuable information to the final analysis of the prehistoric settlement in Nymburk. In the last chapter, I focused on the summary of cultural colonization in particular prehistoric periods. There is also presented the information about density of settlement, habitation and burial grounds. I tried to show my own opinion about the reasons which led to current situation. I also convert the numbers into graphs for better visualization.

I tried to construct my work to achieve the balance between the amount of information and easy comprehension. Unfortunately, my work does not consist every archaeological activity because the area is very rich in archaeological sites. The number of archaeological sites is increasing because of the intense construction activity. This can be the aim for the next study.

Použité zkratky

ARÚ	Archeologický ústav
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DB	Doba bronzová
DB ml.	Mladší doba bronzová
DB pz.	Pozdní doba bronzová
DB st.	Starší doba bronzová
DB stř.	Střední doba bronzová
DH	Doba halštatská
DL	Doba laténská
DŘ	Doba římská
DŽ	Doba železná
DSN	Doba stěhování národů
E	Eneolit
M	Mezolit
N	Neolit

Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

- ČTVERÁK, V. – RULF, J. Nálezy horizontu jordanovské kultury z Třebestovic, okr. Nymburk. In *Památky archeologické* 80, 1989, s. 5-29.
- ČTVERÁK, V. – RULF, J. Osídlení kultury s lineární keramikou a sídlištní pohřby v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologie ve středních Čechách 1*, 1997, s. 35-71. ISBN 80-902457-0-6.
- ČTVERÁK, V. – RULF, J. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1986-1987*, 1989, s. 203-204.
- ČTVERÁK, V. – VÁVRA, M. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1982-83*, 1985, s. 185.
- EHRICH, R.W. - PLESLOVÁ-ŠTIKOVÁ, E. *Homolka an eneolithic site in Bohemia*. Praha, 1968.
- FILIP, J. *Keltové ve střední Evropě*. Praha, 1956.
- FILIP, J. Kování pravěkého vozu z Nymburka. In *Archeologické památky XXXVIII*, 1932, s. 60-61.
- FILIP, J. Lužická kultura v Československu. In *Památky archeologické XLI*, 1939, s. 14-51.
- FOŘT, M. – VÁCHA, P. – ZIEGLER, V. *Zeměpis Československa*. Praha, 1960.
- FRIDRICH, J.- LIČKA, M. Ojedinelé mladopaleolitické nálezy na Nymbursku. In *Archeologické rozhledy 21*, 1969, č. 1, s. 95-96. ISSN 0323-1267.
- GOJDA, M. Leteckoarcheologický průzkum na Nymbursku a velké pravěké ohrazení u obce Chleby. In *Polabí 36*, 2002, s. 248-251. ISSN 0231-5769.
- HÁJEK, L. *Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách*. Praha, 1968.
- HELLICH, J. Archaeologické drobnosti Nymburska a Poděbradska. In *Památky archeologické XXVIII*, 1916, s. 23-33
- HELLICH, J. Bronzový klíč z doby císařství římského z Vesce u Nymburka. In *Památky archeologické XXXVI*, 1930, s. 103.
- HELLICH, J. Drobné články, materiálie a zprávy: Hromadné nálezy bronzových předmětů z Chleb u Nymburka. In *Památky archeologické XXIX*, 1917, s. 36-40.
- HELLICH, J. Nález v lese Kersku u Sadské. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 31-32.
- HELLICH, J. Poklady předvěkého zlata z Poděbradska. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 27-36.
- HELLICH, J. Poklady předvěkého zlata z Poděbradska. In *Památky archeologické XXV*, 1913, s. 67-79.

- HELLICH, J. Únětické hroby v cukrovaru v Sadské. In *Památky archeologické XXXV*, 1927, s. 560-563.
- HELLICH, J. Žárové hroby typu lužického v Pečkách na dráze. In *Památky archeologické XXXI*, 1919, s. 29-32.;
- HELLICH, J. Žárové hroby typu římského. In *Památky archeologické XXXIII*, 1922, s. 119-132.
- HELLICH, J. Žárové hroby z doby císařství římského na Poděbradsku. In *Památky archeologické XXXI*, 1919, s. 88-97.
- HRALA, J. Osada z pozdní doby kamenné v Nymburce. In *Polabí 2*, 1962, č. 1-2, s. 4-8.
- HRALA, J. *Střední Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Praha, 1968.
- JAKUB, P. *Nymburk*. Nymburk, 1970.
- JUSTOVÁ, J. Loučeň. In *Bulletin záchranného oddělení 1965*, 1966, č.3, s. 20.
- JUSTOVÁ, J. Lužická kulturní jáma z Třebestovic, o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy 17*, 1965, č. 2, s. 248-250. ISSN 0323-1267.
- JUSTOVÁ, J. Oskořínek. In *Bulletin záchranného oddělení 1964*, 1965, č.2, s. 32.
- JUSTOVÁ, J. Písty. In *Bulletin záchranného oddělení 1964*, 1965, č.2, s. 33.
- JUSTOVÁ, J. Třebestovice. In *Výzkumy v Čechách 1969*, 1972, s. 159-160.
- JUSTOVÁ, J. Žárový hrob ze střední doby římské v Kostomlatech n. L. (o. Nymburk). In *Archeologické rozhledy 18*, 1966, č. 5, s. 587-588. ISSN 0323-1267.
- KLONTZA-JAKLOVÁ, V. Vlastivědné muzeum v Nymburce: katalog pravěké sbírky. In *Zprávy České archeologické společnosti*, suppl. 22. Praha, 1994.
- KLÖTZEROVÁ, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení 1968*, 1969, č.6, s. 158-159.
- KOBRLOVÁ, J. Nymburk. In *Výzkumy v Čechách 1990-1992,1995*, s. 227. ISBN 80-901934-2-0.
- KUČERA, J. Nálezy mincí z údobí denárů, grošů a tolarů na okrese Nymburk. In *Polabí 3-4*, 1963, s. 35-40.
- KUDLÁČ J. Chrást. In *Výzkumy v Čechách 1984-1985*, 1987, s. 81.
- KUNA, M. (ed.) et al. *Pravěký svět a jeho poznání. Archeologie pravěkých Čech 1*. Praha, 2007. ISBN: 978-80-86124-75-9.
- KYTličOVÁ, O. Lužický hrob z Bošína. In *Archeologické rozhledy 9*, 1987, s. 109.
- LIČKA, M. Jáma s volutovou keramikou z Rožďalovic, okr.Nymburk. In *Archeologické rozhledy 19*, 1967, č. 2, s. 236-238. ISSN 0323-1267.
- LIČKA, M. Kostomlaty nad Labem. In *Bulletin záchranného oddělení 1966*, 1967, č. 4, s. 15.

- LIČKA, M. Laténský kostrový hrob z Nymburka-Zálabí. In *Archeologické rozhledy* 20, 1968, s. 353-357. ISSN 0323-1267.
- LIČKA, M. Mcely. In *Bulletin záchranného oddělení* 1966, 1967, č. 4, s. 18.
- LIČKA, M. Mcely. In *Bulletin záchranného oddělení* 1968, 1969, č. 6, s. 76-77.
- LIČKA, M. Nález eneolitické keramiky z Loučeně (okr. Nymburk). In *Polabí* 15, 1975, č. 5-6, s. 95-98. ISSN 0231-5769.
- LIČKA, M. Studečky. In *Bulletin záchranného oddělení* 1966, 1967, č. 4, s. 24.
- LIČKA, M. Třebestovice. In *Bulletin záchranného oddělení* 1968, 1969, č. 6, s. 158.
- LIČKA, M. Únětické nálezy ze Mcel. In *Polabí* 1-2, 1969, s. 19-2.
- MINDE, J. *Kronika poděbradská*. Poděbrady, 1921. (Rkp. KNM, sig. III E 13.).
- MOTYKOVÁ, K. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 1996. In *Středočeský vlastivědný sborník* 16, 1998, s. 151-158. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902-328.
- MOTYKOVÁ, K. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 2002. In *Středočeský vlastivědný sborník* 21, 2003, s. 215-219. ISSN 0862-2043.
- MOTYKOVÁ, K. Mohyla z pozdní doby kamenné zůstane v Nymburce zachována. In *Polabí* 32, 1998, s. 6-26.
- MOTYKOVÁ, K. Nymburk. In *Výzkumy v Čechách* 2000, 2003, s. 149. ISBN 80-86124-38-X.
- MOTYKOVÁ, K. Křinec. In *Výzkumy v Čechách* 1999, 2001, s. 95. ISBN 80-86124-32-0.
- MOTYKOVÁ, K. Rožďalovice. In *Výzkumy v Čechách* 1999, 2001, s. 285. ISBN 80-86124-32-0.
- MOTYKOVÁ, K. Sídliště z doby římské v Křinci u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* XIII, 1961, s. 260-261. ISSN 0323-1267.
- MOTYKOVÁ, K. – SEDLÁČEK, Z. Archeologické výzkumy na Nymbursku v roce 2000. In *Středočeský vlastivědný sborník* 19, 2001, s. 99-107. ISSN 0862-2043. ISBN 80-902328-6-8.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. – SEDLÁČKOVÁ, H. Nálezy ze sídliště doby římské u Třebestovic-Sadské. In *Archeologické rozhledy* 26, 1974, č. 3, s. 3225-235, 319. ISSN 0323-1267.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. Laténské nálezy z Křince u Nymburka. In *Archeologické rozhledy* 9, 1957, s. 328-331, 343. ISSN 0323-1267.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen. In NEUSTUPNÝ, J. (ed.). *Fontes Archaeologici Pragenses* 6. Prague, 1963.
- NOVÁKOVÁ, H. Nové archeologické nálezy u Poděbrad a Rožďalovic. In *Polabí*, 1962, č. 5-6, s. 68-69.; ZAA 1497/2005

- NOVOTNÝ, B. Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu. In *Obzor prehistorický* 4, 1950, č. 1, s. 163-260.
- NOVOTNÝ, B. Neolitické sídliště v Nymburce. In *Památky archeologické* 42, 1946, s. 139-140
- NOVOTNÝ, B. Žárové hroby z doby římské z Nymburka. In *Památky archeologické* 44, 1953, č. 1, s. 215-219.
- PASCAL, A. *Historie a změny klimatu*. Praha, 2005. ISBN 80-246-0869-3.
- PAVEL, J. *Nymburk: Historický a stavební vývoj města*. Nymburk, 1970.
- PÍČ, J. L. *Archeologický výzkum ve středních Čechách, který r. 1889-92 společnou prací podnikli Jan Hellich, J. L. Píč, Václav Požárecký a Jan Waněk*. Praha, 1893.
- PÍČ, J. L. Archeologický výzkum ve středních Čechách. In *Památky archeologické XVII*, 1897, s. 167-410.
- PLEINER, R. – SAKAŘ, V. Pozdně laténská železárna v Kostomlatech u Nymburka. In *Archeologické rozhledy VII*, 1955, s. 628-643.
- PLEINER, R. *Pravěké dějiny Čech*. Praha, 1978.
- PODOBORSKÝ, V. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. Brno, 2006. ISBN 80-210-4153-6.
- RYBOVÁ, A. *Laténská sídliště ve východních Čechách a přilehlé oblasti středočeské*. Hradec Králové, 1968.
- SAKAŘOVÁ, J. Výsledky archeologického výzkumu v Nymburce. In *Polabí* 23, 1983, č. 3-4, s. 86-87. ISSN 0231-5769.
- SEDLÁČKOVÁ, H. Kovanice. In *Výzkumy v Čechách 1973, 1975*, s. 68.
- SEDLÁČKOVÁ, H. Osídlení z mladší doby laténské v Třebestovicích, okr. Nymburk. In *Archeologické rozhledy XXVI*, 1974, s. 406-409. ISSN 0323-1267.
- SEDLÁČKOVÁ, H. Počátky vlastivědné práce v době národního obrození. In *Polabí* 27, 1987, s. 89-99.
- SEDLÁČKOVÁ, H. Žárový hrob ze starší doby římské z Kostomlat n.L., o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy* 27, 1975, s. 126-131. ISSN 0323-1267.
- SCHMITT, A. P. *Archeologická mapa království Českého*. Praha, 1856.
- SKLENÁŘ, K. *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*. Praha, 1992. ISBN 80-7036-012-7.
- SKULIL, J. Vavákova zpráva o antických mincích. *Lidové noviny* 31, s.1.
- STIFTER, A. Řádové hroby s kostrami u Křince. In *Český lid* 1, 1892, s. 293.
- STOCKÝ, A. *Pravěk země české. Díl I. Věk kamenný*. Praha, 1926.

- ŠEBEK, F. – JUSTOVÁ, J. Laténské kostrové hroby z Milčic, o. Nymburk. In *Archeologické rozhledy XXVII*, 1965, č. 4, s. 553-555. ISSN 0323-1267.
- ŠNAJDR, L. *Počátkové předhistorického místopisu země České*. Pardubice, 1891.
- ŠNAJDR, L. Starožitnosti Kostomlatské. In *Památky archeologické X*, 1878, s. 648-650.
- TOMÁŠEK, M. *Půdy České republiky*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7075-688-1.
- VÁVRA, M. Hořany. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 38-39.
- VÁVRA, M. Chrást. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 49.
- VÁVRA, M. Milčice. In *Výzkumy v Čechách 1982-1983*, 1985, s. 101.
- VENCL, S. Mesolitická industrie z duny u Výrovky v Nymburce. In *Archeologické rozhledy XVI*, 1964, č. 4, s. 469-472. ISSN 0323-1267.
- VOCEL, J. E. *Uiber böhmische Alterthümer und die Nothwendigkeit, dieselben vor Verderben zu schützen*. Praha, 1845.
- ZÁPOTOCKÝ, M. Baalberská skupina v Čechách. In *Archeologické rozhledy 8*, 1956, č. 4, s. 539-563, 615-616, 621-622. ISSN 0323-1267.
- ZEMAN, J. Hrob z doby stěhování národů z Kostomlat u Nymburka. In *Archeologické rozhledy 12*, 1960, s. 599-600. ISSN 0323-1267-12.
- ZEMAN, J. Sadská. In *Výzkumy v Čechách 1975*, 1978, s. 79.

Seznam archeologických hlášení

ARÚ Praha HLAS 0130/1931	ARÚ Praha HLAS 0533/1942
ARÚ Praha HLAS 1412/1936	ARÚ Praha HLAS 0534/1942
ARÚ Praha HLAS 3893/1941	ARÚ Praha HLAS 0535/1942
ARÚ Praha HLAS 3991/1941	ARÚ Praha HLAS 0536/1942
ARÚ Praha HLAS 3545/1941	ARÚ Praha HLAS 0580/1942
ARÚ Praha HLAS 3550/1941	ARÚ Praha HLAS 0581/1942
ARÚ Praha HLAS 5298/1941	ARÚ Praha HLAS 0583/1942
ARÚ Praha HLAS 5645/1941	ARÚ Praha HLAS 0584/1942
ARÚ Praha HLAS 5754/1941	ARÚ Praha HLAS 0585/1942
ARÚ Praha HLAS 4031/1941	ARÚ Praha HLAS 0586/1942
ARÚ Praha HLAS 4459/1941	ARÚ Praha HLAS 0587/1942
ARÚ Praha HLAS 4755/1941	ARÚ Praha HLAS 0588/1942
ARÚ Praha HLAS 4798/1941	ARÚ Praha HLAS 0589/1942
ARÚ Praha HLAS 0532/1942	ARÚ Praha HLAS 0590/1942

ARÚ Praha HLAS 0591/1942
ARÚ Praha HLAS 0592/1942
ARÚ Praha HLAS 0593/1942
ARÚ Praha HLAS 1004/1942
ARÚ Praha HLAS 1079/1942
ARÚ Praha HLAS 1113/1942
ARÚ Praha HLAS 1124/1942
ARÚ Praha HLAS 1224/1942
ARÚ Praha HLAS 1337/1942
ARÚ Praha HLAS 1515/1942
ARÚ Praha HLAS 1604/1942
ARÚ Praha HLAS 1808/1942
ARÚ Praha HLAS 1812/1942
ARÚ Praha HLAS 1836/1942
ARÚ Praha HLAS 2221/1942
ARÚ Praha HLAS 2330/1942
ARÚ Praha HLAS 2894/1942
ARÚ Praha HLAS 0547/1943
ARÚ Praha HLAS 1520/1943
ARÚ Praha HLAS 1996/1943
ARÚ Praha HLAS 0778/1944
ARÚ Praha HLAS 0778/1944
ARÚ Praha HLAS 0820/1944
ARÚ Praha HLAS 0890/1944
ARÚ Praha HLAS 1529/1944
ARÚ Praha HLAS 1590/1945
ARÚ Praha HLAS 1594/1945
ARÚ Praha HLAS 1595/1945
ARÚ Praha HLAS 1612/1945
ARÚ Praha HLAS 1981/1945
ARÚ Praha HLAS 2076/1945
ARÚ Praha HLAS 2099/1945
ARÚ Praha HLAS 2156/1945
ARÚ Praha HLAS 2165/1945

ARÚ Praha HLAS 2187/1945
ARÚ Praha HLAS 2188/1945
ARÚ Praha HLAS 2189/1945
ARÚ Praha HLAS 2231/1945
ARÚ Praha HLAS 2595/1945
ARÚ Praha HLAS 2605/1945
ARÚ Praha HLAS 2606/1945
ARÚ Praha HLAS 0090/1946
ARÚ Praha HLAS 1612/1946
ARÚ Praha HLAS 5677/1946
ARÚ Praha HLAS 6354/1947
ARÚ Praha HLAS 7096/1947
ARÚ Praha HLAS 7868/1947
ARÚ Praha HLAS 1233/1949
ARÚ Praha HLAS 1213/1949
ARÚ Praha HLAS 1214/1949
ARÚ Praha HLAS 1917/1949
ARÚ Praha HLAS 2428/1949
ARÚ Praha HLAS 3742/1949
ARÚ Praha HLAS 0327/1950
ARÚ Praha HLAS 0424/1950
ARÚ Praha HLAS 0739/1950
ARÚ Praha HLAS 0751/1950
ARÚ Praha HLAS 1213/1950
ARÚ Praha HLAS 6577/1950
ARÚ Praha HLAS 3138/1950
ARÚ Praha HLAS 3617/1950
ARÚ Praha HLAS 2041/1951
ARÚ Praha HLAS 2138/1951
ARÚ Praha HLAS 2140/1951
ARÚ Praha HLAS 2141/1951
ARÚ Praha HLAS 3103/1951
ARÚ Praha HLAS 0895/1952
ARÚ Praha HLAS 4286/1953

ARÚ Praha HLAS 4315/1953
ARÚ Praha HLAS 5375/1953
ARÚ Praha HLAS 4630/1957
ARÚ Praha HLAS 4830/1957
ARÚ Praha HLAS 0816/1958
ARÚ Praha HLAS 2678/1958
ARÚ Praha HLAS 5407/1958
ARÚ Praha HLAS 6384/1959
ARÚ Praha HLAS 5182/1960
ARÚ Praha HLAS 6260/1960
ARÚ Praha HLAS 3571/1962
ARÚ Praha HLAS 5473/1962
ARÚ Praha HLAS 2002/1964
ARÚ Praha HLAS 2747/1964
ARÚ Praha HLAS 1742/1965
ARÚ Praha HLAS 6760/1965

ARÚ Praha HLAS 2672/1970
ARÚ Praha HLAS 0032/1974
ARÚ Praha HLAS 3380/1975
ARÚ Praha HLAS 8061/1975
ARÚ Praha HLAS 1931/1980
ARÚ Praha HLAS 1459/1984
ARÚ Praha HLAS 3331/1986
ARÚ Praha HLAS 0103/1987
ARÚ Praha HLAS 1460/1988
ARÚ Praha HLAS 1432/1987
ARÚ Praha HLAS 2292/1987
ARÚ Praha HLAS 3563/1990
ARÚ Praha HLAS 3565/1990
ARÚ Praha HLAS 0747/1991
ARÚ Praha HLAS 4376/1991
ARÚ Praha HLAS 2045/1992

Seznam

ZAA NZ 4376/1991
ZAA NZ 0359/1996
ZAA NZ 5214/1996
ZAA NZ 5122/2000
ZAA NZ 5124/2000
ZAA NZ 5125/2000
ZAA NZ 4354/2001
ZAA NZ 4357/2001
ZAA NZ 4359/2001
ZAA NZ 9575/2001

nálezových

ZAA NZ 4268/2002
ZAA NZ 5598/2002
ZAA NZ 9574/2002
ZAA NZ 5745/2003
ZAA NZ 2282/2004
ZAA NZ 1499/2005
ZAA NZ 4536/2005
ZAA NZ 1097/2006
ZAA NZ 1097/2006
ZAA NZ 6685/2006

zpráv

Seznam internetových zdrojů

Archeologický ústav AV ČR Praha [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW:
<http://www.arup.cas.cz/cz/archivy/archo_dtb_zech.html>

Archeologický ústav AV ČR Praha [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW:
<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/main?__dmfClientId=1276864588713>

Česká geologická služba [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW:
<<http://www.geology.cz/extranet/sluzby/vydavatelstvi/mapy/mapy50>>

Česká geologická služba [online]. [cit. 26-6-2010] . Dostupné z WWW:
<http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/1311.pdf>

Česká geologická služba [online]. [cit. 26-6-2010] . Dostupné z WWW:
<http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/1312.pdf>

Český úřad zeměměřický a katastrální [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW:
<<http://nahlizenidokn.cuzk.cz/Mapa.aspx?typ=KU&id=708232>>

Český úřad zeměměřický a katastrální [online]. [cit. 18-6-2010]. Dostupné z WWW:
<<http://nahlizenidokn.cuzk.cz/Mapa.aspx?typ=KU&id=708232>>

Oficiální stránky města Nymburk [online]. [cit. 25-6-2010]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mesto-nymburk.cz/www/index.php?sekce=4&zobraz=archeologicke-nalezky>>

Oficiální stránky města Nymburk [online]. [cit. 25-6-2010]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mesto-nymburk.cz/www/index.php?sekce=4&zobraz=archeologicke-nalezky>>

Polabské muzeum [online]. [cit. 2010-15-6]. Dostupné z WWW:
<<http://www.polabskemuzeum.cz/?L=1&ID=116>>.

Přílohy

Název katastru	Rozloha v km²
Bobnice	7, 44
Bošín	2, 66
Budiměřice	6, 18
Čilec	4, 6
Doubrava	1, 85
Doubravany	3, 24
Drahelice	3, 18
Dvory	6, 81
Hasina	5, 23
Hořany	3, 8
Hořátev	7, 17
Hradištko	18, 25
Hronětice	6, 36
Hrubý Jeseník	6, 48
Chleby	9, 59
Chrást	4, 93
Chvalovice	3, 79
Jíkev	9, 18
Jizbice	5, 32
Kamenné Zboží	4, 64
Kostelní Lhota	8, 66
Kostomlátky	3, 89
Kostomlaty nad Labem	8, 1
Košík	2, 48
Kovanice	4, 29
Kovansko	2, 5
Krchleby	8, 14
Křinec	6, 62
Ledečky	1, 34
Loučeň	10, 28
Mcely	13, 37
Mečír	2, 38
Milčice	6, 51
Netřebice	5, 59
Nové Zámky	5, 35
Nový Dvůr	2, 49
Nymburk	17, 44
Oskořínek	5, 62
Patřín	5, 45
Písty	1, 75
Podlužany	2, 63
Podolí	3, 69
Pojedy	2, 86
Rašovice	2, 55
Rozkoš	3, 59
Rožďalovice	8, 18
Sadská	16, 4

Seletice	11, 38
Sovenice	4, 66
Sovolusky	1, 49
Straky	9, 0
Studce	3, 28
Šlotava	1, 83
Třebestovice	3, 38
Tuchom	7, 48
Velenka	4, 98
Vestec	7, 44
Všechlapy	3, 04
Zábrdovice	4, 17
Zámostí	2, 83
Zbožíčko	4, 99
Zvěřínek	2, 06
Žitovlice	3, 72
Celková rozloha	359
Osídlené katastry	241

Tab. 1. Rozlohy jednotlivých katastrů na Nymbursku.

Zdroj: *Města, obce* [online]. [cit.23-6-2010]. Dostupné z WWW:

< http://mesta.obce.cz/obce_orp.asp?zujorp=537004>

Název katastru	Černozem (km ²)	Hnědozem (km ²)	Prosol (km ²)	Podzoly (km ²)	Černice (km ²)	Nivy (km ²)	Ostatní (km ²)
Bobnice	7,44						
Bošín	2,66						
Budiměřice	2,50		2,50			0,62	0,62
Čilec	0,92	1,84	1,84				
Doubrava						1,85	
Doubravany							3,24
Drahelice		0,64	1,90			0,64	
Dvory			6,81				
Hasina			5,23				
Hořany	3,80						
Hořátev	3,60		3,60				
Hradištko		3,65		12,80		1,82	
Hronětice			3,18		3,18		
Hrubý Jeseník	3,24		3,24				
Chleby	1,92		3,84		3,84		
Chrást	0,50	3,94	0,50				
Chvalovice	0,76	1,52				1,52	
Jíkev	2,75	1,84			2,75		1,84
Jizbice		2,66		2,66			
Kamenné Zboží			4,64				
Kostelní Lhota						0,87	7,75
Kostomlátky			3,89				
Kostomlaty n. L.		2,43	1,62		1,62	2,43	
Košík		2,48					
Kovanice	1,72	1,72				0,86	
Kovansko		1,00			1,50		
Krchleby	3,26	1,63	3,26				
Křinec	4,63				2,00		
Ledečky	1,34						
Loučeň	2,10	4,11		4,11			
Mcely	6,70			6,70			
Mečřín	2,38						
Milčice		3,26			3,26		
Netřebice	5,03					0,56	
Nové Zámky	5,35						
Nový Dvůr	0,74		1,73				
Nymburk	3,50	1,74	7,00		1,74	1,74	1,74
Oskořínek	1,69	1,69	2,25				
Patřín				2,73			2,73
Písty				0,35		0,33	1,05
Podlužany	2,63						
Podolí		3,69					
Pojedy	2,86						
Rašovice	2,03					0,25	
Rozkoš		0,72	1,44		1,44		
Rožďalovice	4,10		4,10				
Sadská	4,92				11,48		
Seletice				5,70			5,70
Sovenice	4,66						

Sovolusky		1, 49					
Straky	4, 50	4, 50					
Studce	1, 64	1, 64					
Šlotava	1, 65					0, 18	
Třebestovice		1, 69		0, 67	1, 01		
Tuchom		3, 74	3, 74				
Velenka	1, 98	3, 00					
Vestec					7, 44		
Všchlapy	3, 04						
Zábrdovice	4, 17						
Zámostí	2, 83						
Zbožíčko		3, 99	1, 00				
Zvěřínek						0, 82	1, 24
Žitovlice	3, 72						
Celkem	113	61	67	36	41	15	26
% z celé plochy Nymburska	32	17	19	10	12	4	6

Tab. 2. Půdní typy na Nymbursku.

Zdroj: Půdní mapy, listy (13-11, 13-12, 13-13, 13-14)

Název katastru	M (km ²)	N (km ²)	E (km ²)	DB st. (km ²)	DB stř. (km ²)	DB ml. (km ²)	DB pz. (km ²)	DH (km ²)	DL (km ²)	DŘ (km ²)	DSN (km ²)
Bobnice											
Bošín						2,66					
Budiměřice									6,18	6,18	
Čilec			4,60								
Doubrava											
Doubravany											
Drahelice											
Dvory											
Hasina											
Hořany		3,80				3,80	3,80	3,80		3,80	
Hořátev											
Hradištko										18,3	
Hronětice											
Hrubý Jeseník			6,48								
Chleby			9,59								
Chrást		4,93									
Chvalovice			3,79								
Jíkev									9,18	9,18	
Jizbice											
Kamenné Zboží								4,64			
Kostelní Lhota											
Kostomlátky											
Kostomlaty n. L.		8,10				8,10		8,10	8,10	8,10	8,10
Košík											
Kovanice		4,29				4,29					
Kovansko											
Krchleby											
Křinec		6,62	6,62			6,62		6,62	6,62	6,62	6,62
Ledečky											
Loučeň			10,28					10,28			
Mcely		13,37		13,37		13,37		13,37	13,37		
Mečůf						2,38					
Milčice									6,51	6,51	
Netřebice						5,59					
Nové Zámky											
Nový Dvůr		2,47							2,47		
Nymburk	17,44	17,44	17,44	17,44		17,44		17,44	17,44	17,44	
Oskoříněk										5,62	
Patřín			5,45								
Píсты	1,75					1,75		1,75	1,75		
Podlužany											
Podolí		3,69	3,69								
Pojedy											
Rašovice											
Rozkoš											
Rožďalovice		8,18	8,18					8,18	8,18		
Sadská			16,40			16,40		16,40	16,40		
Seletice		11,38									
Sovenice			4,66			4,66					
Sovolusky											

Straky		9,00				9,00				9,00	
Studce		3,28				3,28				3,28	
Šlotava											
Třebestovice		3,38	3,38	3,38	3,38	3,38	3,38	3,38	3,38	3,38	3,38
Tuchom											
Velenka											
Vestec		7,44	7,44			7,44		7,44	7,44		
Všechlapy		3,04									
Zábrdovice									4,17		
Zámostí			2,83								
Zbožíčko											
Zvěřínek											
Žitovlice											
Celkem	19	110	111	34	3	110	7	101	111	97	18
% z celé plochy Nymburska	5	31	31	10	1	31	2	28	31	27	5

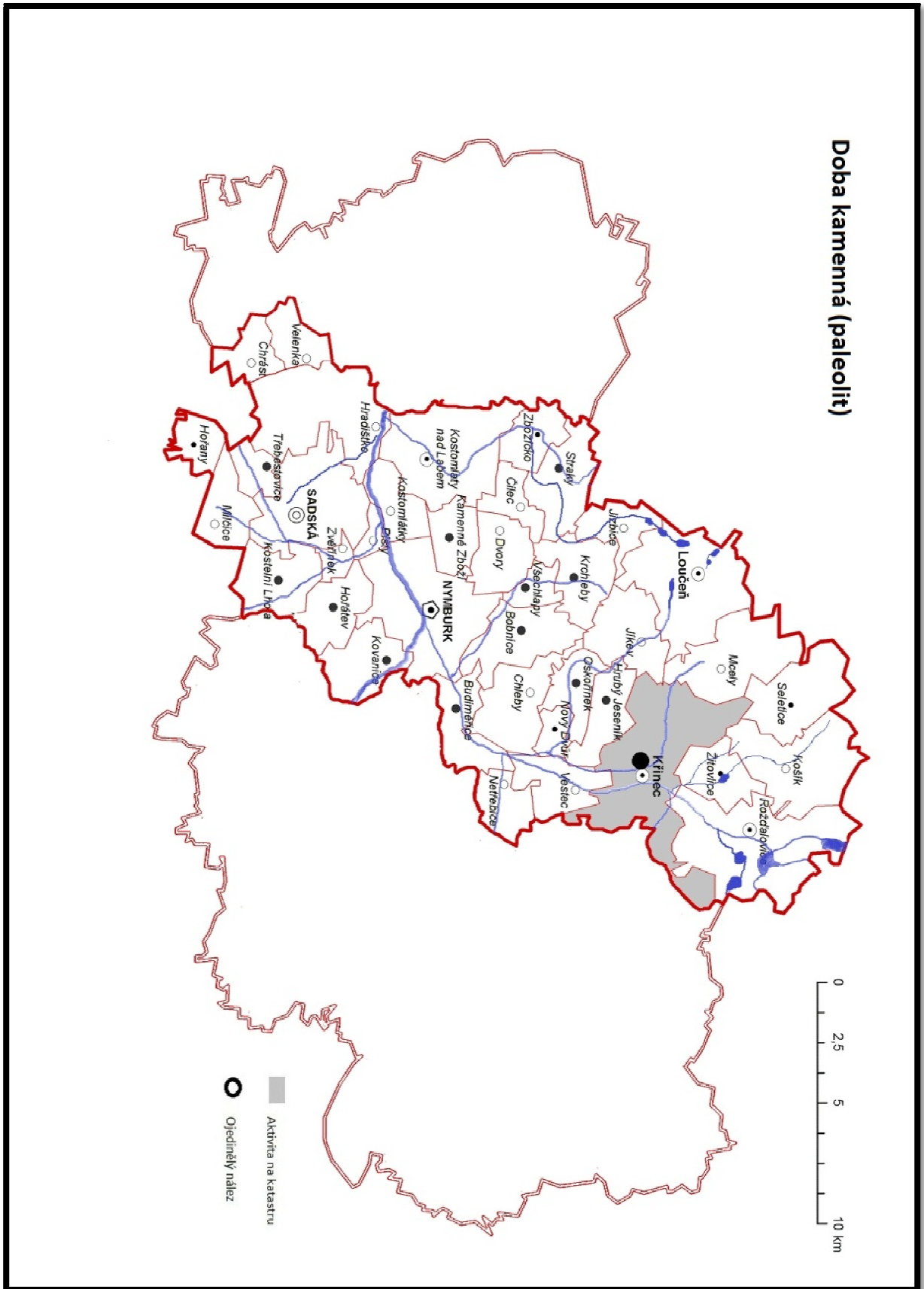
Tab. 3. Hustota osídlení v jednotlivých obdobích pravěku.

Zdroj: Přílohy (obr. 1-8, Tab. 1.)

Doba	Kultura	Počet sídlišť	Počet pohřebišť
Mezolit	neurčena	3	0
Neolit	s lineární keramikou	14	0
	s vypíchanou keramikou	9	0
	neurčena	2	2
Eneolit	nálevkovitých pohárů	5	0
	zvoncovitých pohárů	3	7
	šňůrové keramiky	0	1
	řivnáčská	1	0
	bádenská	1	1
	kulovitých amfor	0	1
	neurčena	6	1
DB st.	únětická	3	2
DB stř.	mohylová	1	0
DB ml.	lužická	4/5	10/11
	knovízská	5	3
DB pz.	štítarská	2	0
DB	neurčena	6	0
DH	slezskoplatěnická	1	0
	bylantská	4	4
	neurčena	6	0
DL		10	11
DŘ		13	7
DSN		0	2
Celkem		99/100	52/53

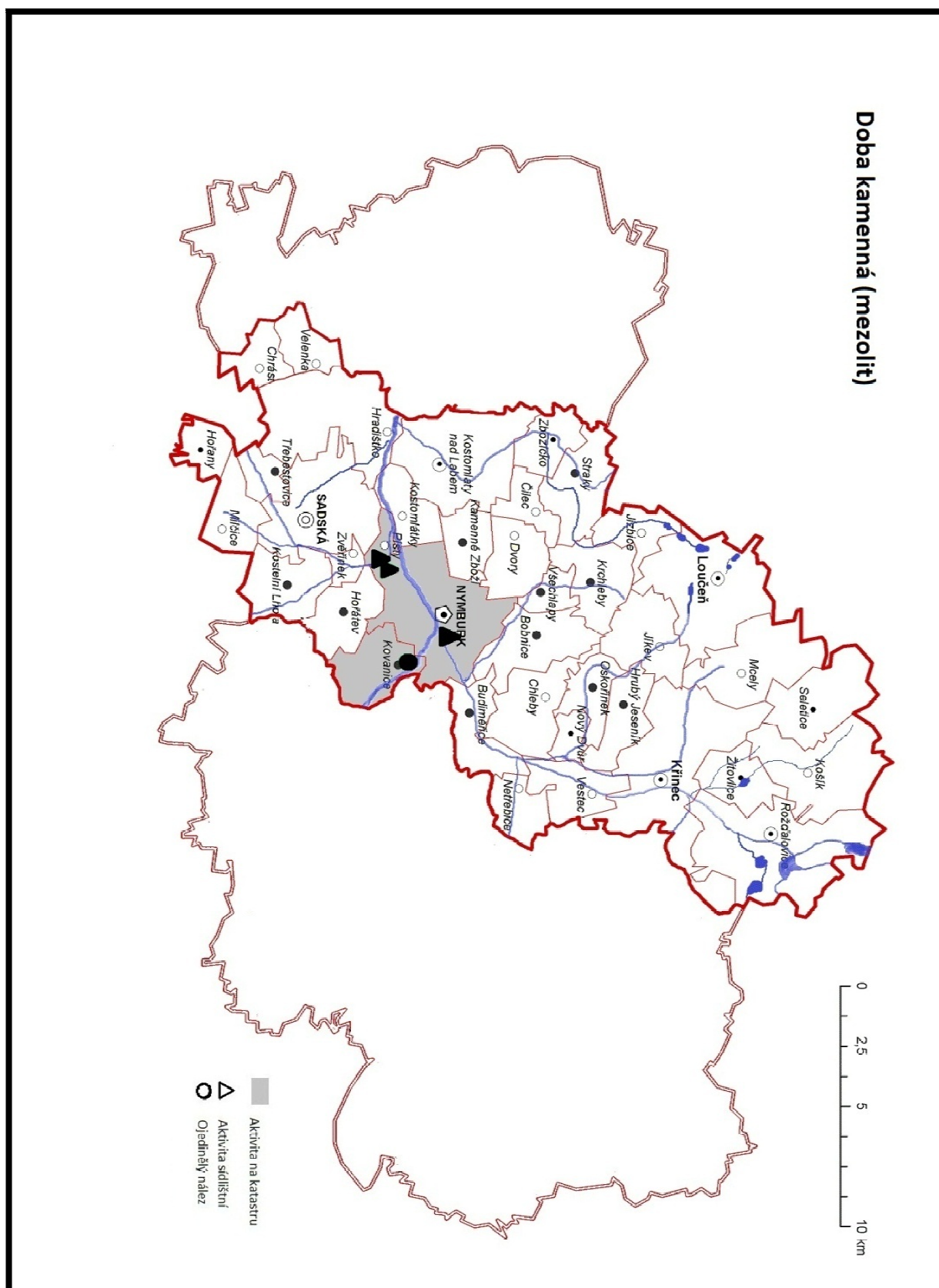
Tab. 4. Počet sídlišť a pohřebišť v průběhu celého pravěku.

Zdroj: Přílohy (obr. 1-8)

Obr. 1. Doba kamenná (paleolit)
 Zdroj: Archeologická databáze Čech

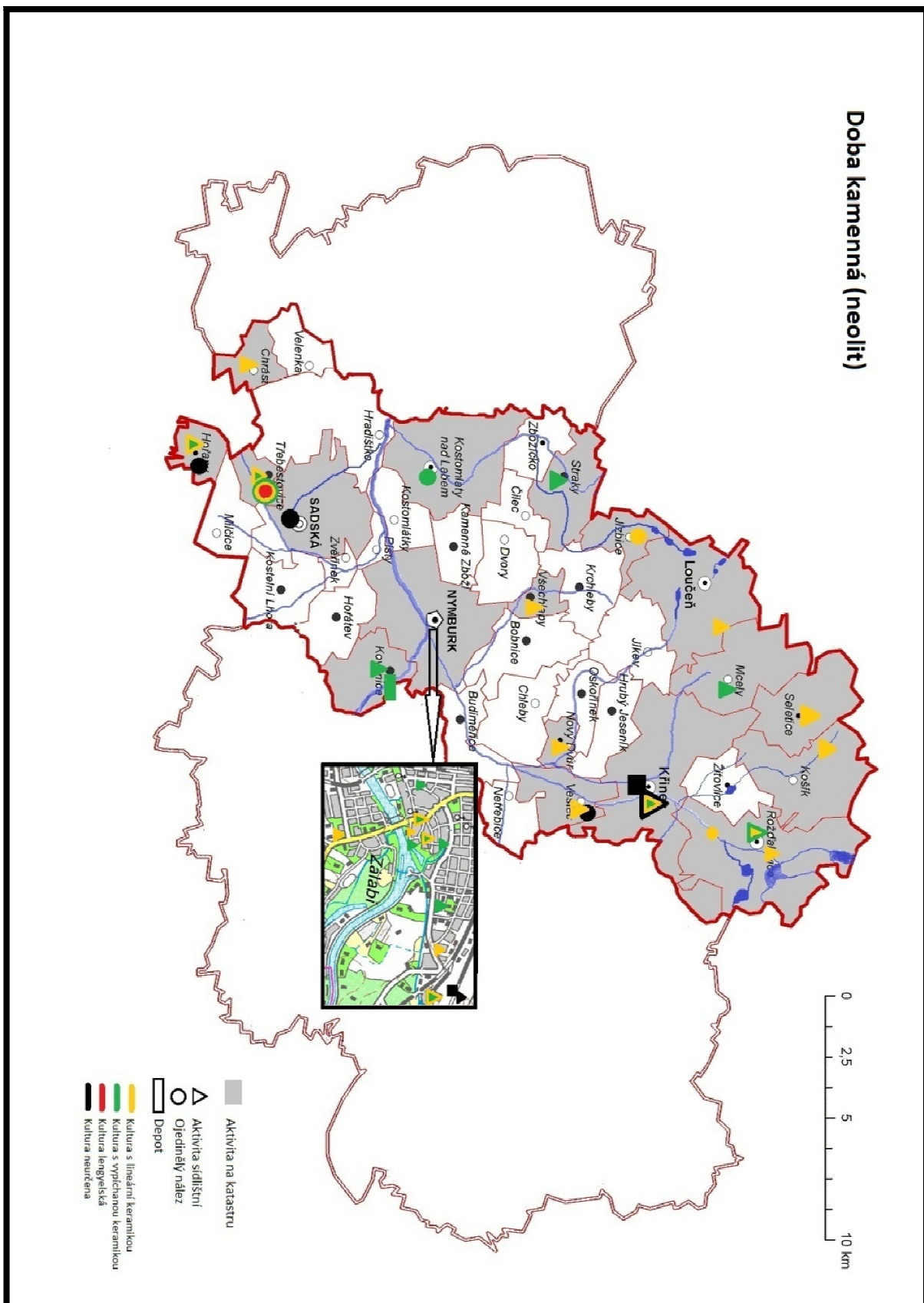
Doba kamenná (mezolit)

Obr. 2. Doba kamenná (mezolit)

Zdroj: Archeologická databáze Čech

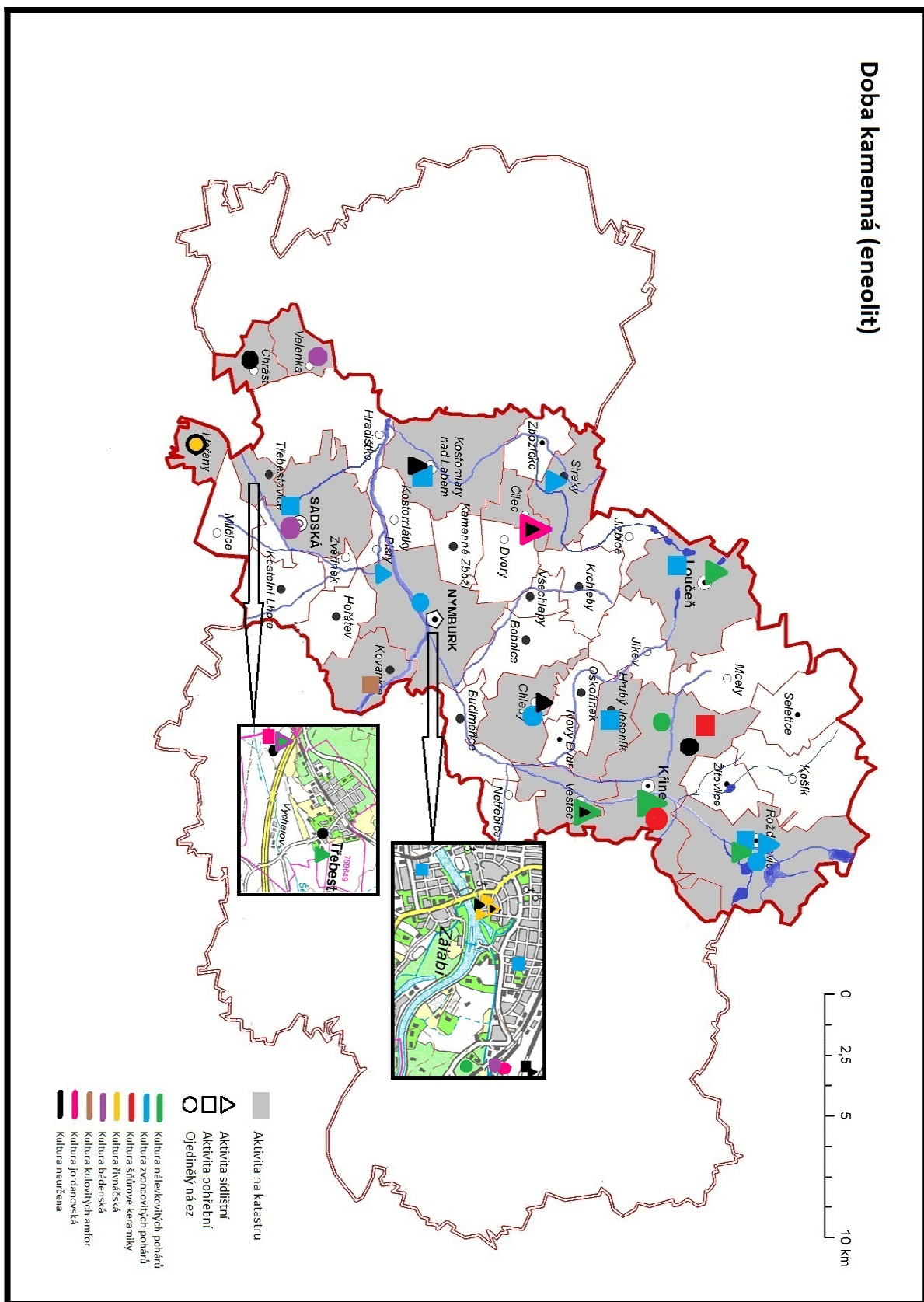
Doba kamenná (neolit)

Obr. 3. Doba kamenná (neolit)

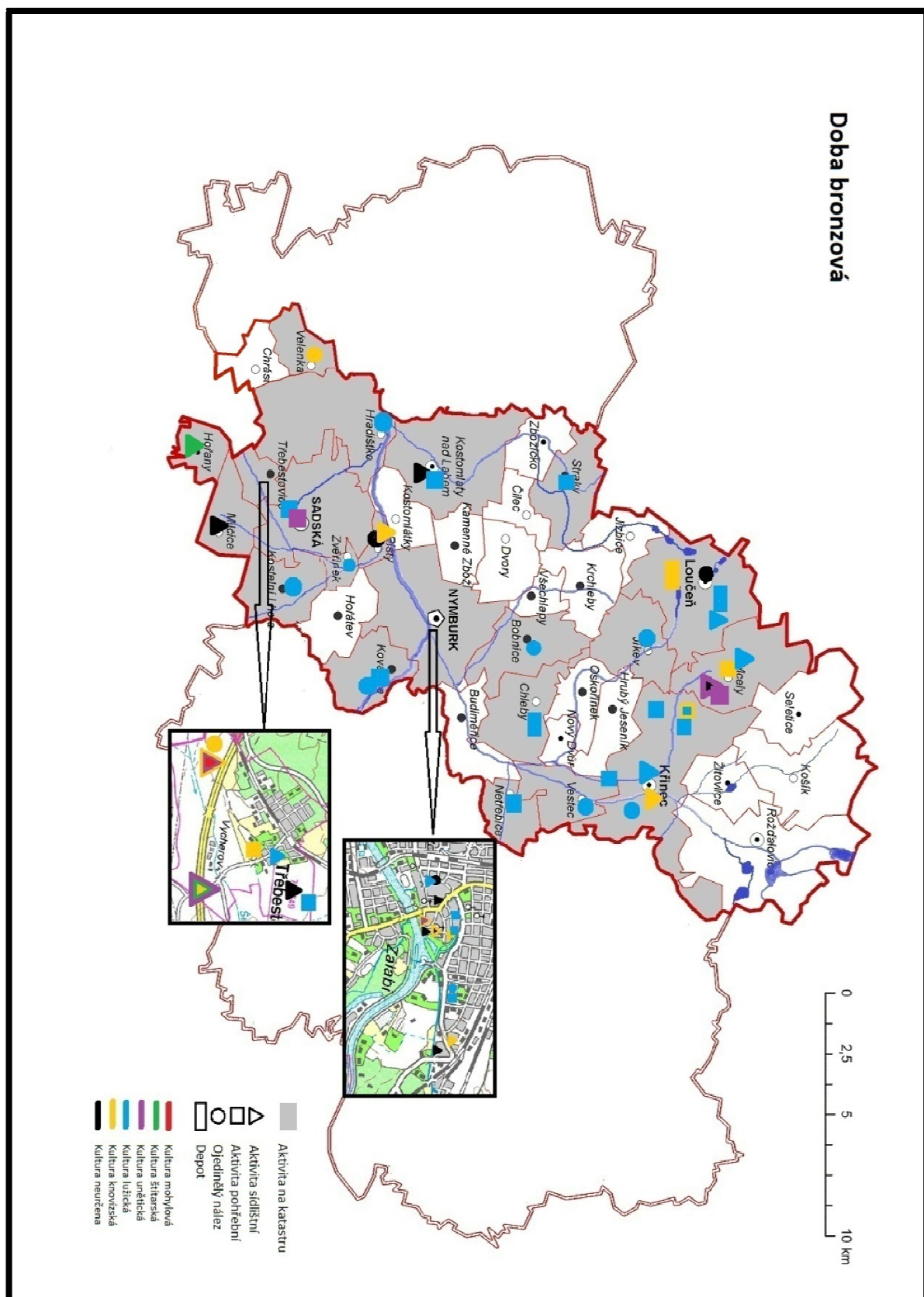
Zdroj: Archeologická databáze Čech

Doba kamenná (eneolit)

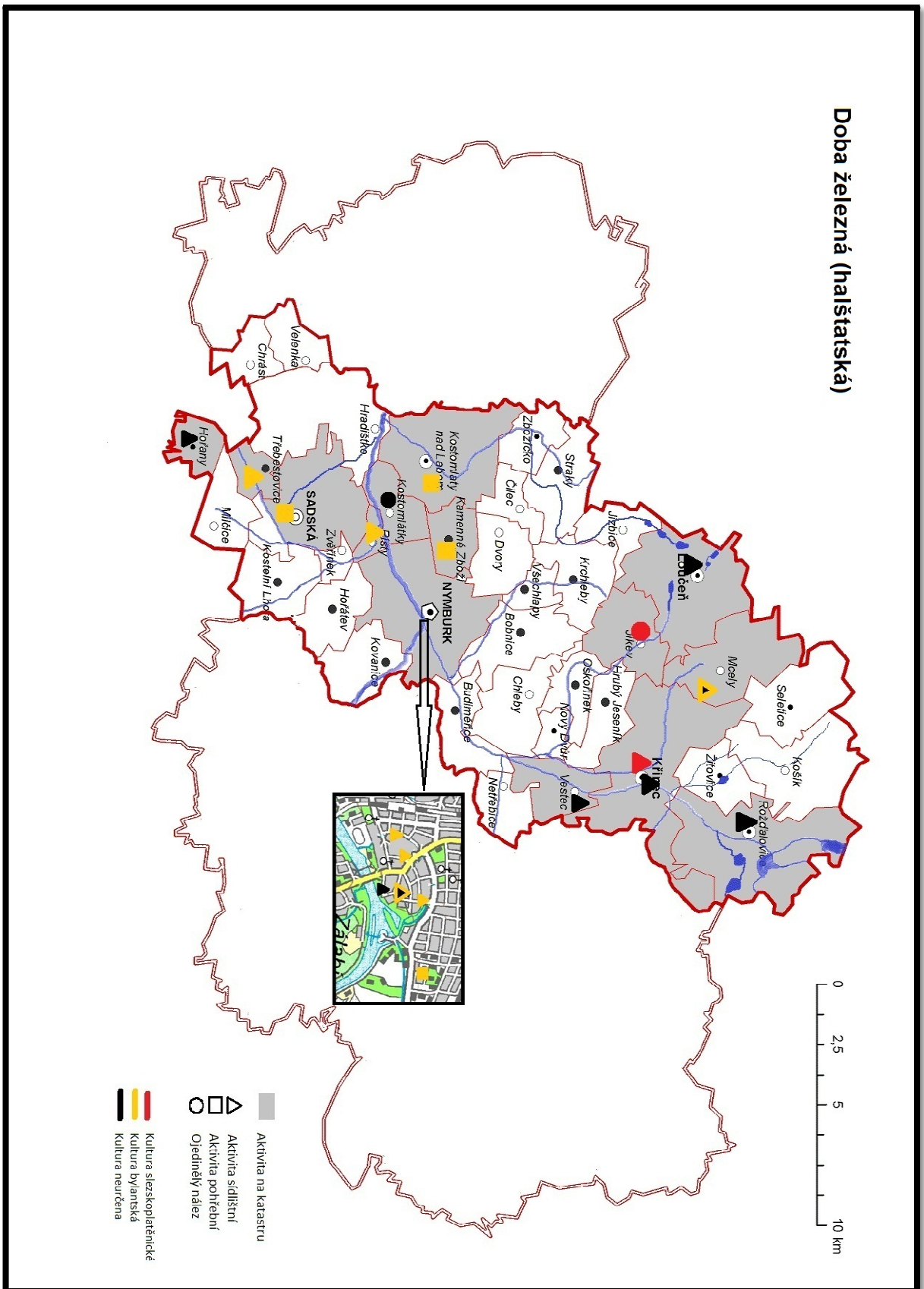
Obr. 4. Doba kamenná (eneolit)

Zdroj: Archeologická databáze Čech

Obr.5. Doba bronzová

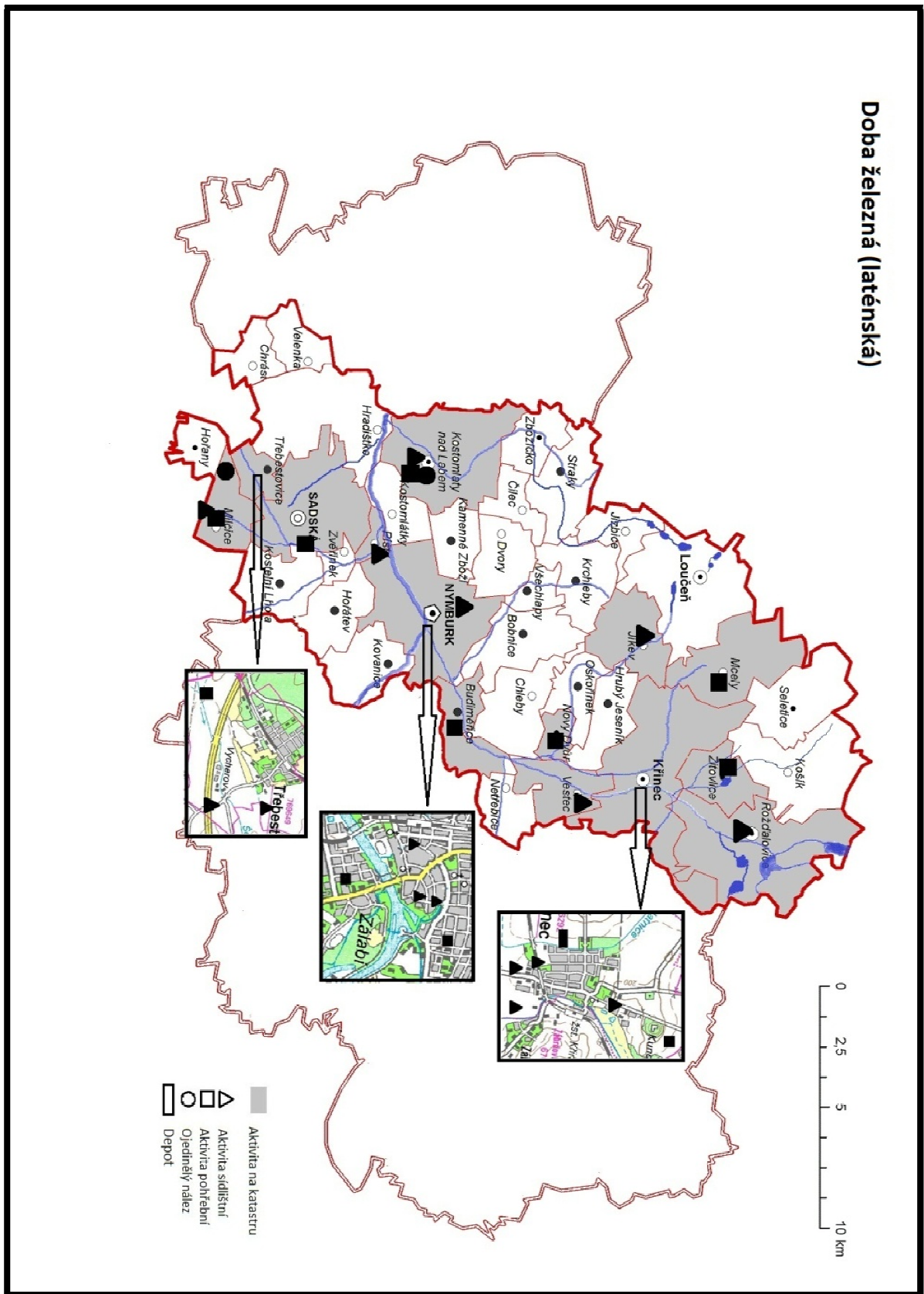
Zdroj: Archeologická databáze Čech

Obr. 6. Doba železná (halštatská)

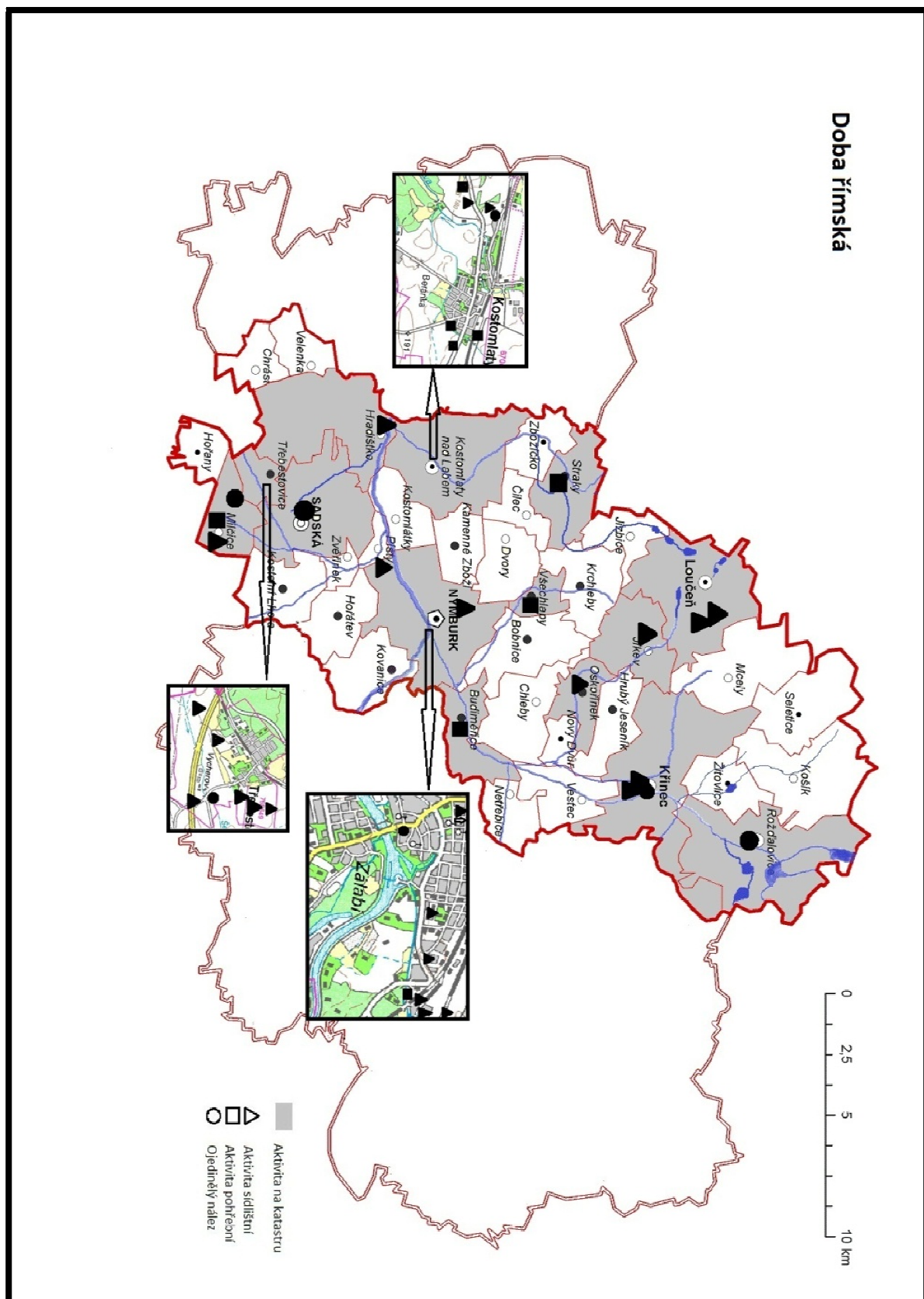
Zdroj: Archeologická databáze Čech

Doba železná (laténská)

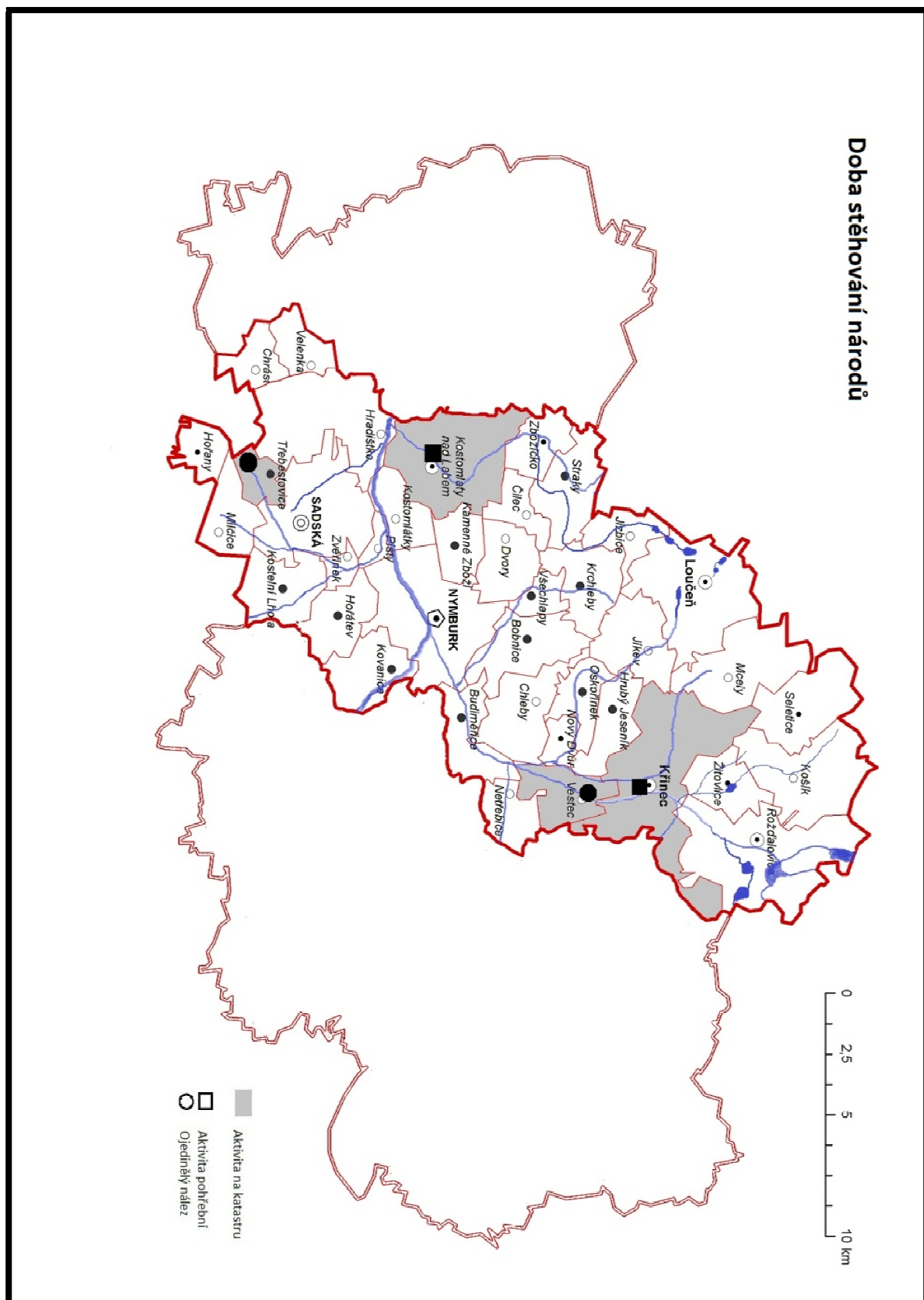
Obr. 7. Doba železná (laténská)

Zdroj: Archeologická databáze Čech

Obr. 12. Doba římská

Zdroj: Archeologická databáze Čech

Obr. 8. Doba stěhování národů

Zdroj: Archeologická databáze Čech

Obr. 9. Třebestovice: lokalita „Na Struhách“

Obr. 10. Nymburk: Duny u Výrovky při okraji borového lesa Zátíší

Obr. 11. Studce: Valy hradiště

Obr. 12. Studce: Valy hradiště

Obr. 13. Křinec: Vrch Chotuc

Obr. 14. Křinec: Jižní svah vrchu Chotuc